

Katedra: Katedra pedagogiky a psychologie
Studijní program: Bakalářský studijní program
Studijní obor: Specializace v pedagogice – český jazyk a
humanitní vědy se zaměřením na vzdělávání

**ŽÁK SE SOCIOKULTURNÍM DEFICITEM A
SPECIFIKA JEHO VZDĚLÁVACÍHO PROCESU
STUDENT WITH SOCIOCULTURAL DEFICIT
AND SPECIFICATION OF HIS EDUCATIONAL
PROCESS**

Bakalářská práce: 10–FP–KPP– 012

Autor:
Lucie JANATOVÁ

Podpis:

Adresa:
Příčná 1869
470 01 Česká Lípa

Vedoucí práce: doc. PhDr. Tomáš Kasper, Ph.D.

Konzultant:

Počet

stran	grafů	obrázků	tabulek	pramenů	příloh
98	0	0	1	26	10

V Liberci dne: 26. dubna 2011

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI

FAKULTA PŘÍRODOVĚDNĚ-HUMANITNÍ A PEDAGOGICKÁ

Katedra pedagogiky a psychologie

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(pro bakalářský studijní program)

pro (kandidát): Lucie JANATOVÁ
adresa: Příčná 1869, 47001 Česká Lípa
studijní obor (kombinace): Specializace v pedagogice - český jazyk a humanitní studia se zaměřením na vzdělávání
Název BP: **Žák se sociokulturním deficitem a specifika jeho vzdělávacího procesu**
Název BP v angličtině: **Student with sociocultural deficit and specification of his educational process**
Vedoucí práce: doc. PhDr. Tomáš Kasper, Ph.D.
Konzultant:
Termín odevzdání: květen 2011

Poznámka: Podmínky pro zadání práce jsou k nahlédnutí na katedrách. Katedry rovněž formulují podrobnosti zadání. Zásady pro zpracování BP jsou k dispozici ve dvou verzích (stručné, resp. metodické pokyny) na katedrách a na Děkanátě Fakulty přírodovědně-humanitní a pedagogické TU v Liberci.

V Liberci dne 29. března 2010

děkan

vedoucí katedry

Převzal (kandidát): LUCIE JANATOVA

Datum: 13.10.2010

Podpis: Lucie Janatova

Název BP: Sociokulturní deficit dítěte a jeho vzdělávací proces

Vedoucí práce: doc. PhDr. Tomáš Kasper, Ph.D.

Cíl: Analyzovat podmínky a prostředky vzdělávání dítěte ze sociokulturně znevýhodněného prostředí. Analýza vybraného vzorku vzdělávacího scénáře dítěte ze sociokulturně znevýhodněného prostředí.

Požadavky: Pravidelné konzultace, analýza teoretické literatury, vypracování praktické části

Metody: Analyticko - syntetická metoda, textová analýza, pozorování, rozhovor

Literatura: PRŮCHA, Jan. Vzdělávání a školství ve světě. Praha: Portál, 1999. ISBN 80-7178-290-4
 KOCUROVÁ, Marie. Specifické poruchy učení a chování. Plzeň: Západočeská univerzita, 2002. ISBN 80-7082-705-X.
 ŠVINGALOVÁ, Dana. Úvod do multikulturní výchovy. Liberec: Liberecké romské sdružení, 2007. ISBN 978-80-903953-0-5 .
 PRŮCHA, Jan. Multikulturní výchova : příručka (nejen) pro učitele. Praha : Triton, 2006. ISBN 80-7254-866-2.
 BALVÍN, Jaroslav. Výchova a vzdělávání romských žáků jako pedagogický systém. Praha : Radix ; Ústí nad Labem : HNUTÍ R, 2004. ISBN 80-86031-48-9 (Radix), ISBN 80-86798-01-1 (Hnutí R).
 PRŮCHA, Jan. Multikulturní výchova : teorie, praxe, výzkum. Praha : ISV, 2001. ISBN 80-85866-72-2.
 SIROVÁTKA, Tomáš (ed.). Sociální exkluze a sociální inkluze menšin a marginalizovaných skupin. Brno : Masarykova univerzita : Georgetown, 2004. ISBN 80-210-3455-6 (Masarykova univerzita ; brož.), 80-86251-19-5 (Georgetown).
 NAKONEČNÝ, Milan. Psychologie osobnosti. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-200-1680-5
 SMÉKAL, Vladimír (ed). Podpora optimálního rozvoje osobnosti dětí z prostředí minorit (sociální, pedagogické a psychologické aspekty utváření osobnosti romských dětí a dětí z prostředí jiných minorit). Brno, Barrister a Principal, 2003. ISBN 80-85947-82-X.
 NIKOLAJ, Tomáš (ed). Příběhy ze špatné čtvrti aneb jak pracovat s tématem segregace nejen ve školství. Praha: Člověk v tísni, o.p.s.; 2007. ISBN 978-80-86961-45-3.
www.clovekvtsni.cz

Čestné prohlášení

Název práce:	Žák se sociokulturním deficitem a specifika jeho vzdělávacího procesu
Jméno a příjmení autora:	Lucie Janatová
Osobní číslo:	P08000687

Byl/a jsem seznámena s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 21/2000 Sb. o právu autorském, právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů, zejména § 60 – školní dílo.

Prohlašuji, že má bakalářská práce je ve smyslu autorského zákona výhradně mým autorským dílem.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé bakalářské práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li bakalářskou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědom povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím bakalářské práce a konzultantem.

Prohlašuji, že jsem do informačního systému STAG vložila elektronickou verzi mé bakalářské práce, která je identická s tištěnou verzí předkládanou k obhajobě a uvedla jsem všechny systémem požadované informace pravdivě.

V Liberci dne: 26. 04. 2011

Lucie Janatová

Poděkování

Děkuji vedoucímu bakalářské práce doc. PhDr. Tomášovi Kasperovi, Ph.D. za odborné vedení, cenné rady, připomínky a trpělivost. Zároveň děkuji Mgr. Zuzaně Benešové za poskytnutí rozhovoru.

Anotace

Bakalářská práce „*Žák se sociokulturním deficitem a specifika jeho vzdělávacího procesu*“ pojednává o problematice vzdělávání žáků se sociálním a kulturním znevýhodněním, o jejich vztahu ke vzdělávání, přístupu rodičů ke škole. V teoretické části práce je charakterizován rovný přístup ke vzdělávání, sociální exkluze a inkluze. Pozornost je věnována deficitům, které působí na vzdělávání sociokulturně znevýhodněných žáků. Praktická část obsahuje charakteristiku vzdělávací cesty dvou děvčat ze sociálně slabého prostředí.

Klíčová slova: spravedlnost, rovnost, žák se speciálními vzdělávacími potřebami, sociokulturní deficit, integrace, inkluze, exkluze.

Annotation

This bachelor thesis "A Pupil with Sociocultural Deficit and the Specificity of His Educational Process" deals with the problems of teaching pupils with social and cultural handicap, the relation to education and the attitude of parents to school. The theoretical part describes the equal attitude to education, social exclusion and inclusion. It also pays attention to the deficits that effect on the education of pupils with sociocultural handicap. The practical part focuses on the description of the education development of two girls from socially deprived environment.

Keywords: equity, equality, student with special educational needs, sociocultural deficit, integration, inclusion, exclusion.

Obsah

Úvod.....	9
1. Rovný přístup ke vzdělávání.....	11
1. 1 Vzdělanostní nerovnosti.....	12
1. 2 Spravedlnost.....	13
2. Žák se speciálními vzdělávacími potřebami.....	17
2. 1 Vzdělávání žáků se zdravotním postižením a zdravotním znevýhodněním.....	19
2. 2 Sociální a kulturní znevýhodnění.....	20
2. 3 Příčiny školního neprospěchu.....	21
2. 4 Integrace a inkluze.....	25
2. 4. 1 Deklarace romské inkluze 2005 – 2015.....	29
3. Sociální vyloučení.....	30
3. 1 Pojem vyloučení.....	31
3. 2 Charakteristika sociálně vyloučené lokality.....	34
3. 3 Segregace romských žáků.....	36
4. Žáci se sociálním a kulturním znevýhodněním.....	39
4. 1 Člověk v tísní.....	39
4. 2 Charakteristika žáků.....	40
4. 2. 1 Rodina.....	41
4. 2. 2 Charakteristika výuky a děvčat.....	41
4. 2. 3 Charakteristika Základní školy U Soudu.....	47
4. 2. 4. Rozhovor.....	52
Závěr.....	54
Seznam literatury.....	56
Seznam příloh.....	59

Zkratky:

ADD – porucha pozornosti

ADHD – poruch pozornosti s hyperaktivitou

IVP – individuální vzdělávací plán

MPSV – Ministerstvo práce a sociálních věcí

MŠMT - Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy

NAPIV – Národní akční plán pro inkluzivní vzdělávání

PPP – pedagogicko-psychologická poradna

SPC – speciální pedagogické centrum

SPU – specifické poruchy učení

ŠVP – školní vzdělávací program

RVP – rámcový vzdělávací program

Úvod

Téma své bakalářské práce jsem si vybrala na základě své zkušenosti s komunitou. Třetím rokem pracuji jako dobrovolník u organizace Člověk v tísni. Práci s žáky se sociálním a kulturním znevýhodněním hodnotím jako náročnou, zodpovědnou ale zajímavou. K této činnosti mě přiměly různé důvody, např. zájem o tyto děti, pomoc a snaha změnit jejich pohled na vzdělávání, aj. Má práce vyžaduje především trpělivost a snahu pochopit jejich odlišné chování. Mým úkolem je pravidelná návštěva rodiny a v ní probíhající výuka dvou děvčat z Liberce.

Cílem práce je analyzovat podmínky a prostředky vzdělávání dítěte ze sociokulturně znevýhodněného prostředí. Analýza vybraného vzorku vzdělávacího scénáře dítěte ze sociokulturně znevýhodněného prostředí.

Práce je rozdělena do čtyř kapitol. První kapitola charakterizuje rovný přístup ke vzdělávání, vzdělanostní nerovnosti a otázky spravedlnosti ve vzdělávání. Druhá kapitola se zaměřuje na vzdělávání žáka se speciálními vzdělávacími potřebami. V této kapitole je analyzována problematika podmínek vzdělávání žáka se sociokulturním deficitem, možnosti a podmínky jeho integrace a inkluze. Předposlední kapitola je věnována sociální exkluzi ve vzdělávání. Závěrečná kapitola obsahuje stanovený cíl výzkumného šetření.

Teoretická část bakalářské práce vychází zejména z odborných studií: *((Ne)rovné šance na vzdělání: vzdělanostní nerovnosti v České republice* (Matějů, Straková 2006), *Teorie spravedlnosti* (Rawls, 1995), *Současné trendy v edukaci dětí a žáků se speciálními vzdělávacími potřebami* (Bartoňová, 2005), *Základy inkluzivní pedagogiky* (Lechta, 2010), *Dekáda romské inkluze* (Rada vlády ČR, 2005), *Příběhy ze špatné čtvrti aneb jak pracovat s tématem segregace nejen ve školství* (Nikolai, 2007), *Romové v české společnosti* (Navrátil, 2003), *Výchova v vzdělávání romských žáků jako pedagogický systém* (Balvín, 2004), *Sociální ekluze a sociální inkluze menšin a marginalizovaných skupin* (Sirovátka, 2004), *Národní zpráva o strategii*

sociální ochrany a sociálního začleňování na léta 2008 – 2010 (MPSV, 2009), dokumenty (Školský zákon 561/2004, Vyhláška č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních, Vyhláška č. 73/2005 Sb. o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných. Pro praktickou část jsem zvolila metodu pozorování a rozhovoru.

1. Rovný přístup ke vzdělávání

„Cílem současného školství v ČR je vytvořit takové školní prostředí a klima školy, které poskytne všem žákům stejné podmínky a šance na dosažení odpovídajícího stupně vzdělání a zajistí jim právo na rozvoj jejich individuálních předpokladů.“¹ Vzdělávací systém České republiky se snaží přizpůsobit požadavkům moderní společnosti. V oblasti vzdělávání došlo ke změnám týkajících se především integrace žáků se speciálními vzdělávacími problémy do běžných škol a školských zařízení.

České školství se řídí některými zásadami (např. rovný přístup všech občanů ke vzdělávání, zohlednění speciálních potřeb žáka, solidarita, bezplatné základní a střední vzdělávání na školách, aj.). Pokud nejsou tyto zásady dodrženy, dochází k sociální nespravedlnosti, k nerovným šancím ve vzdělání.

Příčinou vzdělanostních nerovností může být také např. sociální původ, pohlaví, náboženství, rasa. Vzdělání ve vyspělých zemích hraje klíčovou roli v sociální stratifikaci.

Vzdělanostní nerovnosti vyplývají z větší části z mentality rodiny a sociálního statusu rodiny². Vyššího vzdělání tak většinou dosahují lidé, kteří mají vyšší sociální status. Dostupnost vzdělání souvisí také s ekonomikou daného státu. Cílem moderní společnosti je odstranit bariéry v přístupu ke vzdělání těm, kteří pro svůj sociálně-ekonomický status nemají možnost dosáhnout vyššího vzdělání.

„Problém nerovností v přístupu ke vzdělání začal nabývat na významu později v souvislosti s poměrně rychlým zvětšováním mzdové a příjmové diferenciace, ve které se výrazně posiloval vliv dosaženého vzdělání. Významnou roli zřejmě začalo hrát i postupné zpevňování kritérií pro obsazování pozic v zaměstnaneckém systému, které se již v polovině 90. let 20. století mohlo začít opírat o růst počtu absolventů „porevolučního“ vzdělání.“³

¹ LECHTA, Viktor. *Základy inkluzivní pedagogiky*. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-679-7. s. 169.

² Velký sociologický slovník definuje sociální reprodukci jako opakování a obnovování uspořádání a struktury společnosti. s. 924.

³ MATEJŮ, Petr; STRAKOVÁ, Jana; et al. *(Ne)rovné šance na vzdělání: vzdělanostní nerovnosti v České republice*. Praha: Academia, 2006. ISBN 80-200-1400-4. s. 10.

Podle Němce výzkumy veřejného mínění dokazují, že většina populace se přiklání k názoru, že kvalitního vzdělání dosáhnou děti z bohatých rodin a mnoho nadaných dětí se sociálním znevýhodněním nedostane šanci studovat.⁴

1. 1 Vzdělanostní nerovnosti

Spravedlivý přístup ke vzdělání je základním požadavkem dnešní společnosti. Cílem vzdělání má být snižování nerovností mezi žáky.

Grégr odkazuje na Jamese Samuela Colemana⁵, který se zaměřil na vstupy a výsledky vzdělávání a na základě toho rovnost příležitostí zhodnotil tak, že se zaměříme na to, zda jsou žákům poskytovány srovnatelné prostředky a podmínky, ale také tak, že se zaměříme na výsledky žáků, na to, jak jsou tyto vklady efektivní v poskytování rovných příležitostí.⁶

I přes všechnu snahu dosáhnout rovných příležitostí, není možné, aby žáci dosahovali stejných výsledků a následně stejného uplatnění. Grégr se dále zmiňuje o *funkčním minimu*. Funkční minimum má zajistit další vzdělání a uplatnění se v životě. Pokud se nepodaří dosáhnout alespoň onoho minima, je to chyba v systému školství. Rámcový vzdělávací program žádá, aby žák rozvíjel své dovednosti a klíčové kompetence⁷ (kompetence k učení, řešení problémů, komunikativní, občanské, sociální a personální, pracovní). Vědomosti, dovednosti a postoje mají být ve výuce rozvíjeny pospolu.

⁴ Srov. NĚMEC, J. *Sociální a kulturní determinanty a strategie edukace romských žáků*. s. 99-120.

⁵ J. S. Coleman byl americký sociologický teoretik a prezident Americké sociologické asociace. Užíval termín sociální kapitál. V 60. se účastnil výzkumu „rovnost vzdělávání v USA“. Výsledkem byla studie s názvem *Rovnost příležitostí ke vzdělávání*. Studie: Úvod do matematické sociologie (1964) a *Matematika kolektivních akcí* (1973).

⁶ MATĚJŮ, Petr; STRAKOVÁ, Jana. *Nerovné šance na vzdělávání: vzdělanostní nerovnosti v České republice*. 1. Praha : Academia, 2006. 411 s. ISBN 80-200-1400-4. s. 23.

⁷ Mít kompetenci znamená, že člověk (žák) je vybaven celým složitým souborem vědomostí, dovedností a postojů, ve kterém je vše propojeno tak, že díky tomu člověk může úspěšně zvládnout úkoly a situace, do kterých se dostává. Mít určitou kompetenci znamená, že se dokážeme v určité přirozené situaci přiměřeně orientovat, provádět vhodné činnosti, zaujmout přínosný postoj.

1. 2 Spravedlnost

Spravedlnost je ústřední pojem pro dobré uspořádání lidských vztahů. Aristoteles chápe spravedlnost jako jednu z nejdůležitějších ctností.

John Rawls⁸ se ve své knize *Teorie spravedlnosti* zabývá původním postavením, kdy jsou si všichni lidé rovni. Nikdo z těchto lidí neví, jaké postavení mu v budoucnosti připadne. Toto nevědění označuje Rawls jako „závoj nevědění“. Autor teorii spravedlnosti označuje jako *férovost*.

Tzn. že nikdo není znevýhodněn nebo zvýhodněn. Předpokládá se, že rozumné bytosti mají smysl pro spravedlnost. Principy spravedlnosti byly patrně dohodnuty na nějakém počátku a tento počátek byl slušný. Lidé si určili pojetí spravedlnosti, na základě toho vznikla legislativa. Cílem je, aby ve společnosti fungovala férová pravidla. Rawls chápe jedince jako racionální bytost. Lidé si zvolili dva principy:

1. „Každá osoba má mít stejné právo na co nejširší systém základních svobod, které jsou slučitelné s obdobnými svobodami pro jiné lidi.
2. Sociální a ekonomické nerovnosti mají být upraveny tak, aby se dalo očekávat že budou ku prospěchu kohokoliv, a byly spjaty s pozicemi a úřady přístupnými pro všechny.“⁹

Svoboda má tedy platit pro všechny. Občané spravedlivé společnosti mají mít stejná základní práva a povinnosti. Rozdělení bohatství a příjmů nemusí být rovnoměrné, ale je důležité, aby vedlo ku prospěchu každého člověka.

„Každý člověk má určitou představu o spravedlnosti. Lidé s odlišnými představami spravedlnosti mohou stále souhlasit s tím, že instituce jsou spravedlivé, jestliže se při určení základních práv a povinností nečiní žádné arbitrální rozdíly mezi lidmi a jestliže pravidla vymezují náležitou rovnováhu mezi soupeřícími nároky na blaho společenského života.“¹⁰

David Gregr v problematice vzdělanostní nerovnosti předkládá tzv. základní model stratifikačního procesu P. M. Blaua a O. D. Duncana¹¹. Autoři tohoto modelu

⁸ John Rawls (1921 – 2001) byl americký politický filosof, profesor Harvardovy univerzity a autor knihy *Teorie spravedlnosti* (1971).

⁹ RAWLS, John . *Teorie spravedlnosti*. Praha : Victoria Publishing, 1995. 361 s. ISBN 80-85605-89- 9. s. 48.

¹⁰ Tamtéž s. 18.

¹¹ Petr Michael Blau byl jedním ze zakladatelů oboru organizačního sociologie. Byl prezidentem Americké sociologické asociace v roce 1972-1973.

se zabývají důležitostí vzdělání – vzdělání je důležitým faktorem životního úspěchu. „Na tzv. základní model navazuje „**modernizační teorie**“. Modernizační teorie předpokládá, že postupem modernizace a industrializace společnosti se bude vliv sociálního původu na dosažené vzdělání dále zmenšovat. Industrializace je provázena rostoucí poptávkou po kvalifikované pracovní síle a s důrazem na efektivitu bude ve stále větší míře prováděn výběr pracovníků na základě jejich znalostí, dovedností a kompetencí.“¹² Znalosti a dovednosti závisí na inteligenci jedince a mentálních schopnostech. Vliv na vzdělání má také sociální prostředí (rodina, škola, přátelé).

Na Duncana a Blau navázali další, např. R. M. Hauser a W. H. Sewell. Kromě sociálního zázemí a mentálních schopností mají na vzdělání vliv také vzdělanostní aspirace. Na těchto aspiracích se podílí: rodina, učitelé a vrstevníci (sociální okolí). Vzniká tak nový model - **sociálně-psychologický model (Wisconsinický model)**, který zdůrazňuje sociálně-psychologický faktor. Rodiny s vyšším sociálně-ekonomickým statusem vytvářejí pro své děti lepší podmínky pro jejich rozvoj.

Na opačném pólu stojí **teorie vzdělanostní reprodukce**. „Teorie vzdělanostní reprodukce vycházejí z předpokladu, že vzdělanostní nerovnosti se v čase nezmenšují a jsou poměrně stabilní. Jsou tak v přímém rozporu s modernizační teorií, neboť stratifikační systém považují za neměnný, reprodukcující se z generace na generaci.“¹³ Tato teorie předpokládá, že rodiče se budou snažit svému dítěti zajistit stejné, popřípadě lepší místo v systému.

Teorie vzdělanostní reprodukce má dva přístupy:

1. Teorie sociální reprodukce

Představitelé této teorie (neomarxisté¹⁴: L. Althusser, S. Bowles, H. Gintis) vnímají vzdělávací systém jako „nástroj kapitalistické společnosti“¹⁵. Vzdělávací

Otis Dudley Duncan – americký sociolog. Ve svých pracích se zabývá sociálně-ekonomickým indexem.

¹² MATĚJŮ, Petr; STRAKOVÁ, Jana. *Nerovné šance na vzdělávání: vzdělanostní nerovnosti v České republice*. 1. Praha : Academia, 2006. 411 s. ISBN 80-200-1400-4. s. 32.

¹³ Tamtéž, s. 34.

¹⁴ MATĚJŮ, Petr; STRAKOVÁ, Jana. *Nerovné šance na vzdělávání: vzdělanostní nerovnosti v České republice*. 1. Praha : Academia, 2006. 411 s. ISBN 80-200-1400-4. s. 35.

¹⁵ Tamtéž.

systém má jedince připravit na pracovní pozici, která se odvíjí od sociálního původu. „Teorie zdůrazňuje, že v rámci školní socializace si žák osvojuje nejen potřebné dovednosti pro trh práce, ale také se ztotožňuje s pozicí v rámci třídního systému, která mu je školou přisouzena, jako se spravedlivým a oprávněným výsledkem. L. Althusser vnímá školu jako ideologický aparát, který umožňuje kapitalistické společnosti reprodukovat a předcházet sociálním konfliktům.“¹⁶

V souvislosti se sociální reprodukcí vznikl termín **skryté kurikulum**. Skryté kurikulum můžeme chápat jako „vnitřní pohled“ na fungování školy, jako:

a) „něco špatného, utajovaného, co vládnoucí společnosti slouží k tomu, aby udržovala sama sebe a hodnoty, na nichž stojí, aby manipulovala s lidmi.

b) neutrální pojem, jímž se badatelé snaží uchopit a prozkoumat to, co se odehrává mimo zjevné, oficiální programy v každodenním fungování školy; to, co má krátkodobé a dlouhodobé důsledky pro studenty, učitele i společnost.“¹⁷

Skryté kurikulum zahrnuje: klima školy, vztahy ve škole (žák – učitel, žák – žák, učitel – rodič, ...).

2. Teorie kulturní reprodukce

„Tyto teorie vysvětlují přetrvávání sociální struktury z generace na generaci pomocí konceptu kulturního kapitálu“.¹⁸ P. Bourdieu¹⁹ rozlišuje trojí kulturní kapitál: ekonomický, sociální a kulturní. Kulturní kapitál se rozlišuje na formy: vtělené (schopnosti, dispozice), objektivizované (předměty s kulturní povahou – knihy, nástroje, ...) a institucionalizované (výsledky vzdělání). Forma vtělená je nejdůležitější. Jedinec se se schopnostmi a dispozicemi rodí (vrozené) a nebo je získává v průběhu života, a to vlivem svého okolí. Pokud se v průběhu jeho vývoje budou tyto schopnosti a dispozice nadále rozvíjet, může dosáhnout úspěchu. Žák si ve své rodině osvojuje určité vzorce chování, které pak realizuje ve školním prostředí. Díky těmto vzorcům může být žák považován za schopného či neschopného, problémového a bezproblémového.

¹⁶ Tamtéž.

¹⁷ MAREŠ, Jiří ; RYBÁŘOVÁ, Marie. Klima.pedagogika.cz [online]. 2005 [cit. 2011-03-18]. *Sociální klima*. Dostupné z WWW: <<http://www.klima.pedagogika.cz>>.

¹⁸ Tamtéž.

¹⁹ Pierre Bourdieu byl francouzský sociolog a antropolog. Zavedené sociologické pojmy jako habitus, sociální pole, kapitál a třída originálním způsobem rozvinul a vytvořil novou sociologickou teorii, která se obvykle nazývá „teorie jednání“ či praxe.

Součástí kulturní reprodukce je také jazyk, jak uvádí Gregr s odkazem na Bernsteina. Basil Bernstein tvrdí, že sociální poměry mají vliv na řečové návyky. Na základě toho vymezil dvě formy jazykové komunikace:

- omezený jazykový kód (restrigovaný)

Omezený jazykový kód je charakteristický pro jedince z nižších sociálních vrstev. Tento jazyk je vhodný pro vyjádření praktických zkušeností. Rodiče vychovávají děti formou zákazů a trestů, chybí mezi nimi komunikace.

- rozvinutý jazykový kód (elaborovaný)

Rozvinutý jazykový kód se vyznačuje bohatou slovní zásobou, logickou stavbou věty, schopností komunikace a přiměřenou reakcí na podněty z okolí. Rodiče při výchově upřednostňují formu vysvětlování. Rodič se snaží dítěti vysvětlit důvod, který vedl k trestu.

„Jazyk je hlavním prostředkem vzdělání a socializace dítěte, školní úspěšnost je tak přímo závislá na sociálně-kulturním rodinném zázemí dítěte.“²⁰

Další teorií, která vysvětluje vzdělanostní nerovnosti, je **teorie racionálního jednání**. Představitelé této teorie, John Goldthorpe a Richard Breen²¹, rozlišují primární a sekundární efekty, které vysvětlují vzdělanostní nerovnosti.

- Primární efekty – „vysvětlují rozdíly ve vzdělávacích výsledcích na nižších stupních školského systému (př. kulturní kapitál, psychologické a genetické faktory).“
- Sekundární efekty – žák se rozhoduje a volí další cestu ke vzdělávání. Výběr ovlivňuje: dosažené vzdělání, školní úspěchy, kterých žák dosáhl i sociálně-ekonomické postavení rodiny. Při výběru je brán ohled na možná rizika související s dalším vzděláváním. (např. žáci z nižší sociální skupiny s dobrými výsledky tak volí méně riskantní volbu – možný neúspěch by znamenal vysokou ztrátu. Kdežto žáci z vyšší sociální skupiny volí mnohdy riskantnější cestu, nebojí se případných ztrát.)²²

²⁰ MAREŠ, Jiří ; RYBÁŘOVÁ, Marie. Klima.pedagogika.cz [online]. 2005 [cit. 2011-03-18]. *Sociální klima*. Dostupné z WWW: <<http://www.klima.pedagogika.cz>>.

²¹ Goldthorpe je britský sociolog. Působí v oblasti sociální stratifikace. Breen je profesorem sociologie. Zabývá se sociální stratifikací a nerovnostmi.

²² Srov. MAREŠ, Jiří ; RYBÁŘOVÁ, Marie. Klima.pedagogika.cz [online]. 2005 [cit. 2011-03-18]. *Sociální klima*. Dostupné z WWW: <<http://www.klima.pedagogika.cz>>.

2. Žák se speciálními vzdělávacími potřebami

Vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami upravuje *Zákon č. 561/2004, § 16*.

1. „Dítětem, žákem a studentem se speciálními vzdělávacími potřebami je osoba se zdravotním postižením, zdravotním znevýhodněním nebo sociálním znevýhodněním.
2. Zdravotním postižením je pro účely tohoto zákona mentální, tělesné, zrakové nebo sluchové postižení, vady řeči, souběžné postižení více vadami, autismus a vývojové poruchy učení nebo chování.
3. Zdravotním znevýhodněním je pro účely tohoto zákona zdravotní oslabení, dlouhodobá nemoc nebo lehčí zdravotní poruchy vedoucí k poruchám učení a chování, které vyžadují zohlednění při vzdělávání.
4. Sociálním znevýhodněním je pro účely tohoto zákona
  - a. rodinné prostředí s nízkým sociálně kulturním postavením, ohrožení sociálně patologickými jevy,
  - b. nařízená ústavní výchova nebo uložená ochranná výchova, nebo
  - c. postavení azylanta a účastníka řízení o udělení azylu na území České republiky podle zvláštního právního předpisu.“²³

Mezi žáky se speciálně vzdělávacími potřebami patří také žáci mimořádně nadaní.

Vyhláška č. 73/2005 Sb., o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných, doplňuje § 16.

„Vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami (dále jen "speciální vzdělávání") a vzdělávání dětí, žáků a studentů (dále jen "žák") mimořádně nadaných se uskutečňuje s pomocí podpůrných opatření, která jsou odlišná nebo jsou poskytována nad rámec individuálních pedagogických a opatření spojených se vzděláváním žáků stejného věku ve školách, které nejsou samostatně zřízené pro žáky se zdravotním postižením (dále jen "běžná škola")“²⁴. Vyhláška dále

²³ Česko. Zákon ze dne 24. září 2004 o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon). In *Sbírka zákonů, Česká republika. 2004, 2004, částka 190, 561, s. 10267*. Dostupný také z WWW: <www.msmt.cz>.

²⁴ Česko. Vyhláška č. 73/2005 Sb., o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími

upravuje zařazení žáků do speciálních tříd. Integrace žáka se speciálními vzdělávacími potřebami probíhá buď individuálně, skupinově nebo kombinovaně. Rovněž se vyhláška zabývá tvorbou individuálního vzdělávacího plánu. IVP musí odpovídat potřebám žáka. Na tvorbě IVP se podílí: třídní učitel, rodiče, asistent pedagoga, pracovníci speciálního pedagogického centra a pedagogicko-psychologické poradny. Individuální plán se zpravidla tvoří před nástupem žáka do školy, během školního roku může být upravován. Dvakrát ročně sleduje školské poradenské zařízení plnění plánu. Základem pro sestavení plánu je stanovená speciálněpedagogická diagnostika. IVP je součástí dokumentace žáka, musí obsahovat:

- údaje o obsahu, rozsahu, průběhu a způsobu poskytování individuální speciálněpedagogické nebo psychologické péče,
- údaje o cíli vzdělávání žáka, rozvržení učiva, způsob zadávání a plnění úkolů, způsob hodnocení,
- vyjádření potřeby dalšího pedagogického pracovníka,
- seznam kompenzačních, rehabilitačních a učebních pomůcek,
- návrh případného snížení počtu žáků ve třídě,
- úpravy prostředí,
- navýšení finančních prostředků nad rámec prostředků státního rozpočtu,
- závěry vyšetření.²⁵

Vyhláška MŠMT č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních. Mezi poradenské pracovníky na školách řadíme: výchovného poradce, školního metodika prevence, školního psychologa a speciálního pedagoga. Ke specializovaným poradenským zařízením patří: PPP, SPC (centra se zaměřují na děti a žáky s určitým druhem postižení), střediska výchovné péče.

---

potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných. In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 2005, 20, s. 503.

²⁵ Srov. Česko. Vyhláška č. 73/2005 Sb., o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných. In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 2005, 20, s. 505.

2. 1 Vzdělávání žáků se zdravotním postižením a zdravotním znevýhodněním

Vzdělávání žáků se zdravotním postižením a znevýhodněním vyžaduje speciální pedagogické postupy a metody (metody a obsah by měly odpovídat potřebám a možnostem žáka) a vhodné školní prostředí. Takové prostředí se vyznačuje sníženým počtem žáků ve třídách a přítomností dalšího pedagoga nebo asistenta. Při hodnocení žáka je brán ohled na jeho postižení nebo znevýhodnění.

Děti, žáci a studenti se zdravotním postižením mají právo bezplatně užívat při vzdělávání speciální učebnice a speciální didaktické a kompenzační učební pomůcky poskytované školou. Dětem, žákům a studentům, kteří nemohou vnímat řeč sluchem, se zajišťuje právo na bezplatné vzdělávání pomocí nebo prostřednictvím znakové řeči. Dětem, žákům a studentům, kteří nemohou číst běžné písmo zrakem, se zajišťuje právo na vzdělávání s použitím Braillova hmatového písma. Dětem, žákům a studentům, kteří se nemohou dorozumívat mluvenou řečí, se zajišťuje právo na bezplatné vzdělávání pomocí nebo prostřednictvím náhradních způsobů dorozumívání.

Ředitel školy může zřídit funkci asistenta pedagoga. Asistent pomáhá žákům při přizpůsobení se školnímu prostředí, pomáhá pedagogickým pracovníkům školy při výchovné a vzdělávací činnosti. Zároveň je nápomocen při komunikaci se žáky a spolupracuje se zákonným zástupcem.

Žádost (zřízením funkce asistenta pedagoga) obsahuje název a sídlo právnické osoby, která vykonává činnost školy, počet žáků a tříd celkem, počet žáků se speciálními vzdělávacími potřebami, dosažené vzdělání asistenta pedagoga, předpokládanou výši platu nebo mzdy, zdůvodnění potřeby zřízení funkce asistenta pedagoga, cíle, kterých chce ředitel školy zřízením této funkce ve škole dosáhnout a náplň práce asistenta pedagoga.

Školní vzdělávací program pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami je nutno přizpůsobit jejich potřebám, možnostem a zdravotnímu stavu. Při výuce jsou použity vhodné didaktické pomůcky, speciální učebnice, výukové programy, apod. Do ŠVP jsou zařazeny speciální vyučovací předměty, např. znaková řeč, logopedická výchova, prostorová orientace, aj.

2. 2 Sociální a kulturní znevýhodnění

Dále se budu zabývat pouze žákem se sociokulturním znevýhodněním.

Sociální a kulturní znevýhodnění je v současné době společným tématem pro evropské a mezinárodní organizace (Rada Evropy, Organizace pro ekonomickou spolupráci a rozvoj OECD, Mezinárodní organizace pro hodnocení výsledků vzdělávání IEA, UNESCO, OSN), a to především v souvislosti s migrací a multikulturalismem.

„Sociální a sociokulturní znevýhodnění bývá spojeno s problémy, jako jsou:

- jazyková bariéra,
- národnostní nebo rasová odlišnost (např. barva pleti, způsob oblékání, kulturní projevy atd.),
- zdravotní handicap,
- nízký sociální a ekonomický status,
- sociálně patologické prostředí rodiny nebo komunity,
- ústavní výchova.“²⁶

Lidé s takovým znevýhodněním jsou častěji vystaveni diskriminaci nebo *sociální izolaci*.

Počet žáků z odlišného kulturního nebo jazykového prostředí ve školách neustále roste. Žáci přicházejí do škol v rámci migrace nebo jsou příslušníky menšiny. Někteří žáci se bez problémů integrují do škol, jiní se mohou setkat s různými obtížemi při integraci. Problémem při vzdělávání takových žáků je nedostatečná znalost jazyka majoritní společnosti. Těmto žákům musí pedagog věnovat zvýšenou pozornost, žák si musí osvojit jazyk majoritní společnosti, musí se seznámit s českým prostředím, tradicemi, zvyklostmi. Vzdělání takových žáků podléhá školskému zákonu. Škola pro úspěšné vzdělávání a integraci žáků musí zajistit:

- individuální výuku
- spolupráci s asistentem, speciálním pedagogem
- škola může zřídit přípravné třídy

²⁶ SLOWÍK, Josef. *Speciální pedagogika*. 1. Praha : Grada Publishing, 2007. 160 s. ISBN 978-80-247-1733-3. s. 143.

- menší počet žáků ve třídě
- adekvátní metody a formy
- speciální učebnice a materiály

2. 3 Příčiny školního neprospěchu

Jedince ovlivňují různé faktory a různá prostředí. Mezi sociální stimuly, které mají největší podíl na úspěchu ve škole, patří rodina a škola.

V rodině probíhá primární socializace. Rodina je základním životním prostředím dítěte. Dítě si osvojuje styl rodinného soužití, zvyky a morálku. Rodina je jakýmsi vzorem. Rodinné prostředí má uspokojit základní potřeby dítěte. „Socioekonomický status rodiny významně koreluje s celou řadou ukazatelů osobnosti, výkonu, kariérního sebeprosazení a životní úspěšnosti, úspěšnosti školní. Jeho základ tvoří sociální třída, které jedinec přináleží, a to zejména na základě:

- a.) prestiže svého povolání
- b.) příjmu/bohatství
- c.) vzdělání

Výši rodinného příjmu lze považovat za vysoce závažný prediktor životního úspěchu vůbec.²⁷

Děti, které vyrůstají ve znevýhodněném prostředí, se potýkají s problémy jako jsou:

- nenaplnění základních potřeb
- vliv patologických jevů
- znevýhodněné podmínky pro socializaci a integraci
- absence vzoru.

Špatné návyky mají vliv na chování a učební výkony dítěte. Rodina vytváří v dítěti určité představy o škole. Jestliže je pro rodinu typický negativní postoj ke škole a zároveň nízká úroveň dosaženého vzdělání, může dojít ke konfliktům mezi žákem a školou. Je pak na žákovi, jak se k tomu postaví. Pokud se ztotožní s postojem rodiny, výsledkem může být horší prospěch ve škole a demotivace. Vztah

²⁷ HELUS, Zdeněk. *Sociální psychologie pro pedagogy*. 1. Praha : Grada , 2007. 280 s. ISBN 978-80-247-1168-3. s. 167.

rodiče a dítěte bývá další příčinou školní úspěchu či neúspěchu. Rodič může očekávat od dítěte lepší výsledky, než kterých žák dosahuje. Dítě je vystaveno stresu a obavám z případného neúspěchu. Negativně působí také lhostejnost a nezájem rodičů o školní výsledky. Zejména v počátcích školní docházky je důležitá motivace a radost rodiče z dosažených výsledků potomka. Kromě těchto faktorů se na neúspěchu podílí i zanedbání ve výchově. Dítě nemá v rodině dobré podmínky pro svůj rozvoj, dítěti chybí vztah k práci a odpovědnosti, na základě toho selhává ve škole.

Dalšími faktory, které působí na jedince, jsou: škola (sekundární socializace), přátelé, prostředí, sdělovacími prostředky (tisk, internet), patologické jevy, prostředí s nízkým sociálně kulturním postavením.

Škola má, stejně jako rodina, rozhodující vliv na socializaci dítěte. „Škola systematicky uvádí děti a mládež do sociokulturního světa tak, aby se v něm orientovaly a rozvíjely, aby jeho poznatkové soustavy, hodnoty a normy přijaly za své, aby svým věděním a dovednostmi se v něm dokázaly uplatnit a svým uplatněním napomáhaly jeho reprodukci.“²⁸ Škola poskytuje dítěti prostředí, ve kterém může navozovat vztahy se spolužáky. Ve třídě se vytvářejí neformální vztahy. Pro vývoj dítěte a jeho adaptaci je důležité jeho začlenění do vrstevnické skupiny. Mnozí vrstevníci nejsou tolerantní. Jedinec je tak izolován, přehlížen.

Negativní vztah k učiteli nebo nedostatek zkušeností a empatie učitele mohou mít špatný vliv na rozvoj dítěte. Takový pedagog nechápe potřeby dítěte z odlišného sociálního prostředí. Není schopen vytvořit příznivé klima pro začlenění žáka do třídy, nemotivuje ho k práci v hodině a k lepším výsledkům. Výsledkem je, že žák má horší hodnocení, je považován za méně inteligentního až problémového, učitel se může cítit méně zodpovědný za jeho úspěchy nebo je žák příliš omlouván a tolerován. Kvalitní učitel by měl být dobrým pedagogem, ale také vychovatelem, poradcem, psychologem, speciálním pedagogem. Měl by napomáhat ke zlepšování prostředí, ve kterém se odehrává výchovný a vzdělávací proces.

Postoj vůči žákovi si učitel utváří sám nebo na základě informací od jiných

---

²⁸ Tamtéž, s. 185.

učitelů. Tyto informace mohou být často zkreslené. Získá-li žák „nálepku“ neúspěšného žáka, bude se jí těžko zbavovat. V takovém případě může dojít k naprosté rezignaci.

Postavení dítěte ve škole není dáno pouze jeho chováním, úspěchy a postojem učitele, ale také spolužáky. Postoj žáků má vliv na výkon a sebehodnocení dítěte. Dítě s nízkým sociálním statusem bývá negativně hodnoceno. Žáci mohou zaujmout negativní postoj, který se může projevit fyzickou nebo psychickou šikanou²⁹. Oběti šikany trpí posttraumatickou stresovou poruchou³⁰. U šikanovaných jedinců dochází ke zhoršení pracovních výsledků (školního prospěchu) a častější absenci ve škole. Takovým žákům klesá sebevědomí a sebehodnocení, mají problém s navazováním vztahů. Některé oběti získávají pocit, že si šikanování zaslouží. Dochází k tzv. kumulovanému efektu.³¹ Může dojít také k situaci, kdy sama oběť začne jednat agresivně. Deprese ze šikany může oběť řešit alkoholem, drogami a v nejhorších případech sebevraždou.

Ministerstvo školství definuje šikanu jako „jakékoliv chování, jehož záměrem je ublížit jedinci, ohrozit nebo zastrašovat jiného žáka, případně skupinu žáků. Je to cílené a obvykle opakované užití násilí jedincem nebo skupinou vůči jedinci či skupině žáků, kteří se neumí nebo z nejrůznějších důvodů nemohou bránit. Zahrnuje jak fyzické útoky v podobě bití, vydírání, loupeží, poškozování věcí druhé osobě, tak i útoky slovní v podobě nadávek, pomluv, vyhrožování či ponižování. Může mít i formu sexuálního obtěžování až zneužívání. Šikana se projevuje i v nepřímé podobě jako nápadné přehlížení a ignorování žáka či žáků třídní nebo jinou skupinou spolužáků.“³²

„V roce 2001 bylo osloveno na 6000 žáků. Výsledek byl šokující. Téměř 40% žáků uvedlo, že stali obětí šikany.“³³

²⁹ Slovo pochází z francouzštiny.

³⁰ Vzniká jako reakce na traumatickou událost. Postižený opakovaně prožívá událost v myšlenkách, snech a fantaziích a vyhýbá se místům a situacím, ve kterých k události došlo.

³¹ BENDL, Stanislav. *Prevence a řešení šikany ve škole*. 1. Praha : ISV nakladatelství, 2003. 197 s. ISBN 80-86642-08-9. s. 38.

³² Metodický pokyn č. j. 28 275/2000 - 22 k šikanování . In *Metodický pokyn ministra školství, mládeže a tělovýchovy č. j. 28 275/2000 - 22 k prevenci a řešení šikanování mezi žáky škol a školských zařízení* [online]. Praha : [s.n.], 2004 [cit. 2011-04-09]. Dostupné z WWW: <<http://www.msmt.cz/socialni-programy/metodicky-pokyn-k-sikanovani>>.

³³ BENDL, Stanislav. *Prevence a řešení šikany ve škole*. 1. Praha : ISV nakladatelství, 2003. 197 s. ISBN 80-86642-08-9. s. 15.

Je nutné, aby škola šikanování předcházela a případnou šikanu řešila. Bendl ve své knize *Prevence a řešení šikany ve škole* rozděluje prevenci na:

1. Primární prevenci

„Uplatňuje se v případech, kdy k šikaně dosud nedošlo. Spočívá v informovanosti dětí, rodičů a veřejnosti o šikaně, preventivních aktivitách ve školách.“³⁴

Mezi prostředky primární prevence patří: informování žáků o linkách důvěry, vytvoření přátelského kolektivu, školní parlamenty, třídní samosprávy apod.

2. Sekundární prevenci

„Uplatňuje se tehdy, kdy k šikaně už došlo a kde musí být použita taková opatření k nápravě, aby se problémy už znovu neobjevily.“³⁵

K této prevenci radíme: včasnou diagnostiku, šetření šikany, pedagogické opatření, rozhovor (s rodiči, agresory, oběťmi), práce s agresory.

3. Terciální prevence

Bendl zmiňuje ještě třetí druh prevence, který ale v současné době neexistuje. Cílem by měla být spolupráce škol se speciálními pracovišti.

„Předpokladem řešení šikany je odvaha oběti a ochota okolí oznamovat na příslušná místa jednotlivé incidenty.“³⁶ Pro řešení šikany je důležitý vztah a důvěra k učiteli. Učitelé se mnohdy dopouštějí chyb (např. neberou šikanu na vědomí, podcení situaci, odsoudí oběť, ustoupí agresorovi, aj.). Je na učiteli, aby se takovým chybám vyvaroval.

Souhlasím s názorem Pavla Říčana, že je nezbytné, aby se společnost případy šikany zabývala a řešila je. V opačném případě hrozí riziko dalšího rozšíření tohoto nebezpečného jevu. Musíme se také uvědomit, že šikana se netýká pouze oběti a agresora, ale celé třídy či skupiny.

---

³⁴ Tamtéž, s. 78.

³⁵ Tamtéž, s. 78.

³⁶ Tamtéž, s. 78.

2. 4 Integrace a inkluze

Sociální integrace je proces začleňování člověka do společnosti. Může dojít k situaci, kdy člověk není do společnosti začleněn. Je nutné, vytvořit takové podmínky, aby v dané společnosti došlo k úspěšné integraci osob, které jsou nějakým způsobem znevýhodněny. Pro integraci žáka je důležité, aby učitel dobře znal své žáky a jejich rodinné prostředí

Podmínky pro úspěšné vzdělávání žáků se sociálním znevýhodněním:

- individuální nebo skupinovou péči
- přípravné třídy
- pomoc asistenta třídního učitele
- menší počet žáků ve třídě
- odpovídající metody a formy práce
- specifické učebnice a materiály
- pravidelnou komunikaci a zpětnou vazbu
- spolupráci s psychologem, speciálním pedagogem - etopedem, sociálním pracovníkem, případně s dalšími odborníky.³⁷

Integrace je opakem k pojmu segregace (vyčleňování).

Integrace podle *Vyhlášky č. 73/2005 Sb.*, může probíhat na základě dvou forem:

- individuální integrace, kterou se rozumí vzdělávání žáka v běžné škole nebo ve speciální škole určené pro žáky s jiným druhem zdravotního postižení,
- forma skupinové integrace, kterou se rozumí vzdělávání žáka ve třídě, oddělení nebo studijní skupině zřízené pro žáky se zdravotním postižením v běžné škole nebo ve speciální škole určené pro žáky s jiným druhem zdravotního postižení.³⁸

³⁷ srov. *Scio.cz* [online]. 2008 [cit. 2011-04-14]. SCIO.CZ. Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání . Dostupné z WWW: <<http://www.scio.cz/skoly/rvp/odstavec.asp?odstavecID=1590>>.

³⁸ Srov. Česko. *Vyhláška č. 73/2005 Sb.*, o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných. In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 2005, 20, s. 504.

„Sociální integrace tedy znamená sjednocování, spojování v nový celek, kdy menšinové (minoritní) skupiny a společenská většina (majorita) rozvíjejí společenský systém, který obsahuje součásti hodnot a idejí obou stran. Každý přitom nachází své místo ve společnosti, mezi uvedenými skupinami neexistuje žádná podstatná hranice.“³⁹

Ministerstvo práce a sociálních věcí vymezilo cílové skupiny, kterých se sociální integrace týká:

- a.) osoby se zdravotním postižením – osoby, jejichž zdravotní postižení představuje určité znevýhodnění ve vztahu k ostatním členům společnosti;
- b.) děti, mládež a mladí dospělí;
- c.) etnické menšiny a osoby z jiného sociokulturního prostředí – národnostní menšiny, které setrvale a dlouhodobě žijí na území ČR;
- d.) imigranti a azylanti – skupina přistěhovalců v ČR, která zahrnuje nelegální imigranty, žadatele o azyl, uznané azylanty, cizince s uděleným vízem k pobytu nad 90 dnů, dlouhodobým nebo trvalým pobytem v ČR;
- e.) osoby bez přístřeší – osoby, které nemají ubytovací možnosti, popř. obývají nouzová obydlí;
- f.) osoby opouštějící zařízení pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy a osoby opouštějící výkon trestu odnětí svobody;
- g.) oběti trestné činnosti, oběti domácího násilí, oběti obchodu s lidmi, osoby komerčně zneužívané;
- h.) osoby pečující o osobu blízkou – osoby pečující o osobu blízkou, která je z různých příčin ohrožena sociálním vyloučením, a které se samy díky této péči dostávají do situací, kdy jsou znevýhodněny v přístupu ke službám či na trh práce.⁴⁰

³⁹ SLOWÍK, Josef. *Speciální pedagogika*. 1. Praha : Grada Publishing, 2007. 160 s. ISBN 978-80-247-1733-3. s. 31.

⁴⁰ srov. www.mpsv.cz [online]. 2009 [cit. 2011-03-18]. *Podpora sociální integrace a sociálních služeb*. Dostupné z WWW: <www.mpsv.cz>.

Lechta ve své knize, *Základy inkluzivní pedagogiky*, odkazuje na Ainscowa⁴¹, který popsal třístupňovou integraci:

1. lokalizovaná integrace – ve škole jsou speciální třídy, ve kterých jsou vzdělávání žáci s postižením, děti s postižením nejsou v kontaktu s intaktními dětmi
2. sociální integrace – mezi těmito dvěma skupinami dochází ke komunikaci
3. funkční integrace – děti s postižením jsou zařazeny do běžných tříd.

Inkluzivní vzdělávání (inkluzivní pedagogika⁴²) má za cíl poskytnout všem dětem odpovídající a co nejlepší úroveň vzdělání, s ohledem na jejich speciální potřeby (zdravotní, sociální a kulturní znevýhodnění). Na rozdíl od integrace nese inkluze odpovědnost za vytváření podmínek vhodných pro inkluzi. „Inkluze se snaží přizpůsobit edukační prostředí dětem.“⁴³

Cílem inkluzivní školy je výchova k toleranci a vzdělávání žáků pohromadě. V takové škole je zajištěno vzdělání všem dětem bez segregace do speciálních škol a tříd.

„Vlivem působení rodičovských organizací, asociací lidských práv a mezinárodních organizací, jako je UNESCO, se inkluzivní vzdělávání stále více prosazuje jako vhodnější alternativa speciálního školství. Mohli bychom dokonce říci, že se stává mezinárodní politikou.“⁴⁴

„Školy mají zodpovědnost za poskytování širokého a vyváženého učiva všem svým žákům, což s sebou přináší tři principy inkluzivního vzdělávání, zprostředkovávajícího všem odpovídající a podnětnou výuku. Školy musí:

1. podněcovat při výuce odpovídajícími úkoly a výzvami
2. odpovídat na odlišné vzdělávací potřeby všech svých žáků a studentů
3. překonávat potencionální bariéry při vzdělávání a hodnocení jednotlivců i skupin žáků.“⁴⁵

⁴¹ Mel Ainscow je profesorem vzdělávání a ředitel Centra pro rovnost ve vzdělávání. Jeho práce se zaměřují na rozvoj učitelů, zdokonalování škol, inkluzivní vzdělávání, nerovné šance, apod.

⁴² LECHTA, Viktor. *Základy inkluzivní pedagogiky*. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-679-7. s. 29.

⁴³ Tamtéž

⁴⁴ *Informace-Inspirace-Integrace* [online]. 2006 [cit. 2011-04-07]. Škola. Dostupné z WWW: <<http://www.citace.com/generator.php?druh=8&ukol=1>>.

⁴⁵ *Inkluzivní vzdělávání* [online]. 2010 [cit. 2011-04-07]. Principy inkluzivního vzdělávání. Dostupné z WWW: <<http://www.citace.com/generator.php?druh=8&ukol=1>>.

Inkluze ve vzdělávání staví na těchto předpokladech:

- všichni žáci a studenti jsou důležití
- odstranění překážek ve výuce
- zapojení studentů do školní kultury
- využití zkušenosti z konkrétních případů
- uznání práva studentů
- zkvalitňování škol a učitelů
- podpora komunikace mezi školou a komunitou.

Závěr: „Integrace se spojuje s pedagogikou speciálních potřeb (special needs education), inkluze se pojí ke škole pro všechny (education for all).“⁴⁶

„Integrační vzdělávací systém může být popsán jako společná škola pro všechny běžné děti. Děti, které se významným způsobem odlišují od normy, jsou od hlavního vzdělávacího proudu oddělovány a v některých případech za mimořádných podmínek mohou být do vzdělávacího proudu integrovány. Učitel se specializuje na vzdělávání běžných dětí, vzdělávací dráhy podprůměrně nadaných nebo mimořádně nadaných jedinců probíhají odděleně od hlavního vzdělávacího proudu pod vedením specializovaných profesí.

Inkluzivní vzdělávací systém je typický důrazem na dostupnost co nejvyšší formy vzdělání pro každého žáka. První volbou pro všechny děti bez rozdílu je začlenění do hlavního vzdělávacího proudu. Základem myšlenky inkluzivního vzdělávání je snaha poskytnout všem dětem adekvátní a co nejlepší úroveň vzdělání nezávisle na podobě jejich speciálních potřeb. V rámci inkluzivního přístupu by měl být co největší počet dětí ponechán v hlavním vzdělávacím proudu a zabránit tak segregaci dětí s různými vzdělávacími potřebami.“⁴⁷

⁴⁶ LECHTA, Viktor. *Základy inkluzivní pedagogiky*. 1. Praha : Portál, 2010. 435 s. ISBN 978-80-7367-679-7. s. 30.

⁴⁷ NIKOLAI, Tomáš. Inkluzivní vzdělávání : Segregační, integrační a inkluzivní vzdělávací systém. In *Inkluzivní vzdělávání* [online]. 2008. Praha : Společnost Člověk v tísni, o.p.s., 2008 [cit. 2011-04-07]. Dostupné z WWW: <www.inkluzivniskola.cz>.

Ministr Josef Dobeš předložil MŠMT harmonogram Národního akčního plánu inkluzivního vzdělávání. Podle harmonogramu se plán začne realizovat začátkem roku 2014. Cílem NAPIV je zvýšit míru inkluzivního pojetí vzdělávání v českém vzdělávacím systému, zabránit sociální exkluzi a přispět i úspěšné integraci.

„Za inkluzivní vzdělávání považujeme vzdělávání rozvíjející kulturu školy směrem k sociální soudržnosti, vzdělávání vycházející z uspořádání běžné školy způsobem, který naplňuje koncept rovných příležitostí a nabízí adekvátní podporu v rámci vyučování všem dětem bez ohledu na jejich individuální rozdíly s cílem maximálně rozvinout jejich vzdělávací potenciál.“⁴⁸

2. 4. 1 Deklarace romské inkluze 2005 – 2015

Deklarace vychází z podnětu konferencí v Evropě. „Naše vlády se budou snažit činit vše pro odstranění diskriminace a zmenšování nepřijatelných rozdílů mezi Romy a ostatní společnosti, tak jak je stanoveno v našich akčních plánech pro Dekádu.“⁴⁹

Dekáda romské inkluze je mezinárodní iniciativa osmi států: Česká republika⁵⁰, Bulharsko, Chorvatsko, Maďarsko, Makedonie, Rumunsko, Slovensko, Srbsko a Černá Hora. Dekáda umožňuje řešit situaci Romů. Důležité ale je, aby se do tohoto projektu zapojili samotní Romové. Cílem je: zlepšení situace Romů – v oblastech vzdělání, zaměstnání, bydlení a zdraví.

Za přípravu je zodpovědný koordinátor, který je jmenován předsedou Rady vlády ČR pro záležitosti romské komunity. K Radě byl vytvořen výbor, poradní a konzultativní orgán. Členy výboru jsou: zástupce MŠMT, ministerstva práce a sociálních věcí, pro místní rozvoj a zdravotnictví, zástupci romské veřejnosti, členové Rady vlády ČR pro záležitosti romské komunity, zástupci nevládních neziskových organizací a jiné osobnosti.

⁴⁸ Sociální programy [online]. 2010 [cit. 2011-04-07]. Národní akční plán inkluzivního vzdělávání . Dostupné z WWW: <<http://www.msmt.cz/socialni-programy/narodni-akcni-plan-inkluzivniho-vzdelavani>>. s. 1.

⁴⁹ *Dekáda romské inkluze 2005 – 2015*. Praha : Rada vlády ČR, 2005. 17 s. ISBN 80-86734-46-3. s. 4.

⁵⁰ ČR přistoupila k Dekádě 26. ledna 2005, podepsal ji JUDr. Pavel Němec.

Řídícím orgánem Dekády je Mezinárodní řídicí výbor. Řídicí výbor se setkává minimálně dvakrát ročně. „Česká republika bude předsedat Mezinárodnímu řídicímu výboru od 1. července 2010 do 30. června 2011.“⁵¹

3. Sociální vyloučení

Sociální vyloučení má různé podoby. Každý z nás se jistě jednou cítil vyloučen, byl druhými odstrkován. Aby společnost mohla existovat, musí platit pravidlo *sociální soudržnosti*, tzn. že nikdo nesmí být izolován, vyloučen. Člověk nebo skupina, která je vyloučená, ztrácí místo, ve kterém by se cítila bezpečně a mohla by jej považovat za domov. Člověk ztrácí svou identitu. Tito lidé neustále unikají, nikde nemají zázemí. Jejich vyloučení se prohlubuje. Vyloučení lidé se vzdávají svobody i života.

Musíme mít na paměti, že vyloučení se netýká jen minoritní skupiny, rasy. Může zasáhnout kohokoliv z nás. Na vyloučení má velký vliv také bohatství (chudoba⁵² je jedním z projevů sociálního vyloučení), bohatství určuje sociální zařazení, třídy. V dnešní moderní době se neustále zvyšují požadavky na vzdělání, kvalifikaci. To vše je ovlivněno ekonomickým statusem rodiny.

Navrátil uvádí, že podle způsobu soužití společnosti s minoritní skupinou, podle sociální exkluze můžeme měřit demokracii. Zároveň tento ukazatel dokazuje sociální soudržnost společnosti.⁵³

Mezi ohrožené skupiny patří: dlouhodobě nemocní, postižení, lidé v penzi, menšiny (např. etnické skupiny, imigranti, homosexuálové, politické skupiny, někdy i samotné ženy, lidé s odlišnou kulturou).

Důsledkem dlouhodobého vyloučení je odcizení minoritní skupiny od majoritní skupiny.

⁵¹ *Dekáda romské inkluze 2005 – 2015*. Praha : Rada vlády ČR, 2005. 17 s. ISBN 80-86734-46-3. s. 8.

⁵² Příjem nižší než ½ průměrného příjmu ve sledované zemi.

Míra materiální deprivace za ČR byla 6,1, zhruba 635 tisíc osob (www.czso.cz, Životní podmínky 2009)

⁵³ Srov. NAVRÁTIL, Pavel. *Romové v české společnosti*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-741-8. s. 9-10.

3. 1 Pojem vyloučení

Poprvé byl pojem sociální vyloučení užít pro označení lidí žijících na okraji společnosti, bez možnosti pracovní příležitosti a absence sociálních sítí, ve Francii v roce 1974. Během 90. let se termín stal součástí politiky mnoha zemí a Evropské unie.

Sociální vyloučení neboli sociální exkluze je v současné době hojně užívaný termín. Setkáváme se s ním v médiích, odborných textech, dokumentech, programech politických stran i politiky Evropské unie.

Jedná se o proces, při kterém je lidem omezen nebo znemožněn přístup k nezbytným zdrojům pro zapojení do ekonomických, politických a sociálních aktivit. Vyloučení může postihnout jednotlivce, domácnost nebo celou populaci. Zásadním způsobem ovlivňuje způsob a kvalitu života. Důsledkem může být nedostatek financí, diskriminace, nedostatečné vzdělání, atd.

Ruth Levitas⁵⁴ uvádí trojí interpretaci sociální exkluze:

1. RED (nedistributivní diskurs) se zabývá skupinou, která žije v chudobě. Řešením jak redukovat chudobu a nerovnosti jsou dávky.
2. MUD se soustředí na jednotlivce a jeho chování. Sociální vyloučení tak vzniká v důsledku asociálního jednání. Asociální jednání je většinou přisuzováno skupinám s nízkým sociálním a ekonomickým statutem.
3. SID se zaměřuje na práci a přístup na trh práce. Sociálním vyloučením je zde vyloučení z trhu práce.

Mezi znaky sociální exkluze patří:

- a) život ve vyloučené lokalitě (dům, ulice, část města)

Život v této lokalitě vede ke stigmatizaci – stav, kdy je osobě připsán negativní společenská charakteristika.

- b) přeplněné byty
- c) nízká úroveň dosaženého vzdělání

---

⁵⁴ Ruth Levitas je profesorkou sociologie na univerzitě Bristolu. Její jsou zaměřeny na sociální exkluzi a inkluzi.

Osoby žijící ve vyloučené oblasti mají většinou nízké vzdělání. Důsledkem je špatné uplatnění na trhu práce. Lidé s nízkým sociálně-ekonomickým postavením mají většinou jen základní vzdělání.

Děti žijící ve znevýhodněném prostředí častěji propadají, mají špatné chování, mnohdy ukončí základní školu před 9. třídou (60%⁵⁵), navštěvují speciální a základní školy. Rodiče nedbají na školní přípravu, povinnou školní docházku. Dítě přichází do školy nepřipravené – rodiče se dětem nevěnují nebo děti nenavštěvují mateřské školky. (Předškolní výchova má vliv na vývoj, jazykovou vybavenost a připravenost na vstup do školy.)

d) nízký příjem, nezaměstnanost

Díky dosaženému vzdělání vykonávají práce dělníka, sezónní práce nebo práce načerno⁵⁶. Bez smlouvy pracují hlavně lidé se sociálním handicapem. Situace se změní tehdy, kdy práce na černo přestane být výhodná. Důležitá je kontrola ze strany státu.

Rekvalifikační kurzy jsou pro jejich nízké vzdělání nevhodné. Tito lidé většinou neumí vystupovat, nemají dostatek zkušeností a to má negativní vliv na zaměstnavatele.

(Nezaměstnanost, zejména dlouhodobá, brzdí hospodářský růst země. Dlouhodobou nezaměstnaností jsou postiženi především ženy. Největším nebezpečím dlouhodobé nezaměstnanosti je závislost na sociálních dávkách a nedostačující životní úroveň. Člověk, který je delší dobu nezaměstnán ztrácí motivaci a pracovní návyky. „Dlouhodobou nezaměstnaností jsou nejvíce ohroženy skupiny osob, u kterých dochází ke kumulaci různých znevýhodnění, tj. : zdravotně postižení, žádná nebo nízká kvalifikace, věk do 25 let, nezaměstnanost déle než 6 měsíců, věk nad 50 let, lidé s potřebou zvláštní pomoci.“⁵⁷)

e) závislost na sociálních dávkách

⁵⁵ *Česká republika: Šance na zlepšení zaměstnanosti Romů* [online]. Praha : Dokument Světové banky, 20.10.2008 [cit. 2011-04-05]. Profil Romů v sociálně vyloučených romských lokalitách na pracovním trhu, Dostupné z WWW: <http://siteresources.worldbank.org/ECAEXT/Resources/258598-1224622402506/CZ_Roma_Employment_Full_Report_in_Czech.pdf>. ISBN 978-80-87041-52-9. s. 12.

⁵⁶ Nelegální práce je legislativně definována od roku 2004.

⁵⁷ Ministerstvo práce a sociálních věcí. *Národní zpráva o strategiích sociální ochrany a sociálního začleňování na léta 2008-2010*. Praha: MPSV, 2009. ISBN 978-80-86878-93-5. s. 4.

f) zadluženost, exekuce na plat

Bankovní i nebankovní instituce mají zájem o to, poskytnout půjčky lidem, žijícím ze sociálních dávek. Většinou nepožadují ručitele a těmto institucím stačí falešné potvrzení příjmu. Pokud dlužník neuhradí splátky včas, dluh narůstá a narůstají také úročené poplatky z prodlení. Věřitel následně zařídí exekuci na sociální dávky dlužníka. Poplatky z prodlení nabíhají rychle a chudí lidé nejsou schopni je splácet. Dlužníkovi se pak kvůli exekuci na plat i sociální dávky nevyplatí pracovat na smlouvu – pracují načerno.

g) omezený přístup k základním službám (školy, doprava, lékaři; voda, plyn, elektrika)

h) patologické jevy (drogy, alkoholismus, kriminalita, prostituce aj.)

Děti, které vyrůstají v tomto prostředí, přejímají vzorce chování, jež vidí ve svém okolí. Děti se životu v ghettu přizpůsobují, kopírují jednání ostatních. Některé z nich se dopouštějí majetkových trestných činů (drobné kapesní krádeže, vykrádání aut, vloupání, apod.). Někdy se dopouštějí násilí (vydírání, ublížení na zdraví). Ve vyloučených lokalitách se policisté setkávají s mravnostními delikty (např. pohlavní zneužívání, kuplířství).

Aby došlo ke zlepšení situace, byl zahájen projekt asistent policie. Cílem je usnadnit obyvatelům vyloučených lokalit komunikaci s policií. Asistent se v takových lokalitách dobře orientuje.

i) diskriminace

j) neschopnost plánovat budoucnost

k) mentální či fyzický handicap

l) příslušnost k menšině

„Vyloučení v jedné oblasti života vede k vyloučení v dalších oblastech.“⁵⁸

---

⁵⁸ NAVRÁTIL, Pavel. *Romové v české společnosti*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-741-8. s. 59.

3. 2 Charakteristika sociálně vyloučené lokality

Sociálně vyloučená lokalita - okraj města, sídliště, ulice, dům – místo špinavé, chudé, nebezpečné a drahé pro město. Místa, která ztratila původní využití. Sociálně vyloučená lokalita bývá označována také jako „ghetto“.

V bytech nejnižší kategorie (často bez sociálního vybavení) ve špatném technickém stavu, se základním vybavením žijí rodiny ve velkém počtu. Jde o místa, ve kterých je špatná infrastruktura, chybí zde obchody, škola, lékař a možnost zaměstnání. V bytech jsou často nevyhovující hygienické podmínky, chybí funkční koupelna a toaleta. Společné prostory jsou ve špatném stavu. Díky špatným hygienickým podmínkám se v místě vyskytují vši, šváby a krysy. V České republice chybí právní úprava minimálních standardů pro bydlení.

„V důsledku privatizace bytového fondu došlo ke snížení počtu nájemních bytů, přičemž vlastnické bydlení je pro mnohé skupiny s nižším příjmem nebo s nestabilním příjmem nedostupné či výrazně nebo neúnosně zátěžové. Stávající nepřiměřená ochrana nájemců vede k vyloučení potenciálně problémových nájemců z nájemního bydlení. Přístup ke standardnímu bydlení je zatížen vysokým stupněm diskriminace (na základě etnické příslušnosti nebo sociálního statusu) pro sociálně vyloučené a tím stigmatizované skupiny obyvatel. Překážkou sociálního začleňování je nízký počet bytů ve vlastnictví obcí a dalších veřejných institucí, které nejsou vždy využívány pro bydlení skutečně potřebných.“⁵⁹

Stát obcím v oblasti bydlení nabízí podporu v podobě dotací na výstavbu tzv. bytů na půl cesty. Byty jsou určeny těm, kteří nejsou schopni bez cizí pomoci platit nájemné nebo služby související s užíváním bytu. Aby obec získala dotaci na výstavbu těchto bytů, musí prokázat, že jsou v daném místě zajištěny odpovídající sociální služby. Služby mají pomoci nájemníkům zařadit se do společnosti, předcházet problémům a řešit potíže. Mezi podporované bydlení patří kromě bytů na půl cesty také tzv. chráněné bydlení a vstupní byty. Chráněné bydlení je určeno osobám se sníženou soběstačností. Vstupní byty jsou pro ty, kteří kvůli různým okolnostem nemají přístup k bydlení, ale jsou schopni vést samostatný život.

⁵⁹ Ministerstvo práce a sociálních věcí. *Národní zpráva o strategiích sociální ochrany a sociálního začleňování na léta 2008-2010*. Praha: MPSV, 2009. ISBN 978-80-86878-93-5. s. 6.

Většina dětí vyrůstajících v těchto lokalitách, navštěvuje speciální školy. Děti mají trvalé problémy se školní docházkou. Díky nízkému vzdělání rodičů a závislosti na sociálních dávkách chybí v rodině materiální zabezpečení. Od útlého věku děti vyrůstají v chudobě. Jsou zvyklé žít v malém prostoru s více lidmi, mají nedostatek soukromí a klidu pro přípravu do školy, která je minimální. V rodině chybí z různých důvodů finance (nezaměstnanost, závislost na drogách a alkoholu, dluhy, absence člena rodiny – kriminalita, neúplná rodina, aj.).

Lidé žijící ve vyloučených lokalitách mají odlišné hodnoty. Většina obyvatel komunity je bez zaměstnání, někteří provozují nelegální činnost. Vyskytují se zde patologické jevy. Dětem chybí vzory, které by je vedly k dosažení lepšího vzdělání a získání lepšího pracovního místa. To vede k výskytu poruch učení a poruch chování.

V sociálně vyloučených lokalitách může působit terénní sociální pracovník. Terénní sociální práce je poskytována prostřednictvím terénních programů podle § 69 zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách. Sociální službou se rozumí činnost nebo soubor činností zajišťujících pomoc a podporu osobám za účelem sociálního začlenění nebo prevence sociálního vyloučení. Služba je určena pro problémové skupiny osob, uživatele návykových nebo omamných psychotropních látek, osoby bez přístřeší, osoby žijící v sociálně vyloučených komunitách a jiné sociálně ohrožené skupiny. Cílem služby je tyto osoby vyhledávat a minimalizovat rizika jejich způsobu života.

„V České republice je kolem 310 vyloučených lokalit, ve 170 obcích. V těchto lokalitách žije 60 – 80 tisíc lidí. Počet lokalit neustále roste. Problém sociální exkluze osob se v České republice prohlubuje.“⁶⁰

Skupinou, které nejvíce hrozí sociální vyloučení, jsou v České republice Romové. „Jako sociálně vyloučenou romskou lokalitu označujeme prostor obývaný skupinou, jejíž členové se sami považují za Romy a/nebo jsou za Romy označováni svým okolím, a jsou sociálně vyloučení.“⁶¹

⁶⁰ SEDLÁČKOVÁ, P. Sociální vyloučení. In. NIKOLAI, T. (ed.) *Příběhy ze špatné čtvrti aneb jak pracovat s tématem segregace nejen ve školství*. Praha: Člověk v tísni o. p. s., 2007. ISBN 978-80-86961-45-3. s. 15.

⁶¹ Analýza sociálně vyloučených romských lokalit a absorpční kapacity subjektů působících v této oblasti. In *Analýza sociálně vyloučených romských lokalit a absorpční kapacity subjektů působících v této oblasti* [online]. Praha : [s.n.], 2009 [cit. 2011-04-07]. Dostupné z

Jak vznikají romské vyloučené lokality?

- „dobrovolné“ stěhování chudých rodin do míst s cenově dostupným bydlením
- sestěhování neplatičů do ubytoven a holobytů
- přidělení náhradního bydlení.⁶²

Mnozí Romové se plně integrovali do majoritní společnosti a nemusí tedy žít v sociálně vyloučené oblasti. Neplatí tedy Rom = sociálně vyloučený.

V místech s vyšším počtem Romů se nacházejí tzv. spádové školy. Spádové školy jsou běžné základní školy, které navštěvuje větší procento romských dětí. Tento typ škol vzniká též v sociálně vyloučených lokalitách. „Tyto školy mívají nepropracovanější systém komunikace s rodinami romských žáků, používají asistenty pedagoga, na některých učí i romské učitelky. Takové školy snižují počty žáků ve třídách, pořádají zajímavé projekty pro děti i jejich rodiče, přicházejí s novými možnostmi financování svých aktivit, píší a získávají granty.“⁶³ Spádová škola je segregačním typem školy. Jeví se jako vhodný prostředek pro řešení situace s Romy. Ale i tak platí, že „cílem by mělo být přijmout úspěšné metody práce s romskými dětmi na okolních základních školách a pokusit se o to, aby počet žáků ve všech školách kopíroval poměr mezi romskou menšinou a ostatní populací v celé české společnosti nebo alespoň v obci, kde se školy nacházejí.“⁶⁴

3. 3 Segregace romských žáků

Segregace (oddělení, odloučení, vyloučení) romských žáků je v České republice velmi diskutovaným tématem. Na problém segregace upozorňují nevládní a mezinárodní organizace (Výbor pro odstranění rasové diskriminace při OSN, OECD nebo European Roma Right Centre).

WWW: <<http://www.mpsv.cz/cs/3052>>. s. 10.

⁶² srov. Tamtéž.

⁶³ PEKÁRKOVÁ, S.; NIKOLAI, T. Projevy segregační praxe romských dětí ve vzdělávání. In. NIKOLAI, T. (ed.) *Příběhy ze špatné čtvrti aneb jak pracovat s tématem segregace nejen ve školství*. Praha: Člověk v tísni o. p. s., 2007. ISBN 978-80-86961-45-3. s. 47.

⁶⁴ Tamtéž, s. 48.

„Největší znepokojení vyjádřil Výbor především nad situací Romů v oblasti vzdělávání, neboť příliš mnoho romských žáků navštěvuje speciální školy či třídy určené pro mentálně postižené děti (dříve zvláštní školy). Výbor vládě doporučil přijetí efektivního programu na ukončení segregace Romů ve vzdělávání a přehodnocení metodologických postupů, na základě kterých nepřiměřený počet romských dětí navštěvuje třídy pro mentálně postižené děti.“⁶⁵ Výbor kritizoval nejen situaci Romů v oblasti vzdělávací, byl znepokojen sterilizací romských žen, vysokým počtem romských dětí v ústavní péči, nedostatkem pracovních míst pro Romy, dále výbor kritizoval bydlení, které je nevyhovující, aj. Výbor upozornil: „Česká republika stále nemá nezávislý systém vyšetřování stížností na policii. To je podle Výboru zvláště nešťastné vzhledem k tomu, že Romové a cizinci bývají předmětem nezákonného jednání ze strany policie. Politování vyjádřil Výbor také nad tím, že se nedaří nabírat policisty z řad romského etnika.“⁶⁶ Závěr Výboru byl takový, že Romové jsou diskriminováni ve všech oblastech života.

Škola by se měla snažit o to, aby se žáci navzájem tolerovali. Vzájemná tolerance má vliv na segregaci. Při trvající segregaci se tento stav nadále zhoršuje. Propast mezi minoritní a majoritní skupinou se nadále prohlubuje. Děti, které jsou vzdělávané izolovaně, dosahují nižšího vzdělání, mají menší šanci na uplatnění v životě.

Důležité pro vzdělávání romských žáků je, že jedním z průřezových témat v základním vzdělávání je multikulturní výchova. Multikulturní výchova⁶⁷ má přispět k tolerantnější společnosti a k lepší integraci.

„Předpokladem pro úspěšnou integraci romských dětí je vytvoření středisek včasné péče při MŠ nebo ZŠ zřizujících přípravné ročníky, vytvoření a realizace pobytových kurzů pro rodiče a děti ze sociokulturně znevýhodňujícího prostředí ve věku od tří let do zahájení školní docházky, vytvoření a realizace prezenčních

⁶⁵ Výbor OSN proti rasismu o ČR: odstraňte segregaci romských dětí ve školství. In *Výbor OSN proti rasismu o ČR: odstraňte segregaci romských dětí ve školství* [online]. Ženeva : [s.n.], 2007 [cit. 2011-04-07]. Dostupné z WWW: <<http://www.citace.com/generator.php?druh=14&ukol=1>>.

⁶⁶ Tamtéž.

⁶⁷ edukační činnost zaměřená na to, aby učila lidi z různých etnik, národů, rasových a náboženských skupin žít spolu, vzájemně se respektovat a spolupracovat. Provádí se na základě různých programů ve školách a v mimoškolních zařízeních v osvětových akcích, v reklamních kampaních, v politických opatřeních. Jsou s ní spojovány velké naděje i značné finan. prostředky, ale její skutečné efekty nejsou spolehlivě prokazovány. (Průcha, 2006)

dlouhodobých kurzů pro rodiče a děti ze sociokulturně znevýhodňujícího prostředí ve věku od tří let do zahájení školní docházky.“⁶⁸ Úspěšné integraci napomáhá existence přípravných tříd a funkce asistenta pedagoga.

Na segregaci má vliv i rodina. Většina segregovaných škol jsou bývalé zvláštní školy. Rodiče romských dětí, kteří prošli touto školou, se mnohdy domnívají, že pro jejich děti je právě tato škola to nejlepší. Plnění školní docházky nepředstavuje problém, na žáky není vyvíjen nátlak a převážnou část tvoří jiné romské děti. Žák tak školu zvládne bez větší námahy a stresu. Tím je dítěti znemožněn další přístup k vyššímu a lepšímu vzdělání. V tomto případě hrozí, že se tato skutečnost promítne i do dalších generací. Problém, který také přispívá k segregaci jsou vyloučené lokality, ghetta.⁶⁹

Pro úspěšné zařazení dítěte do základní školy je třeba rozvinout takové znalosti a dovednosti, které by dítěti umožnily bez větších potíží nástup do školy a začlenění do kolektivu. Pro děti, které vyrůstají v odlišném kulturním prostředí s jinými návyky a s nedostatečnou znalostí českého jazyka, jsou důležité právě ony přípravné třídy. Přístup k dítěti musí být trpělivý. Je důležité, aby dítě nezískalo odpor ke škole. Pedagog by měl získat důvěru žáka i rodiče. (Rodiče s nízkým vzděláním mnohdy nemají důvěru k vzdělávacímu systému.)

Je třeba mít na paměti, že předsudky mají stále svou váhu v uvažování všech lidí. Proto je žádoucí, aby byly negativní stereotypy odstraňovány vzděláváním, diskutováním a sdílením zkušeností a osvědčených postupů. To se týká zejména učitelů bez zkušeností s výukou romských žáků, kteří by měli být předem připraveni na specifika i na možné negativní reakce ze strany spolužáků.⁷⁰ Důležitá je ale zpětná vazba žáka a podpora rodičů. Bez toho, dle mého názoru, je vzdělávání těchto žáků téměř nemožné. Stejně tak je nutné, aby škola měla vhodné podmínky a pomůcky pro edukaci těchto žáků. Dále by měla být aktivní spolupráce a komunikace mezi školou, rodinou a dalšími organizacemi.

⁶⁸ HABRT, Tomáš (ed.). Segregace romských dětí v České republice. In. NIKOLAI, T. (ed.) *Příběhy ze špatné čtvrti aneb jak pracovat s tématem segregace nejen ve školství*. Praha: Člověk v tísni o. p. s., 2007. ISBN 978-80-86961-45-3. s. 30.

⁶⁹ Srov. Tamtéž, s. 26-30.

⁷⁰ Srov. HABRT, Tomáš (ed.). Segregace romských dětí v České republice. In. NIKOLAI, T. (ed.) *Příběhy ze špatné čtvrti aneb jak pracovat s tématem segregace nejen ve školství*. Praha: Člověk v tísni o. p. s., 2007. ISBN 978-80-86961-45-3. s. 36-41.

4. Žáci se sociálním a kulturním znevýhodněním

Součástí práce jsou konkrétní vzdělávací scénáře dívek z Liberce, se kterými dlouhodobě spolupracuji v rámci Člověk v tísní. Pokusím se co nejvýstižněji charakterizovat jejich vzdělávací podmínky. V této části práce byla použita metoda pozorování a rozhovoru.

4. 1 Člověk v tísní

Společnost Člověk v tísní vznikla jako humanitární organizace s cílem pomáhat v krizových oblastech a podporovat dodržování lidských práv ve světě. Počátky organizace spadají do května 1992, pod názvem Nadace Lidových novin. Roku 1994 byl název změněn na Nadaci Člověk v tísní při České televizi, v dubnu 1999 byla organizace zaregistrována jako obecně prospěšná společnost.

„Společnost Člověk v tísní realizuje humanitární pomoc, dlouhodobé rozvojové projekty a podporuje snahy o demokratizaci a dodržování lidských práv. Za dobu své existence dopravila stovky zásilek s přímou humanitární pomocí a realizovala rozvojové projekty v různých zemích Evropy, Asie i Afriky, konkrétními projekty podpořila disidenty, nezávislé novináře, obhájce lidských práv či představitele demokratické opozice ve více než 37 zemích světa.“⁷¹

Kromě projektů v zahraničí realizuje organizace také projekty v ČR. V současné době je její činnost zaměřena na terénní sociální práce v „ghettech“.

„Společnost Člověk v tísní také usiluje o zvýšení informovanosti české veřejnosti o situaci v zemích postižených válkami či totalitárním režimem a o globálních problémech současného světa. Proto úzce spolupracuje s českými médii a od roku 1999 pořádá každoročně mezinárodní festival dokumentárních filmů o lidských právech Jeden svět.

Společnost Člověk v tísní usiluje o zvyšování povědomí české společnosti o problematice chudoby, rozvojové spolupráce, migrace nebo porušování lidských práv, i o zmírnění rasových a národnostních předsudků a xenofobie v České

⁷¹ Člověk v tísní [online]. 2006 [cit. 2011-03-18]. *Člověk v tísní*. Dostupné z WWW: <<http://www.clovekvtisni.cz/index2.php?id=115>>.

republiky. Prostředkem k naplnění těchto cílů jsou vzdělávací a informační programy společnosti Člověk v tísni.“⁷²

Organizace pracuje s rodinami ze sociálně vyloučeného prostředí v oblasti vzdělávání. Koordinuje dobrovolníky, kteří pravidelně docházejí ke klientům do domácnosti a pomáhají dětem s přípravou do školy. Pracovníci se rovněž snaží komunikovat se školami a jednotlivými učiteli. Cílem je, zlepšit prospěch a vytvářet v dítěti nové hodnoty a vzbudit zájem např. o četbu, sport a kulturu vůbec. Organizace mimo jiné zajišťuje volnočasové aktivity o prázdninách a víkendech.

Co mě motivovalo zapojit se do této činnosti? Již dříve jsem přemýšlela nad tím, že bych oslovila nějakou organizaci a přihlásila se jako dobrovolník. Ke společnosti Člověk v tísni jsem se dostala díky inzerátu, který byl uveřejněn na vývěsce studijního oddělení Technické univerzity v Liberci.

Koordinátor, pracovník společnosti, zajistí dobrovolníkovi rodinu a dobrovolník se může rozhodnout, zda-li rodinu přijme a naopak. Následně je sepsána smlouva s dobrovolníkem a rodinou, ve které jsou uvedeny podmínky. Nedodrží-li jedna ze stran stanovené podmínky, je možno od smlouvy odstoupit.

4. 2 Charakteristika žáků

Jako dobrovolník pracuji od roku 2008. Mojí koordinátorkou je Monika S. Má na starost komunikaci mezi rodinou, školou a mnou. Poskytuje potřebné pomůcky pro výuku. Je ale na mne, jaké pomůcky si pro hodiny zvolím. Monika pravidelně pořádá schůzky dobrovolníků, kde si navzájem sdělujeme své zkušenosti. Schůzky považuji za důležité a přínosné.

Současná rodina je mojí třetí rodinou. První rodina neplnila podmínky, proto došlo k rozvázání smlouvy. Druhou rodinu jsem musela kvůli studijním povinnostem opustit sama.

⁷² Člověk v tísni [online]. 2006 [cit. 2011-03-18]. *Člověk v tísni*. Dostupné z WWW: <<http://www.clovekv tisni.cz/index2.php?id=115>>.

4. 2. 1 Rodina

Pavla a Markéta⁷³ pochází ze šestičlenné rodiny. Rodiče (matka kolem 40 let, otec 60 let) mají z předchozích vztahů dospělé děti, spolu jen Markétu a Pavlu. Vychovávají i svá vnoučata, Josefa a Dana, 1. stupeň ZŠ. (Rodiče chlapců jsou pro svou trestnou činnost ve vazbě.) Matka je s dětmi doma, otec pracuje. Rodina bydlí ve starém domě v Liberci (Nové Město). Dům o šesti bytech se nachází u silnice. Budova není v dobrém stavu - opadaná omítka, plesnivé stěny, dřevěná okna – špatně těsnící, apod. K domu patří dvůr, který je z větší části zanesen nepořádkem. Otec děvčat uvedl: „Bordel udělali cizí cikáni. My, co tu žijeme již několik let, bychom takový bordel neudělali. Cizí cikáni se neustále stěhují a při stěhování většinou vymlátí okna. Je jim to jedno.“ Rodina žije v přízemí tohoto domu, v bytě 2+1. V bytě je fungující koupelna s toaletou. Jeden z pokojů slouží jako obývací a ložnice, druhý jako dětský pokoj. Byt je plně vybaven. Nenajdeme zde počítač, ani knihovnu. Všichni členové rodiny mají mobilní telefony.

V současné době zde žije i syn, který byl propuštěn z vězení, se svojí přítelkyní a dvěma děvčátky. Celkem v bytě 2+1 bydlí deset lidí.

Rodina mě přijala bez problémů. Při každé návštěvě mi nabízí občerstvení, ptají se, jak se mi daří ve škole apod. Myslím si, že jsem si získala důvěru – matka se mnou rozebírá rodinné záležitosti, zvou mě na rodinné oslavy, aj.

4. 2. 2 Charakteristika výuky a děvčat

Rodina se snaží zajistit podmínky pro výuku (volný pokoj). To je ale mnohdy znepříjemněno návštěvami. V bytě je hluk a děvčata se málo soustředí. Rodina je velice pohostinná a přijde jí „hloupé“ odmítnout návštěvu, proto občas zajdeme s děvčaty do knihovny. Rodina je ráda, že se dětem věnuji, ale přesto dochází k situacím, kdy přijdu do rodiny a výuka odpadne. Důvody jsou různé, např. návštěva lékaře, návštěva, kroužek nebo nepřipravenost. Během února se z osmi domluvených doučování konala jen dvě. Snažím se vždy navrhnout náhradu za zmeškanou hodinu.

---

⁷³ Jména byla záměrně změněna.

Výuka jinak probíhá dvakrát týdně. Podle potřeb i víckrát. Markétu navštěvuji v úterý, ve 14 hodin a Pavlu ve čtvrtek, taktéž ve 14 hodin. Doučování trvá minimálně 90 minut, opět dle potřeb. Při výuce děláme domácí úkoly, vysvětlujeme látku, které nerozumí a procvičujeme ji. Sestrám jsem koupila sešit a desky. Z jedné strany sešitu si zapisují otázky, kterým nerozumí. Druhá strana slouží k procvičování. Do desek si vkládají výukové materiály, které jim donesu.

Na začátku hodiny zjišťuji, zda sestry ve škole nečeká zkoušení nebo test, podle toho se pak výuka odvíjí. Chci mít přehled o výsledcích děvčat, proto mi předkládají žákovskou knížku. Někdy mi samy děvčata sdělí, své úspěchy nebo neúspěchy: „Paní učitelko, mám pro Vás špatnou zprávu. Dostala jsem pětku.“. Bohužel stále nedokážou pochopit, že jejich výsledky nejsou ani tak důležité pro mě, jako pro ně.

Ke konci hodiny jim zadám domácí úkol, především z českého jazyka (cvičení na procvičování i/y: vyjmenovaná slova, koncovky podstatných a přídavných jmen, shoda přísudku s podmětem; předložky a předpony s/z) a z matematiky (násobení, dělení, sčítání, odčítání, převody jednotek), který mají zpracovat do další hodiny. Tyto úkoly jim zadávám záměrně. Snažím se o to, aby si alespoň trochu zlepšily základní vědomosti v počtech a pravopise. Úkol samozřejmě na začátku další hodiny společně zkontrolujeme. Někdy sestrám zadám to samé cvičení. Nikdy se nestalo, že by výsledky byly identické. Stává se, že úkol ztratí nebo na něj zapomenou. Za nepřipravenost a nesplnění úkolu nezadávám zvláštní úkol. Trest je takový, že po hodině si nepovídáme, výuka je spíše odměřenější. Tento styl trestu má u Markéty úspěch, další hodinu je mnohem aktivnější a připravenější. Sestře je to v podstatě jedno.

Důvody, proč úkol nezpracují, jsou různé: úkol ztratí, zapomenou na něj a nebo uvádí, že danému úkolu nerozuměly, byť jsme podobné cvičení zpracovaly o hodině. Např.: Ke konci března jsem Markétě zadala úkol ze zeměpisu. Do slepé mapy Evropy měla zakreslit dvacet států. Ptala jsem se, zda se v mapě vyzná a úkolu rozumí, dokonce jsem ji v atlase ukázala stránku, se kterou má pracovat. Sdělila mi, že všemu rozumí. Další týden jsem ji žádala o předložení úkolu. Markéta úkol nezpracovala, protože nevěděla, kam si mapu založila, vzápětí jsme ji našly v atlase.

Úkol měla tedy zpracovat do další hodiny. Markéta opět úkol nezpracovala, tentokrát byl důvod takový, že danému úkolu nerozuměla.

Po děvčatech vyžadují, aby si ze školy nosila učení. Domnívám se, že by se děvčata měla každý den pravidelně připravovat. Pavla často nechává učení ve škole a dá se říci, že ho nosí jen kvůli mně.

Obě v pololetí propadly. Markéta ze zeměpisu a Pavla z přírodopisu a dějepisu. Cítím určitou zodpovědnost za jejich neúspěch. Vinu nesou také Pavla, Markéta i rodiče. Domnívám se, že rodiče dívkám s přípravou do školy nepomáhají a nedohlízejí nad děvčaty. Přijde mi, že rodiče spoléhají na školu a na mne. „To, co je nenaučí ve škole, tak to s děvčaty doženu já.“ V tomto směru jsou nezodpovědní. Snažím se jim proto vysvětlit, že výuka začíná být těžší a děvčata se musí škole věnovat více. Zdůrazňuji také, že pokud se jejich prospěch nezlepší, mají malou šanci, dostat se na lepší školu a v budoucnu získat dobré zaměstnání.

Sestry se pokouším motivovat. Markéta by ráda cestovala a kupovala si hezké oblečení. Chtěla by mít dům a zvířata. Snažím se ji vysvětlit, že pokud nebude mít dobré vzdělání, těchto přání nemusí dosáhnout. Pavla se o žádných snech a přáních zatím nezmínila.

Pavla, 12 let

Pavla i Markéta navštěvují stejnou základní školu, ZŠ U Soudu v Liberci. Pavla chodí do 6. třídy. Na prvním stupni propadla.

Dle mého názoru, Pavlu škola nebaví. Bývá často nepřipravená. V žákovské knížce mívá poznámky za nesplnění úkolu nebo za nespolupráci v hodině. Co se týče přípravy na doučování, tak je to podobné. Zadané úkoly neplní a mnohdy si nedonese ani učebnice a sešity. Jako výmluvu uvádí: „Já jsem zapomněla, že přijdete.“ Při doučování bývá nesoustředěná a zbrklá. Zeptám-li se, co potřebuje probrat nebo co by chtěla procvičit, odpoví většinou, „že neví a že je na mě co chci probrat.“ Sešity jsou buď v takovém stavu, že z nich při výuce nelze vycházet nebo na spoustu předmětů nemá zavedený sešit – zápisky z hodin má na různých papírech, které pochopitelně ztrácí. Snažím se o to, aby si zapisovala látku, kterou spolu probereme, do sešitu, který jsem sestrám koupila.

Pavla nemá problém s anglickým jazykem. Největším problémem je český jazyk a matematika. Musím se přiznat, že mě udivuje „její dosavadní úspěch“. Má hluboké nedostatky, nejen v těchto předmětech. Z vyjmenovaných slov umí vyjmenovat například slova po B a L. Její argumenty proč neumí vyjmenovaná slova jsou: „Je to dlouho co jsem se to učila. Vyjmenovaná slova vůbec nepoužívám.“ Jedním z úkolů, který teď má, je doučit se vyjmenovaná slova. Při každé návštěvě vyjmenovaná slova opakuje. Musím ji pochválit, udělala velké pokroky. Násobení a dělení jí dělá také potíže. Umí násobky dvou, tří a čtyř, s ostatními násobky je na tom hůře. Nemyslím si, že by byla dyskalkulik. Vše se, dle mého názoru, odvíjí od její lenosti, nezájmu a nedostatečného dohledu rodičů.

Co se týče dalších předmětů, tak nemá ani základní znalosti z dějepisu, zeměpisu a přírodopisu. (Dokonce na mapě nepozná, kde leží Česká republika.) Učitelé jsou vstřícní, snaží se o to, aby na vysvědčení neměla nedostatečnou. Zadávají jí proto referáty, kterými by si známku mohla zlepšit. Referát většinou nesplní nebo ho odmítne. Pokud se mi o referátu zmíní, snažím se jí připravit materiály, ze kterých jej zpracujeme. I tak se stane, že zpracovaný úkol do školy nedonese nebo jej ztratí.

Začátkem dubna došlo mezi mnou a Pavlou k menšímu konfliktu, který se týkal právě její nepřipravenosti. Odmítla jsem respektovat opět její nepřipravenost a lhostejnost k doučování a výuku jsem sama zrušila. Sdělila jsem jí, že ji přestanu doučovat, jestliže nebude na další hodinu připravena. Rodiče by měli dohlížet nad tím, zda si dcery nosí učení domů a učí se nebo dělají domácí úkoly. Díky tomu často Pavla dostává poznámky nebo nedostatečné za nedonesení domácí úkolu či nezpracování referátu.

Ve škole nemá oblíbený předmět. Nic ji nezajímá, nenavštěvuje ani žádný zájmový kroužek. Většinou je s kamarádkami doma (líčí se, žehlí si vlasy) nebo chodí do „věčka“ (klub pro mladé v ulici 5. května). Přípravě do školy se tedy nevěnuje. Zatím nemá představu o tom, co by jednou chtěla dělat.

Všimla jsem si, že Pavla má problém říci „ne“. Často pro ni přijdou kamarádky, jestli nepůjde ven. Pavla odmítne jít ven s odůvodněním, že se musí učit. Kamarádky se jí smějí a přemlouvají ji. Pavla často podlehne.

Doučování Pavly je náročné. Díky jejímu nezájmu a jejím nedostatkům, není v podstatě na čem stavět. Potřebovala by častější doučování a systematické vedení rodičů.

Markéta, 13 let

Markéta chodí o ročník výš než její sestra. Má snahu zlepšit se ve škole. Chtěla by se vyučit na cukrářku nebo švadlenu. Na doučování je skoro vždy připravená a domnívám se, že se na hodiny těší. Vždy ví, co by chtěla procvičit. Stejně jako Pavla nemá problém s anglickým jazykem. Má rovněž nedostatky v matematice i češtině. V žákovské knížce nemá tolik poznámek jako sestra. Oproti Pavle je klidnější a rozvážnější.

Zadané úkoly se snaží plnit, i přesto úkol mnohdy zapomene zpracovat. Pokud něčemu nerozumí, žádá vysvětlení.

Markéta se snaží do školy sama připravovat. Když má ve škole psát test, zpracuje si výpisky a otázky z učebnice, které mi dá ke kontrole. Její snaha mě velice těší.

Markéta navštěvuje různé kroužky (aerobic, street dance, romský folklor) a účastní se vystoupení. Ráda čte, především dívčí romány.

Práce s Markétou je mnohem příjemnější. Po hodině si často povídáme, zajímá se o mou školu i rodinu, stejně tak já se ptám na její rodinu, kroužky apod. Při příchodu mě vřele uvítá se slovy: „Paní učitelko, já jsem se na vás těšila, moc vás potřebuji.“

Obě sestry jsou často nemocné. Dohnat látku je náročné. Pavla si nesnaží sešity dopsat, u Markéty je tomu naopak. Pavla v době nemoci pouze odpočívá a nic si neopakuje.

Rodina má zájem aby děvčata dodělala základní školu a šla na učiliště. Rodiče spolupracují se školou – zajímají se o děvčata, chodí na třídní schůzky, ale už nedohlíží na domácí přípravu. Děti žijí jinak v dobrém rodinném prostředí, bez patologických jevů.

Mezi mnou a samotnou školou dochází ke kontaktu pouze zprostředkovaně, přes samotná děvčata. (Např. učitel pošle témata ze kterých bude test nebo zkoušení.) Koordinátor dobrovolníků bývá rovněž v kontaktu se školou, a to především ve chvíli, kdy jsou s žákem větší potíže – neprospěch, záškoláctví nebo když sám rodič se školou nespolupracuje.

Příprava na hodiny

Na hodiny se snažím pravidelně připravovat. Zjišťuji, co je ve škole čeká a podle toho probíhá má příprava. Ve vědecké knihovně v Liberci jsou učebnice, se kterými děvčata pracují ve škole, takže příprava je díky tomu snazší. Z učebnic si sama vypisuji nebo kopíruji látku, kterou ve škole probírají.

Pravidelně na hodiny nosím různá pravopisná cvičení a příklady z matematiky. Tyto materiály pak používám k vyplnění hodiny nebo slouží jako domácí úkol. Vždy dávám pouze jeden úkol.

Náš časový limit je velice omezen. Je těžké rozvrhnout si přípravu na všechny vyučovací předměty, které mají ve škole. Vybírám proto jen problematické okruhy a předměty (především český jazyk, matematika, fyzika, anglický jazyk). Jak jsem se již zmínila, rodiče sestrám se školou nepomáhají, v tomto případě by to byl velký přínos jak pro mě, tak pro děvčata. Ráda bych se jim více věnovala např. v dějepise a zeměpise, chtěla bych jim rozšířit vědomosti, zaujmout je. Samozřejmě to není jen chyba rodičů. Kdyby se sestry samy více připravovaly, měla bych tak více prostoru pro tyto předměty.

Reakce okolí

Příbuzní a známí vědí o mé dobrovolné činnosti. Reakce jsou různé. Buď kladné a nebo záporné. V podstatě neexistuje nic mezi tím.

Bohužel u většiny převládá záporné hodnocení. Tito lidé mají předsudky vůči Romům – „Romy nelze změnit, stále budou stejní, bez jakékoliv odpovědnosti“. Je pak těžké vysvětlit, že tomu tak nemusí být. Myslí si také, že za doučování sester mi platí rodina. Jsou překvapení, že činnost je naprosto dobrovolná, bez jakékoliv finanční odměny. Okolí nechápe, jak mohu doučovat Romy a ještě k tomu zadarmo.

Druhá strana oceňuje moji snahu někomu pomoci. Sami ale přiznávají, že by tuto činnost dělat nemohli.

Závěr:

Musím se přiznat, že často chodím z doučování vyčerpaná, nešťastná i naštvaná. Rozčílí mě, když děvčata nejsou připravená, nesplní úkol nebo když doučování odpadne. Vše negativní přemůže pocit, kdy si uvědomím, že jsem něco málo mohla změnit, měla jsem možnost posunout je o kus dál. Největší radost pak samozřejmě mám z jejich úspěchu a ohodnocení – „bez Vás bych to paní učitelko nezvládla“.

I přes všechny negativní pocity, které mě mnohdy zaplní, jsem velice ráda, že jsem měla možnost dostat se k takové práci, která obohatila nejen mě, ale také okolí. Myslím si, že taková zkušenost mi v budoucnu velice pomůže. Budu se dívat na děti se sociokulturním deficitem jinak. Nebudu je „nálepkovat“, jako to dělají mnozí učitelé, u kterých převládají předsudky.

4. 2. 3 Charakteristika Základní školy U Soudu

Základní školu U Soudu najdeme v centru města. Zřizovatelem školy je Statutární město Liberec. Ředitelkou školy je Mgr. Libuše Ševčíková.

Škola se nachází v historické budově. Škola má 17 kmenových tříd a 10 odborných učeben (učebna výpočetní techniky s interaktivní tabulí, pracovna chemie a přírodopisu, fyziky, cizích jazyků, pracovna hudební výchovy, keramická a výtvarná dílna, cvičný byt s kuchyňkou) a tělocvičnu. Součástí školy je školní hřiště a travnaté pozemky.

Kapacita školy je 340 žáků, školu navštěvuje zhruba 300 žáků. Kromě žáků bez speciálních vzdělávacích potřeb se zde vyučují i žáci se speciálními vzdělávacími potřebami. Žáci jsou do speciálních tříd začleňováni na základě doporučení pedagogicko-psychologické poradny, písemné žádosti zákonného zástupce dítěte a platné legislativy.

Mezi zaměstnance školy patří odborníci v oblasti pedagogiky – pedagogové, výchovní poradci (poradce pro volbu povolání, oblast výchovy a preventisté sociálně patologických jevů) a speciální pedagog:

1. pracuje se žáky se speciálními vzdělávacími potřebami (žáci zdravotně postižení, s vývojovými poruchami učení – dyslexie, dysgrafie, dysortografie, dyskalkulie, s poruchami pozornosti – ADD, ADHD nebo se žáky neprospívajícími z jiných důvodů)
2. provádí individuální a skupinová speciálně pedagogická vyšetření žáků
3. realizuje ve spolupráci s učiteli třídnické hodiny na 1. stupni ZŠ (2. - 5. ročník) s náplní podporující pozitivní klima ve třídě (rozvoj sebekognitivních, komunikačních, kooperativních dovedností, řešení konfliktních situací, prevence šikany)
4. poskytuje poradenskou konzultační činnost pro žáky, rodiče, pedagogy
5. metodicky podporuje pedagogy
6. spolupracuje při tvorbě individuálních vzdělávacích plánů
7. účastní se zápisu dětí do 1. ročníku
8. zajišťuje speciální pomůcky a didaktické materiály
9. spolupracuje s PPP a dalšími poradenskými zařízeními

Součástí školy jsou tři oddělení družiny, pro žáky od první do čtvrté třídy. Družina připravuje různé zábavné akce – např. návštěva útulků, drakiáda, závody na bobech, karneval, měsíc knihy, kuličkáda, dětský den, aj. Škola žákům nabízí různé zájmové kroužky, mimoškolní aktivity a soutěže – např. cool den, zlatý štětec, autorské čtení s Jiřím Macourkem, beseda o holocaustu, atd. Ke škole patří školní jídelna.

ZŠ U Soudu se zapojila do různých projektů:

- Školy v pohybu
- Rozumíme penězům,
- Školou bez překážek,
- Peníze základkám - "Peníze pro naši školu",
- Rozvoj klíčových kompetencí pro celoživotní vzdělávání v libereckých ZŠ.

V prosinci začali žáci osmých a devátých tříd vydávat nový časopis „*Soudní expres*“. Dříve byl časopis tištěný a nyní je v elektronické podobě. Soudní expres obsahuje: rozhovor s osobností školy, události ze školy, akce školy, recenze, hudbu, „módní policii“, osobnosti Liberce, filmy promítající se v kinech, zábavu, vtipy.

Školní vzdělávací program pro základní vzdělávání – Škola bez rozdílů

„Ve speciálních třídách 1. stupně je výuka v plném rozsahu zajištěna kvalifikovanými speciálními pedagogy, na 2. stupni je výuka zajištěna speciálními pedagogy částečně. Všichni učitelé prošli základními počítačovými kurzy, kurzem první pomoci, kurzem šikany a prevence násilí, byli proškoleni pro práci se třídou. Další vzdělávání pedagogických pracovníků vychází z cílů ŠVP, potřeb školy i jednotlivých učitelů – viz výroční zpráva – přehled DVPP. Pedagogové, kteří učí ve speciálních třídách absolvovali základní kurzy s problematikou vývojových poruch učení a chování. Žákům integrovaným v běžných třídách 1. a 2. stupně se věnují mimo výuku speciální pedagogové v reedukačních cvičeních.“⁷⁴

Do speciálních tříd dojíždějí žáci z Liberci i okolí. Škola má zkušenosti s integrací žáků s tělesným postižením.

Škola není v současné době zapojena do dlouhodobých projektů a mezinárodní spolupráce.

Snaží se o vlastní projekty v rámci výuky a družiny.

Roku 2006 zahájila škola činnost „Školské rady“, rada je složena ze tří členů (za školu je zvolen zástupce školy). Setkání rady se koná třikrát do roka.

„Dlouhodobá je spolupráce se „Sdružením rodičů a přátel školy“. Každá třída má ve výboru svého zástupce. Výbor se schází pravidelně v září, kdy se plán schvaluje, a v červnu, v tomto čase se hodnotí a podávají návrhy pro další školní rok. V rámci svých možností provádějí zástupci SRPDŠ kontrolní činnost. Tradičně navštěvují žáky na lyžařském kurzu a škole v přírodě, provádějí kontroly ve školní jídelně a zaštiťují rozloučení s žáky 9. tříd.“⁷⁵

⁷⁴ Školní vzdělávací program pro základní vzdělávání : Škola bez rozdílů. In *Školní vzdělávací program pro základní vzdělávání : Škola bez rozdílů* [online]. Liberec : [s.n.], 2007 [cit. 2011-04-07]. Dostupné z WWW: <www.zsusoudu.cz>. s. 4.

⁷⁵ Školní vzdělávací program pro základní vzdělávání : Škola bez rozdílů. In *Školní vzdělávací program pro základní vzdělávání : Škola bez rozdílů* [online]. Liberec : [s.n.], 2007 [cit. 2011-04-07]. Dostupné z WWW: <www.zsusoudu.cz>. s. 5.

Třídní schůzky se uskutečňují třikrát ročně (v září se koná informativní schůzka, v listopadu a březnu jsou schůzky věnovány prospěchu a chování žáků).

Rodiče i žáci mají možnost navštěvovat webové stránky školy, které jsou denně aktualizovány, a obsahují základní a doplňující informace.

ZŠ U Soudu spolupracuje s pedagogickou psychologickou poradnou v Liberci.

„Konzultace problémů dětí, zajišťování podkladů pro šetření, termínů pro pravidelná speciálně pedagogická či psychologická šetření, pomoc se sledováním platnosti posudků integrovaných žáků, kontrola individuálních plánů, zajištění náplně reedukací speciálním pedagogem, organizování společných setkávání, školení pro pedagogy, informace o novinkách v práci s žáky s SVP, nové metody či formy práce, poradenská služba učitelům či speciálním pedagogům, pomoc s šetřením třídního klimatu, poskytnutí testů k volbě povolání, výběr žáků do 2. B speciální třídy, konzultace o diagnostickém pobytu či možném přestupu z jiné školy.“⁷⁶ Kromě pedagogicko-psychologické poradny škola spolupracuje se Zdravotním ústavem v Liberci, Maják o.p.s., využívá služeb městské policie, Policie ČR, Oddělení sociálně právní ochrany dítěte v Liberci, dětskými lékaři našich žáků.

V 9. ročníku žáci navštěvují Úřad práce. Škola zprostředkovává setkání se zástupci středních škol a učilišť.

Škola se snaží o integraci žáků s tělesným postižením. Pro tyto žáky je sestaven individuální vzdělávací plán, který je dán platnou legislativou. Na tvorbě se podílejí: třídní učitel, učitelé odborných předmětů, výchovný poradce, pedagogicko-psychologická poradna a zákonný zástupce. Plán se může v průběhu roku upravovat dle potřeb žáka. IVP schvaluje ředitelka školy.

„Speciální třídy jsou od 2. do 9. ročníku. Vřazováni jsou žáci na základě doporučení pedagogicko-psychologické poradny a písemné žádosti zákonných zástupců. Snižovaný počet žáků v těchto třídách podle platné legislativy, upravený obsah, formy a metody práce, kompenzační, rehabilitační a učební pomůcky, zařazení speciálně pedagogické péče, poskytování pedagogicko-psychologických

---

⁷⁶ Tamtéž, s. 6.

služeb a jiná úprava organizace vzdělávání jsou potřebnou zárukou pro zvládnutí osnov základního vzdělávání žáků s SVP. Na 1. stupni zajišťují výuku speciální pedagogové, na 2. stupni pracují ve speciálních třídách 4 speciální pedagogové, ostatní vyučující prošli potřebnými školeními pro práci s žáky s SVP.“⁷⁷

Úkolem třídního učitele je zajištění integrace žáka do skupiny. Třídní učitel rozvíjí spolupráci s rodinou integrovaného žáka. Dále je charakterizována činnost speciálního pedagoga a výchovného poradce.

Škola by měla zajistit výuku pro mimořádně nadané žáky. Škola by takovým žákům měla věnovat pozornost a na základě vyšetření z pedagogicko-psychologické poradny by měla sestavit IVP. Talentovaní žáci školy jsou zapojováni do různých vědomostních, sportovních, výtvarných a ostatních soutěží a olympiád.

Učební plán

Škola má sestavený učební plán pro 1. a 2. stupeň.

Učební plán 2. stupeň⁷⁸

Vzdělávací oblast	Předmět	Ročník				celkem
		6.	7.	8.	9.4. 201 1	
Jazyk a jazyková komunikace	Český jazyk	5	4	5	4	18
	Anglický jazyk	4	4	4	4	16
Matematika a její aplikace	Matematika	4	4	5	4	17
Informační a komunikační technologie	Informatika	1	0	0	0	1
Člověk a společnost	Dějepis	2	2	2	2	11
	Občanská výchova	1	1	0	1	
Člověk a příroda	Fyzika	2	2	2	2	25
	Chemie	0	0	2	2	
	Přírodopis	2	2	2	1	
	Zeměpis	2	2	1	1	
Umění a kultura	Hudební výchova	1	1	1	1	10
	Výtvarná výchova	2	2	1	1	
Člověk a zdraví	Tělesná výchova	2	2	2	2	10
	Výchova ke zdraví	1	0	0	1	
Člověk a svět práce	Pracovní činnosti	1	0	1	1	3
Doplňující vzdělávací obory	Volitelné předměty	0	4	4	3	11
Celkem za ročník		30	30	32	30	122

⁷⁷ Školní vzdělávací program pro základní vzdělávání : Škola bez rozdílů. In *Školní vzdělávací program pro základní vzdělávání : Škola bez rozdílů* [online]. Liberec : [s.n.], 2007 [cit. 2011-04-07]. Dostupné z WWW: <www.zsusoudu.cz>. s. 13.

⁷⁸ Tamtéž, s. 18.

Učební plán pro 2. stupeň je doplněn:

- V sedmém ročníku je v rámci předmětu Tělesná výchova zařazen lyžařský kurz. Při nedostatku zájemců, je kurz pořádán jednou za dva roky zároveň pro sedmý a osmý ročník; zájmem je týdenní pobyt.
- Volitelné předměty:
  - 7. ročník : Aerobik, dopravní výchova, dramatická výchova, matematický seminář, německý jazyk, péče o domácnost, rodina a domácnost, sportovní hry, technické práce, výtvarné techniky.
  - 8. ročník: Dopravní výchova, dramatická výchova, ekologie, filmový a literární seminář, konverzace v anglickém jazyce, německý jazyk, péče o dítě, psaní na klávesnici, sportovní hry, technické práce.⁷⁹

ŠVP dále zahrnuje: hodnocení žáků, autoevaluci (hodnocení školy).

4. 2. 4. Rozhovor

Jedním z úkolů práce byl rozhovor, který se uskutečnil 30. března 2011 na ZŠ U Soudu se zástupkyní ředitele Mgr. Zuzanou Benešovou. Cílem bylo zjistit podmínky integrace žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. Rozhovor zahrnoval následující otázky:

1. „Škola bez rozdílů“ - v čem se škola odlišuje?

Cílem školy je, aby se vzdělání dostalo všem žákům ve stejné míře, bez jakýchkoliv odlišností.

2. V čem spočívá rozdíl mezi běžnou třídou a speciální? Jak probíhá zařazení žáka do speciální třídy? Za jakých kritérií je žák do této třídy zařazen?

Žáci jsou podle stupně postižení vzděláváni v běžných nebo speciálních třídách. Do speciální třídy jsou zařazeni žáci, u kterých byly prokázány specifické poruchy učení⁸⁰, na základě vyšetření pedagogicko-psychologické poradny. Speciální třídy

⁷⁹ Srov. Školní vzdělávací program pro základní vzdělávání : Škola bez rozdílů. In Školní vzdělávací program pro základní vzdělávání : Škola bez rozdílů [online]. Liberec : [s.n.], 2007 [cit. 2011-04-07]. Dostupné z WWW: <www.zsusoudu.cz>. s. 18.

⁸⁰ Specifické poruchy učení se projevují obtížemi při nabývání a užívání dovedností. Poruchy se

jsou od 2. - 9. třídy. V těchto třídách působí speciální pedagog, který má na starost maximálně 14 žáků. Žáci jsou na základě doporučení PPP zařazeni rovněž do běžné výuky. Integrace je buď úplná nebo částečná, tzn. že žák se SPU navštěvuje jen některé předměty v běžných třídách. PPP pro integraci žáka stanoví posudek, podle kterého škola vypracuje IVP.

3. Navštěvuje školu handicapovaný žák? Působí na škole asistent pedagoga? Jak probíhá integrace handicapovaného žáka?

Školu nenavštěvuje handicapovaný žák. Škola má bezbariérový přístup, ale žák na vozíčku by se bez problémů mohl pohybovat pouze v přízemí školy, do dalších pater je přístup omezen, škola nemá výtah. Na škole nepůsobí asistent pedagoga.

4. Má škola zkušenost s IVP?

PPP pro integraci žáka stanoví posudek, podle kterého škola vypracuje IVP. Na jeho vypracování se podílí třídní učitel, učitelé ostatních předmětů, výchovný poradce, pedagogicko psychologická poradna, rodiče, žák, případně další odborníci. Plán se může v průběhu roku upravovat dle potřeb žáka. IVP schvaluje ředitelka školy.

5. Jaké volnočasové aktivity škola nabízí? Poskytuje škola tyto aktivity zdarma? Je účast vysoká?

Škola nabízí množství volnočasových aktivit, např. vaření, dívčí klub, dekorativní pečení, aerobic, počítačový kroužek, kroužek programování, literární klub, míčové hry. U děvčat je velký zájem o dekorativní pečení, chlapci navštěvují nejvíce počítačový kroužek a kroužek programování.

Volnočasové aktivity navštěvují převážně žáci z 1. stupně v rámci školní družiny, která je v provozu do 16.30 hod. Kroužky jsou zdarma. Výjimkou je kroužek dekorativního pečení, na který žáci přispívají finanční částkou na nákup potřebných surovin nebo koupí surovin.

6. Spolupracuje škola s rodinami se sociálním a kulturním deficitem? Jak spolupráce probíhá, funguje? Jak hodnotíte spolupráci s těmito rodinami?

mohou projevovat v nedokonalé schopnosti naslouchat, myslet, mluvit, číst, psát či počítat. (např. narušené vnímání, mozkové poškození, dysortografie, dyskalkulie, dyslexie, aj.)

Škola spolupracuje s rodinami. Mgr. Benešová uvedla, že je to povinnost školy. Rovněž zmínila, že spolupráce s rodinou Pavly a Markéty je dobrá. Rodiče pravidelně docházejí na třídní schůzky, mají zájem o své děti. Benešová se domnívá, že vzájemná spolupráce a důvěra mezi školou, žákem a rodinou je velice důležitá. Bohužel jsou také případy, kdy rodina odmítá jakoukoliv spolupráci a na výzvy školy nereaguje. V současné době má jeden z žáků návrh na diagnostický pobyt.

Závěr:

Cílem práce bylo analyzovat podmínky a prostředky vzdělávání dítěte ze sociokulturně znevýhodněného prostředí. Domnívám se, že cíl práce jsem splnila. Stručně jsem charakterizovala rovný přístup ke vzdělávání, integrativní a inkluzivní přístup ke vzdělávání a sociální vyloučení. Závěrečnou kapitolu jsem věnovala charakteristice vzdělávacího scénáře děvčat z Liberce.

Podporovat žáky ze sociokulturně znevýhodněného prostředí je velmi problematické. Tyto děti jsou znevýhodněné nejen materiálním zabezpečením rodiny, ale mnohdy jim chybí i dostatečná péče a láska ze strany rodičů a příbuzných.

Úkolem učitele je, aby tyto děti motivoval a snažil se jim porozumět. Někteří učitelé tyto děti „onálepkují“, často je i podceňují. Výsledek je takový, že dítě nemá zájem a snahu se zlepšit. Učitel by se měl zajímat o to, z jakého prostředí žák pochází a jaké jsou příčiny jeho neprospěchu, nekázně, aj.

Zároveň je důležité, aby rodiče spolupracovali se školou a dohlíželi nad dětmi, zda-li plní své školní povinnosti. Pokud rodiče neplní tyto požadavky, je pak těžké s takovým žákem pracovat a dále jej rozvíjet a motivovat.

Myslím si, že práce dobrovolníka je velice užitečná. Dobrovolník pomáhá nejen dítěti se sociálním a kulturním znevýhodněním, ale také samotné rodině, mnohdy nejen v oblasti vzdělávání. Samotná zkušenost s takovými dětmi, mě velice obohatila. Je škoda, že činnost dobrovolníka není lépe hodnocena. Nemyslím však finanční ohodnocení, ale samotný přístup lidí k této činnosti. Podle mnohých je taková práce naprosto zbytečná. Zároveň se domnívám, že by si práce dobrovolníka

zasloužila více pozornosti a propagace. Dle mého názoru, by se na pedagogické fakultě nebo TUL našlo více zájemců, kteří by chtěli žákům se sociálním a kulturním znevýhodněním pomoci. Doufám, že má práce bude malou inspirací pro jiné studenty, zajímající se o danou problematiku.

Seznam literatury

Použitá literatura:

BARTOŇOVÁ, M. *Současné trendy v edukaci dětí a žáků se speciálními vzdělávacími potřebami*. 1. vyd. Brno: MDS, 2005. 420 s. ISBN 80-86633-37-3.

BENDL, Stanislav. *Prevence a řešení šikany ve škole*. 1. Praha : ISV nakladatelství, 2003. 197 s. ISBN 80-86642-08-9.

Dekáda romské inkluze 2005 – 2015. Praha : Rada vlády ČR, 2005. 17 s. ISBN 80-86734-46-3.

HELUS, Zdeněk. *Sociální psychologie pro pedagogy*. 1. Praha : Grada , 2007. 280 s. ISBN 978-80-247-1168-3.

LECHTA, Viktor. *Základy inkluzivní pedagogiky*. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-679-7.

MATĚJŮ, Petr; STRAKOVÁ, Jana; et al. *(Ne)rovné šance na vzdělání: vzdělanostní nerovnosti v České republice*. Praha: Academia, 2006. ISBN 80-200-1400-4.

Ministerstvo práce a sociálních věcí. *Národní zpráva o strategiích sociální ochrany a sociálního začleňování na léta 2008-2010*. Praha: MPSV, 2009. ISBN 978-80-86878-93-5.

NAVRÁTIL, Pavel. *Romové v české společnosti*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-741-8

NIKOLAI, T. (ed.) *Příběhy ze špatné čtvrti aneb jak pracovat s tématem segregace nejen ve školství*. Praha: Člověk v tísni o. p. s., 2007. ISBN 978-80-86961-45-3.

RAWLS, John . *Teorie spravedlnosti*. Praha : Victoria Publishing, 1995. 361 s. ISBN 80-85605-89-9.

SLOWÍK, Josef. *Speciální pedagogika*. 1. Praha : Grada Publishing, 2007. 160 s. ISBN 978-80-247-1733-3.

Internetová stránky:

Analýza sociálně vyloučených romských lokalit a absorpční kapacity subjektů působících v této oblasti . In *Analýza sociálně vyloučených romských lokalit a absorpční kapacity subjektů působících v této oblasti* [online]. Praha : [s.n.], 2009 [cit. 2011-04-07]. Dostupné z WWW: <<http://www.mpsv.cz/cs/3052>>.

Člověk v tísní [online]. 2006 [cit. 2011-03-18]. *Člověk v tísní*. Dostupné z WWW: <<http://www.clovekvtisni.cz/index2.php?id=115>>.

Informace-Inspirace-Integrace [online]. 2006 [cit. 2011-04-07]. Škola. Dostupné z WWW: <<http://www.citace.com/generator.php?druh=8&ukol=1>>.

MAREŠ, Jiří ; RYBÁŘOVÁ, Marie. Klima.pedagogika.cz [online]. 2005 [cit. 2011-03-18]. *Sociální klima*. Dostupné z WWW: <<http://www.klima.pedagogika.cz>>.

Metodický pokyn č. j. 28 275/2000 - 22 k šikanování . In *Metodický pokyn ministra školství, mládeže a tělovýchovy č. j. 28 275/2000 - 22 k prevenci a řešení šikanování mezi žáky škol a školských zařízení* [online]. Praha : [s.n.], 2004 [cit. 2011-04-09]. Dostupné z WWW: <<http://www.msmt.cz/socialni-programy/metodicky-pokyn-k-sikanovani>>

NIKOLAI, Tomáš. Inkluzivní vzdělávání : Segregační, integrační a inkluzivní vzdělávací systém. In *Inkluzivní vzdělávání* [online]. 2008. Praha : Společnost Člověk v tísní, o.p.s., 2008 [cit. 2011-04-07]. Dostupné z WWW: <www.inkluzivniskola.cz>.

Scio.cz [online]. 2008 [cit. 2011-04-14]. SCIO.CZ English O nás| Kontakty| Média Kontakt: e-mail: scio@scio.cz telefon: 234 705 555 Národní srovnávací zkoušky Pro žáky ZŠ a rodiče Pro školy a učitele Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání . Dostupné z WWW: <<http://www.scio.cz/skoly/rvp/odstavec.asp&odstavecID=1590>>.

Sociální programy [online]. 2010 [cit. 2011-04-07]. Národní akční plán inkluzivního vzdělávání . Dostupné z WWW: <<http://www.msmt.cz/socialni-programy/narodni-akcni-plan-inkluzivniho-vzdelavani>>.

Sociální programy [online]. 2010 [cit. 2011-04-07]. Národní akční plán inkluzivního vzdělávání . Dostupné z WWW: <<http://www.msmt.cz/socialni-programy/narodni-akcni-plan-inkluzivniho-vzdelavani>>.

Šance na zlepšení zaměstnanosti Romů [online]. Praha : Dokument Světové banky, 20.10.2008 [cit. 2011-04-05]. Profil Romů v sociálně vyloučených romských lokalitách na pracovním trhu, s. . Dostupné z WWW: <http://siteresources.worldbank.org/ECAEXT/Resources/258598-1224622402506/CZ_Roma_Employment_Full_Report_in_Czech.pdf>. ISBN 978-80-87041-52-9.

Výbor OSN proti rasismu o ČR: odstraňte segregaci romských dětí ve školství. In Výbor OSN proti rasismu o ČR: odstraňte segregaci romských dětí ve školství [online]. Ženeva : [s.n.], 2007 [cit. 2011-04-07]. Dostupné z WWW: <<http://www.citace.com/generator.php?druh=14&ukol=1>>.

Vyhláška č. 73/2005 Sb., o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných. In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 2005. Dostupný také z WWW: <www.msmt.cz>.

Vyhláška č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních. In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 2005. Dostupný také z WWW: <www.msmt.cz>.

Zákon ze dne 24. září 2004 o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (*školský zákon*). In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 2004. Dostupný také z WWW: <www.msmt.cz>.

Www.mpsv.cz [online]. 2009 [cit. 2011-04-09]. Sociální služby. Dostupné z WWW: <<http://www.citace.com/generator.php?druh=8&ukol=1>>.

Seznam příloh:

Příloha č. 1: Vyhláška č. 72/2005, *o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních*

Příloha č. 2: Vyhláška č. 73/2005 , *o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných,*

Příloha č. 3: Dekáda romské inkluze

Příloha č. 4: Mapy sociálně vyloučených lokalit

Příloha č. 5: Graf nezaměstnanosti

Příloha č. 6: Graf dosaženého vzdělání

Příloha č. 7: Smlouva o výkonu dobrovolnické služby

Příloha č. 8: Dohoda o mlčenlivost

Příloha č. 9: Fotografie ZŠ U Soudu, Liberec

Příloha č. 10: Otázky k rozhovoru

Příloha č. 1: Vyhláška č. 72/2005, o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních

Strana 490

Sbírka zákonů č. 71 a 72 / 2005

Částka 20

z důvodů hodných zvláštního zřetele, zejména zdravotních, lze poměrnou část úplaty za vzdělávání vrátit.

(4) Ředitel školy stanoví výši úplaty na období školního roku. Úplatu lze uhradit ročně, pololetně, čtvrtletně nebo měsíčně. Úplata za stanovené období je splatná do 15. dne prvního měsíce příslušného období. Ředitel školy může dohodnout se zákonným zástupcem nezletilého žáka nebo zletilým žákem jiný termín úhrady.

§ 9

Přehlídka a soutěže

K podpoře nadaných žáků, k výměně zkušeností a porovnávání výsledků vzdělávání se organizují přehlídky a soutěže žáků v jednotlivých uměleckých oborech a předmětech.

§ 10

Přechodné ustanovení

Výše úplaty se podle § 8 odst. 1 a 2 stanoví od

školního roku 2005/2006. Do té doby se postupuje podle dosavadních právních předpisů.

§ 11

Zrušovací ustanovení

Zrušuje se:

1. Vyhláška Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy České republiky č. 292/1991 Sb., o základních uměleckých školách.
2. Vyhláška č. 151/2003 Sb., kterou se mění vyhláška č. 292/1991 Sb., o základních uměleckých školách, ve znění zákona č. 138/1995 Sb.
3. Vyhláška č. 155/2004 Sb., kterou se mění vyhláška č. 292/1991 Sb., o základních uměleckých školách, ve znění pozdějších předpisů.

§ 12

Účinnost

Tato vyhláška nabývá účinnosti dnem jejího vyhlášení.

Ministryně:

JUDr. Buzková v. r.

72

VYHLÁŠKA

ze dne 9. února 2005

o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy stanoví podle § 121 odst. 1 a § 123 odst. 5 zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon):

§ 1

Poskytování poradenských služeb

(1) Poradenské služby ve školách a školských poradenských zařízeních jsou poskytovány dětem, žákům, studentům (dále jen „žák“), jejich zákonným zástupcům, školám a školským zařízením.

(2) Školská poradenská zařízení a školy poskytují bezplatně standardní poradenské služby uvedené v přílohách č. 1 až 3 k této vyhlášce, a to na žádost žáků, jejich zákonných zástupců, škol nebo školských zařízení. Podmínkou poskytnutí poradenské služby je písemný souhlas žáka, v případě nezletilého žáka písemný souhlas jeho zákonného zástupce. Souhlasu není třeba v případech stanovených zvláštními právními předpisy¹⁾.

(3) Žák, v případě nezletilého žáka jeho zákonný zástupce, je předem informován o povaze, rozsahu, trvání, cílech a postupech nabízených poradenských služeb, o všech předvídatelných rizicích a nevýhodách, které mohou vyplynout z poskytované poradenské služby, prospěchu, který je možné očekávat, i možných následcích toho, když poradenská služba nebude poskytnuta.

§ 2

Obsah poradenských služeb

Obsahem poradenských služeb je činnost přispívající zejména k:

- a) vytváření vhodných podmínek pro zdravý tělesný, psychický a sociální vývoj žáků, pro rozvoj jejich osobnosti před zahájením vzdělávání a v průběhu vzdělávání,
- b) naplňování vzdělávacích potřeb a rozvíjení schopností, dovedností a zájmů před zahájením a v průběhu vzdělávání,

¹⁾ Například zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů.

- c) prevenci a řešení výukových a výchovných obtíží, sociálně patologických jevů (zejména šikany a jiných forem agresivního chování, zneužívání návykových látek) a dalších problémů souvisejících se vzděláváním a s motivací k překonávání problémových situací,
- d) vytváření vhodných podmínek, forem a způsobů integrace žáků se zdravotním postižením,
- e) vhodné volbě vzdělávací cesty a pozdějšího profesního uplatnění,
- f) vytváření vhodných podmínek, forem a způsobů práce pro žáky, kteří jsou příslušníky národnostních menšin nebo etnických skupin,
- g) vytváření vhodných podmínek, forem a způsobů práce pro žáky nadané a mimořádně nadané,
- h) rozvíjení pedagogicko-psychologických a speciálně pedagogických znalostí a profesních dovedností pedagogických pracovníků ve školách a školských zařízeních,
- i) zmírňování důsledků zdravotního postižení a prevenci jeho vzniku.

§ 3

Školská poradenská zařízení

(1) Typy školských poradenských zařízení jsou:

- a) pedagogicko-psychologická poradna (dále jen „poradna“),
- b) speciálně pedagogické centrum (dále jen „centrum“).

(2) Pedagogickým pracovníkům vykonávajícím pedagogicko-psychologickou činnost ve školách a školských poradenských zařízeních je poskytována odborná podpora za účelem zvýšení kvality poradenských služeb.

§ 4

Dokumentace

Školské poradenské zařízení zpracovává záznamy o vyšetření a péči individuální i skupinové a záznamy o spolupráci se školami a školskými zařízeními.

§ 5

Poradna

(1) Poradna poskytuje služby pedagogicko-psychologického a speciálně pedagogického poradenství a pedagogicko-psychologickou pomoc při výchově a vzdělávání žáků.

(2) Činnost poradny se uskutečňuje ambulantně na pracovišti poradny a návštěvami zaměstnanců právnické osoby vykonávající činnost poradny ve školách a školských zařízeních.

(3) Poradna:

- a) zjišťuje pedagogicko-psychologickou připravenost žáků na povinnou školní docházku a vydává o ní odborný posudek; doporučuje zákonným zástupcům a řediteli školy zařazení žáka do příslušné školy a třídy a vhodnou formu jeho vzdělávání; spolupracuje při přijímání žáků do škol; provádí psychologická a speciálně pedagogická vyšetření pro zařazení žáků do škol, tříd, oddělení a studijních skupin s upravenými vzdělávacími programy pro žáky se zdravotním postižením,
- b) zjišťuje speciální vzdělávací potřeby žáků ve školách, které nejsou samostatně zřízeny pro žáky se zdravotním postižením, a vypracovává odborné posudky a návrhy opatření pro školy a školská zařízení na základě výsledků psychologické a speciálně pedagogické diagnostiky,
- c) poskytuje poradenské služby žákům se zvýšeným rizikem školní neúspěšnosti nebo vzniku problémů v osobnostním a sociálním vývoji, jejich zákonným zástupcům a pedagogickým pracovníkům vzdělávajícím tyto žáky, poskytuje poradenské služby zaměřené na vyjasňování osobních perspektiv žáků,
- d) poskytuje metodickou podporu škole,
- e) prostřednictvím metodika prevence zajišťuje prevenci sociálně patologických jevů, realizaci preventivních opatření a koordinaci školních metodiků prevence.

§ 6

Centrum

(1) Centrum poskytuje poradenské služby žákům se zdravotním postižením a žákům se zdravotním znevýhodněním integrovaným ve školách a školských zařízeních, žákům se zdravotním postižením a žákům se zdravotním znevýhodněním ve školách, třídách, odděleních nebo studijních skupinách s upravenými vzdělávacími programy, žákům se zdravotním postižením v základních školách speciálních a dětem s hlubokým mentálním postižením.

(2) Žákům základních škol speciálních a školských zařízení jsou poradenské služby centra poskytovány pouze v rámci diagnostiky a kontrolní diagnostiky, v odůvodněných případech i v rámci speciální individuální nebo skupinové péče, kterou nezajišťuje škola nebo školské zařízení, kde je žák zařazen.

(3) Činnost centra se uskutečňuje ambulantně na pracovišti centra a návštěvami pedagogických pracovníků centra ve školách a školských zařízeních, případně v rodinách, v zařízeních pečujících o žáky se zdravotním postižením.

(4) Centrum:

- a) zjišťuje speciální připravenost žáků se zdravotním postižením na povinnou školní docházku a spe-

- ciální vzdělávací potřeby žáků se zdravotním postižením a žáků se zdravotním znevýhodněním, zpracovává odborné podklady pro integraci těchto žáků a pro jejich zařazení a přerazení do škol a školských zařízení a pro další vzdělávací opatření,
- b) zajišťuje speciálně pedagogickou péči a speciálně pedagogické vzdělávání pro žáky se zdravotním postižením a žáky se zdravotním znevýhodněním, kteří jsou integrováni nebo kterým je stanoven jiný způsob plnění povinné školní docházky²⁾,
- c) vykonává speciálně pedagogickou a psychologickou diagnostiku a poskytuje poradenské služby se zaměřením na pomoc při řešení problémů ve vzdělávání, v psychickém a sociálním vývoji žáků se zdravotním postižením a žáků se zdravotním znevýhodněním, na zjištění individuálních předpokladů a vytváření podmínek pro uplatňování a rozvíjení schopností, nadání a na začleňování do společnosti,
- d) poskytuje pedagogickým pracovníkům a zákonným zástupcům poradenství v oblasti vzdělávání žáků se zdravotním postižením,
- e) poskytuje metodickou podporu škole.
- § 7**
Škola
- (1) Ředitel základní, střední a vyšší odborné školy zabezpečuje poskytování poradenských služeb ve škole zpravidla výchovným poradcem a školním metodikem prevence, kteří spolupracují zejména s třídními učiteli, učiteli výchov, případně s dalšími pedagogickými pracovníky školy. Poskytování poradenských služeb ve škole může být zajišťováno i školním psychologem nebo školním speciálním pedagogem.
- (2) Ve škole jsou zajišťovány poradenské služby v rozsahu odpovídajícím počtu a vzdělávacím potřebám žáků školy zaměřené na:
- prevenci školní neúspěšnosti,
  - primární prevenci sociálně patologických jevů,
  - kariérové poradenství integrující vzdělávací, informační a poradenskou podporu vhodné volbě
- vzdělávací cesty a pozdějšímu profesnímu uplatnění,
- odbornou podporu při integraci a vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami, včetně žáků z jiného kulturního prostředí a žáků se sociálním znevýhodněním,
  - péči o vzdělávání nadaných a mimořádně nadaných žáků,
  - průběžnou a dlouhodobou péči o žáky s neprospěchem a vytváření předpokladů pro jeho snižování a
  - metodickou podporu učitelům při aplikaci psychologických a speciálně pedagogických poznatků a dovedností do vzdělávací činnosti školy.
- § 8**
Poskytování poradenských služeb za úplatu
- (1) Školská poradenská zařízení poskytují za úplatu poradenské služby uvedené v přílohách č. 1 až 3 k této vyhlášce, a to na žádost osob, které nejsou uvedeny v § 1 odst. 1.
- (2) Výše úplaty za poskytování poradenských služeb podle odstavce 1 se rovná nejvýše součtu všech nákladů prokazatelně a nezbytně vynaložených školským poradenským zařízením na poskytnutou službu.
- § 9**
Zrušovací ustanovení
- Zrušují se:
- Vyhláška Ministerstva školství České socialistické republiky č. 130/1980 Sb., o výchovném poradenství.
  - Vyhláška č. 233/2003 Sb., kterou se mění vyhláška č. 130/1980 Sb., o výchovném poradenství.
- § 10**
Účinnost
- Tato vyhláška nabývá účinnosti dnem jejího vyhlášení.

Ministryně:

JUDr. Buzková v. r.

²⁾ § 41 a 42 školského zákona.

Standardní činnosti poraden**Komplexní nebo zaměřená psychologická a speciálně pedagogická diagnostika:**

- 1) Zjišťování předpokladů pro školní docházku, skupinová a individuální psychologická a speciálně pedagogická diagnostika školní zralosti.
- 2) Individuální psychologická a speciálně pedagogická diagnostika dětí předškolního věku z důvodů nerovnoměrného vývoje.
- 3) Individuální psychologická a speciálně pedagogická diagnostika dětí předškolního věku, žáků základních škol a žáků středních škol s problémy v adaptaci a s výchovnými problémy, včetně specifických poruch chování.
- 4) Individuální psychologická a speciálně pedagogická diagnostika žáků základních škol a žáků středních škol s výukovými problémy, včetně specifických poruch učení, a žáků neprospívajících.
- 5) Individuální psychologická a speciálně pedagogická diagnostika jako podklad:
  - a) pro integraci žáků se specifickými poruchami učení a chování nebo pro specializovanou péči v rozsahu integrace,
  - b) pro návrhy na zařazování a přeřazování žáků se specifickými poruchami učení a chování do škol, tříd, oddělení a studijních skupin s upravenými vzdělávacími programy pro tyto žáky.
- 6) Skupinová a individuální psychologická a speciálně pedagogická diagnostika jako podklad pro pomoc žákům základních škol a žákům středních škol v případech komplikací při volbě další školy či povolání.
- 7) Individuální psychologická a speciálně pedagogická diagnostika žáků středních škol jako podklad pro pomoc při reorientaci a přestupu na jinou střední školu.
- 8) Individuální psychologická a speciálně pedagogická diagnostika žáků základních škol a žáků středních škol s osobnostními nebo sociálně-vztahovými problémy.
- 9) Diagnostika sociálního klimatu třídních kolektivů jako podklad pro tvorbu nápravných programů.
- 10) Individuální psychologická a speciálně pedagogická diagnostika mimořádného nadání žáků.

Psychologická a speciálně pedagogická intervence:

- 1) Poradenská intervence (včetně telefonické) u dětí předškolního věku, žáků základních škol a žáků středních škol, zákonných zástupců a pedagogických pracovníků v životní krizi či nouzi a individuální pomoc těmto jedincům při zpracování krize v případech problémů, které negativně ovlivňují vzdělávání dítěte nebo žáka.
- 2) Individuální práce s dětmi předškolního věku s nerovnoměrným vývojem, s obtížemi v adaptaci apod.¹⁾
- 3) Základní individuální a skupinová reedukace žáků se specifickými poruchami učení, jejichž problémy vyžadují odborně mimořádně náročnou speciálně pedagogickou péči.¹⁾
- 4) Individuální práce se žáky základních škol a žáky středních škol s obtížemi v adaptaci, s osobnostními, sociálně-vztahovými a podobnými problémy, které negativně ovlivňují jejich vzdělávání.¹⁾
- 5) Kariérové poradenství pro žáky základních a středních škol a studenty vyšších odborných škol (individuální a skupinové).
- 6) Poradenské nebo terapeutické vedení rodin s dítětem nebo žákem (v případech problémů, které negativně ovlivňují vzdělávání dítěte nebo žáka).¹⁾

- 7) Poradenské konzultace a krátkodobé poradenské vedení zákonných zástupců dětí předškolního věku a žáků základních škol (popřípadě i žáků středních škol), kterým je poskytována individuální nebo skupinová diagnostická a intervenční péče poradny.
- 8) Poradenské konzultace a doporučení pedagogickým pracovníkům vzdělávajícím děti a žáky, kterým je poskytována individuální nebo skupinová diagnostická a intervenční péče poradny (tzv. intervence ve škole pro žáky).

¹⁾ = *jedná se o tzv. krátkodobou intervenci, tj. takovou, která netrvá déle než 1/2 roku*

Informační a metodická činnost. Příprava podkladů pro vzdělávací opatření, dokumentace apod.:

- 1) Metodické vedení práce výchovných poradců a školních metodiků prevence v základních a středních školách.
- 2) Příprava podkladů
  - a) pro integraci žáků se specifickými poruchami učení a chování do základních a středních škol,
  - b) pro zařazení žáků se specifickými poruchami učení a chování do škol, tříd, oddělení a studijních skupin s upravenými vzdělávacími programy pro tyto žáky.
- 3) Při přípravě podkladů může v případech, kdy je dítě v dlouhodobé péči odborného lékaře a klinického psychologa, školské poradenské zařízení vycházet z podkladů a závěrů klinického psychologa, který tuto dlouhodobou péči dítěti poskytuje.
- 4) Poskytování odborných konzultací pedagogickým pracovníkům v oblasti péče o děti předškolního věku, žáky základních škol a žáky středních škol, jejichž školní vzdělávání vyžaduje zvláštní pozornost.
- 5) Poskytování odborných konzultací pedagogickým pracovníkům základních a středních škol v souvislosti s integrací žáků se zdravotním postižením a s vytvářením a naplňováním individuálních vzdělávacích plánů pro tyto žáky.
- 6) Zpracování zpráv o žácích pro zákonné zástupce, školy a další instituce v souladu s předpisy o ochraně osobních údajů.
- 7) Vedení dokumentace, vedení evidence a administrativa související se standardními činnostmi v souladu s předpisy o ochraně osobních údajů.
- 8) Metodická pomoc při tvorbě preventivních programů škol.
- 9) Spolupráce se středisky výchovné péče při poskytování standardních služeb pro žáky se specifickými poruchami chování a s rizikem vzniku sociálně patologických jevů, pro jejich zákonné zástupce a pedagogické pracovníky, kteří je vzdělávají.

Standardní činnosti center**I. Standardní činnosti společné**

- 1) Vyhledávání žáků se zdravotním postižením.
- 2) Komplexní diagnostika žáka (speciálně pedagogická a psychologická).
- 3) Tvorba plánu péče o žáka (strategie komplexní podpory žáka, pedagogicko-psychologické vedení apod.).
- 4) Přímá práce s žákem (individuální a skupinová).
- 5) Včasná intervence.
- 6) Konzultace pro zákonné zástupce, pedagogické pracovníky, školy a školská zařízení.
- 7) Sociálně právní poradenství (sociální dávky, příspěvky apod.).
- 8) Krizová intervence.
- 9) Metodická činnost pro zákonné zástupce, pedagogy (podpora při tvorbě individuálního vzdělávacího plánu).
- 10) Kariérové poradenství pro žáky se zdravotním postižením.
- 11) Zapůjčování odborné literatury.
- 12) Zapůjčování rehabilitačních a kompenzačních pomůcek podle potřeb žáků.
- 13) Ucelená rehabilitace pedagogicko-psychologickými prostředky.
- 14) Pomoc při integraci žáků se zdravotním postižením do mateřských, základních a středních škol, instruktáž a úprava prostředí.
- 15) Všestranná podpora optimálního psychomotorického a sociálního vývoje žáků se zdravotním postižením v duchu tzv. ucelené rehabilitace (využívání prostředků pedagogicko-psychologických, léčebných, sociálních a pracovních), tj. zajištění komplexní péče zaměřené nejen na žáka s postižením, ale na celou jeho rodinu.
- 16) Vedení dokumentace centra a příprava dokumentů pro správní řízení.
- 17) Koordinace činností s poradenskými pracovníky škol, s poradnami a středisky výchovné péče.
- 18) Zpracování návrhů k zařazení do režimu vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami.
- 19) Zpracování návrhů individuálních vzdělávacích plánů.
- 20) Tvorba, návrhy a nabídka speciálních pomůcek podle individuálních potřeb žáků.

II. Standardní činnosti speciální

1) Centrum poskytující služby žákům s vadami řeči, jejich zákonným zástupcům, školám a školským zařízením vzdělávajícím tyto žáky

- a) logopedická diagnostika a depistáž poruch komunikace
- b) zpracování anamnézy
- c) zpracování programů logopedické intervence
- d) aplikace logopedických terapeutických postupů
- e) aplikace logopedických stimulačních postupů
- f) aplikace logopedických edukačních postupů
- g) aplikace logopedických reedukačních postupů
- h) práce s žáky s potřebou logopedické péče nevyžadující úpravu vzdělávacího programu

- i) péče o děti cizinců
- j) řešení výchovných problémů
- k) instruktáže pro zákonné zástupce a pedagogické pracovníky
- l) vedení logopedických deníků
- m) zpracování a vedení záznamů o individuální logopedické péči
- n) tvorba didaktických a metodických materiálů pro rozvoj komunikace, tvorba pracovních listů

2) Centrum poskytující služby žákům se zrakovým postižením, jejich zákonným zástupcům, školám a školským zařízením vzdělávajícím tyto žáky

- a) výcvik specifických činností u zrakově postiženého žáka a nácvik používání kompenzačních pomůcek
- b) smyslová výchova zrakově postiženého žáka
- c) rozvoj zrakových funkcí, zraková stimulace
- d) propedeutika čtení a psaní bodového písma
- e) propedeutika čtení a psaní zvětšeného černotisku, grafomotorické cviky
- f) metodická činnost a příprava ke čtení a psaní zvětšeného černotisku
- g) tyflografika
- h) nácvik podpisu
- i) zraková hygiena
- j) rozvoj matematických představ
- k) rozvoj estetického vnímání zrakově postiženého žáka
- l) nácvik orientace a samostatného pohybu zrakově postiženého žáka, nácvik sebeobsluhy
- m) práce se speciálními pomůckami
- n) informace o didaktických pomůckách pro zrakově postiženého žáka, zvukové a audiovizuální pomůcky
- o) sociálně rehabilitační program
- p) koordinace setkání zákonných zástupců a pedagogických pracovníků vzdělávajících zrakově postižené žáky
- q) metodické vedení asistentů pedagogů, kteří pracují se zrakově postiženými žáky

Všechna témata jsou spojena s nácvikem práce s vhodnými kompenzačními pomůckami podle věku žáka, typu a stupně postižení.

3) Centrum poskytující služby žákům se sluchovým postižením, jejich zákonným zástupcům, školám a školským zařízením vzdělávajícím tyto žáky

- a) budování a rozvoj komunikačních dovedností žáka
- b) orální komunikace (logopedické techniky: výstavba mluvené řeči od hlásek po věty, náprava výslovnosti, posazení hlasu, rozvoj slovní zásoby, sluchová výchova, rytmizace, dechová cvičení)
- c) vizuálně motorická komunikace (znakový jazyk, oční kontakt, jemná a hrubá motorika, mimika obličeje, polohy a postavení rukou, umístění v prostoru, pojmová a slovní zásoba ve znacích, stavba věty)
- d) výcvik čtení s porozuměním
- e) výcvik odezírání

- f) kurzy znakového jazyka pro zákonné zástupce, pedagogické pracovníky, školy a školská zařízení
- g) spolupráce s příslušným odborným zdravotnickým zařízením, klinikou ORL, která provádí operaci kochleárního implantátu, na speciálně pedagogické přípravě žáka na tento zákrok a participace na následné rehabilitaci
- h) cvičení na posilování nepostižených smyslových funkcí
- i) nácvik používání kompenzačních pomůcek
- j) individuální a skupinové terapie pro zákonné zástupce vedené psychologem
- k) rodinná terapie, krizová terapie, terapie pro neslyšící zákonné zástupce
- l) instruktáže pro zákonné zástupce
- m) sluchová výchova, zásady manuální komunikace, rozvoj motoriky dítěte, výstavba orální řeči, alternativních metod čtení, analyticko-syntetická metoda čtení, vedení pojmových deníků, řešení výchovných problémů, nácvik čtení s porozuměním, využívání kompenzačních pomůcek, příprava na operaci kochleárního implantátu apod.
- n) nácvik činností pro vyšetření audiometrem a příprava na audiometrické vyšetření (dítě předškolního věku čeká v budoucnu audiometrické vyšetření sluchu u lékaře, které vyžaduje spolupráci dítěte; ve školním věku podstupuje žák toto vyšetření nejméně 1x ročně; aby bylo vyšetření objektivní, je dobré zvykat dítě na spolupráci s vyšetřujícím)

4) Centrum poskytující služby žákům s tělesným postižením, jejich zákonným zástupcům, školám a školským zařízením vzdělávajícím tyto žáky

- a) budování a rozvoj komunikativních, lokomočních, manipulačních a dalších dovedností žáků
- b) vývojový screening, diagnostika zrání centrálního nervového systému, včasná diagnostika organického poškození centrálního nervového systému u dětí raného věku, využití metodiky Walter Strassmeier, Portage
- c) školní věk - metodika nácviku čtení a psaní (grafomotorika po obsahové a technické stránce, specifické metodiky nácviku psaní a čtení, alternativních metod čtení, atp.)
- d) speciální nácvik práce s počítačem jako prostředkem komunikace a získávání informací
- e) logopedická péče (využití speciálních metod, zejména augmentativní a alternativní komunikace, makaton, znak do řeči, sociální čtení)
- f) využití některých specifických forem terapie, jako je např. arteterapie, muzikoterapie

5) Centrum poskytující služby žákům s mentálním postižením, jejich zákonným zástupcům, školám a školským zařízením vzdělávajícím tyto žáky

- a) metodika cvičení pro děti raného věku, Strassmeier, Portage, vývojový screening
- b) smyslová výchova dětí předškolního věku s mentálním postižením
- c) rozvoj hrubé a jemné motoriky, nácvik sebeobsluhy a sociálních vztahů
- d) rozvoj estetického vnímání
- e) hudební činnosti, výtvarné a pohybové činnosti
- f) příprava na zařazení do výchovně vzdělávacího procesu
- g) rozvoj grafomotoriky, systematický rozvoj slovní zásoby, systematický rozvoj dílčích výukových funkcí

- h) logopedická péče se zaměřením na alternativní a augmentativní komunikaci, piktogramy, znak do řeči, komunikační tabulky, sociální čtení a počty
- i) netradiční formy výuky žáků s mentálním postižením
- j) nácvik prvního čtení a čtení hůlkového písma
- k) hůlková písanka; psaní hůlkovým písmem, využití počítače nebo psacího stroje
- l) alternativní formy čtení
- m) využití arteterapie a muzikoterapie

6) Centrum poskytující služby žákům s poruchami autistického spektra, jejich zákonným zástupcům, školám a školským zařízením vzdělávajícím tyto žáky

- a) domácí program - rozvoj funkční komunikace, sociálních dovedností, pracovních návyků, sebeobsluhy, volnočasových aktivit, eliminace problémového chování, práce s rodinou
- b) příprava na zařazení do výchovně vzdělávacího procesu a vzdělávání žáků s poruchami autistického spektra
- c) uplatňování metodiky strukturovaného učení, aplikované behaviorální analýzy a jiných; metodické vedení zaměstnanců ve školství, spolupráce s rodinou, konzultace s ostatními účastníky péče
- d) osvětová činnost
- e) spolupráce se školskými zařízeními a ostatními účastníky péče, semináře, konzultace
- f) rodičovské skupiny
- g) instruktáž, podpůrná skupina, řešení výchovných problémů, sourozenecké vztahy apod.
- h) nácvik funkční komunikace, sociálního chování a zvládání náročného chování

7) Centrum poskytující služby žákům hluchoslepým, jejich zákonným zástupcům, školám a školským zařízením vzdělávajícím tyto žáky použijí se standardní činnosti speciální podle typu zdravotního postižení žáka

8) Centrum poskytující služby žákům s více vadami, jejich zákonným zástupcům, školám a školským zařízením vzdělávajícím tyto žáky použijí se standardní činnosti speciální podle typu zdravotního postižení žáka

Standardní činnosti školy**I. Standardní činnosti výchovného poradce****Poradenské činnosti:**

- 1) Kariérové poradenství a poradenská pomoc při rozhodování o další vzdělávací a profesní cestě žáků, tj. zejména:
  - a) koordinace mezi hlavními oblastmi kariérového poradenství - kariérovým vzděláváním a diagnosticko-poradenskými činnostmi zaměřenými k volbě vzdělávací cesty žáka,
  - b) základní skupinová šetření k volbě povolání, administraci, zpracování a interpretaci zájmových dotazníků v rámci vlastní odborné kompetence a analýzy preferencí v oblasti volby povolání žáků,
  - c) individuální šetření k volbě povolání a individuální poradenství v této oblasti (ve spolupráci s třídním učitelem),
  - d) poradenství zákonným zástupcům s ohledem na očekávání a předpoklady žáků (ve spolupráci s třídním učitelem),
  - e) spolupráce se školskými poradenskými zařízeními (poradna, centrum) a středisky výchovné péče při zajišťování poradenských služeb přesahujících kompetence školy,
  - f) zajišťování skupinových návštěv žáků školy v informačních poradenských střediscích úřadů práce a poskytování informací žákům a zákonným zástupcům o možnosti individuálního využití informačních služeb těchto středisek.
- 2) Vyhledávání a orientační šetření žáků, jejichž vývoj a vzdělávání vyžadují zvláštní pozornost a příprava návrhů na další péči o tyto žáky.
- 3) Zajišťování nebo zprostředkování diagnostiky speciálních vzdělávacích potřeb (vstupní a průběžné) a intervenčních činností pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami.
- 4) Příprava podmínek pro integraci žáků se zdravotním postižením ve škole, koordinace poskytování poradenských služeb těmto žákům školou a školskými poradenskými zařízeními a koordinace vzdělávacích opatření u těchto žáků.
- 5) Poskytování služeb kariérového poradenství žákům/cizincům se zřetelem k jejich speciálním vzdělávacím potřebám.

Metodické a informační činnosti

- 1) Zprostředkování nových metod pedagogické diagnostiky a intervence.
- 2) Metodická pomoc pedagogickým pracovníkům školy v otázkách kariérového rozhodování žáků, integrace, individuálních vzdělávacích plánů, práce s nadanými žáky apod.
- 3) Předávání odborných informací z oblasti kariérového poradenství a péče o žáky se speciálními vzdělávacími potřebami pedagogickým pracovníkům školy.
- 4) Poskytování informací o činnosti školy, školských a dalších poradenských zařízeních v regionu, o jejich zaměření, kompetencích a o možnostech využívání jejich služeb žákům a jejich zákonným zástupcům.
- 5) Shromažďování odborných zpráv a informací o žácích v poradenské péči dalších poradenských zařízení a jejich zajištění v souladu s předpisy o ochraně osobních údajů.

- 6) Vedení písemných záznamů umožňujících doložit rozsah a obsah činnosti výchovného poradce, navržená a realizovaná opatření.

II. Standardní činnosti školního metodika prevence

Metodické a koordinační činnosti

- 1) Koordinace tvorby a kontrola realizace preventivního programu školy.
- 2) Koordinace a participace na realizaci aktivit školy zaměřených na prevenci záškoláctví, závislostí, násilí, vandalismu, sexuálního zneužívání, zneužívání sektami, prekriminálního a kriminálního chování, rizikových projevů sebepoškozování a dalších sociálně patologických jevů.
- 3) Metodické vedení činnosti pedagogických pracovníků školy v oblasti prevence sociálně patologických jevů (vyhledávání problémových projevů chování, preventivní práce s třídními kolektivy apod.).
- 4) Koordinace vzdělávání pedagogických pracovníků školy v oblasti prevence sociálně patologických jevů.
- 5) Koordinace přípravy a realizace aktivit zaměřených na zapojování multikulturních prvků do vzdělávacího procesu a na integraci žáků/cizinců; prioritou v rámci tohoto procesu je prevence rasismu, xenofobie a dalších jevů, které souvisí s otázkou přijímání kulturní a etnické odlišnosti.
- 6) Koordinace spolupráce školy s orgány státní správy a samosprávy, které mají v kompetenci problematiku prevence sociálně patologických jevů, s metodikem preventivních aktivit v poradně a s odbornými pracovišti (poradenskými, terapeutickými, preventivními, krizovými, a dalšími zařízeními a institucemi), které působí v oblasti prevence sociálně patologických jevů.
- 7) Kontaktování odpovídajícího odborného pracoviště a participace na intervenci a následné péči v případě akutního výskytu sociálně patologických jevů.
- 8) Shromažďování odborných zpráv a informací o žácích v poradenské péči specializovaných poradenských zařízení v rámci prevence sociálně patologických jevů v souladu s předpisy o ochraně osobních údajů.
- 9) Vedení písemných záznamů umožňujících doložit rozsah a obsah činnosti školního metodika prevence, navržená a realizovaná opatření.

Informační činnosti

- 1) Zajišťování a předávání odborných informací o problematice sociálně patologických jevů, o nabídkách programů a projektů, o metodách a formách specifické primární prevence pedagogickým pracovníkům školy.
- 2) Prezentace výsledků preventivní práce školy, získávání nových odborných informací a zkušeností.
- 3) Vedení a průběžné aktualizování databáze spolupracovníků školy pro oblast prevence sociálně patologických jevů (orgány státní správy a samosprávy, střediska výchovné péče, poradny, zdravotnická zařízení, Policie ČR, orgány sociální péče, nestátní organizace působící v oblasti prevence, centra krizové intervence a další zařízení, instituce i jednotliví odborníci).

Poradenské činnosti

- 1) Vyhledávání a orientační šetření žáků s rizikem či projevy sociálně patologického chování; poskytování poradenských služeb těmto žákům a jejich zákonným zástupcům, případně zajišťování péče odpovídajícího odborného pracoviště (ve spolupráci s třídními učiteli).
- 2) Spolupráce s třídními učiteli při zachycování varovných signálů spojených s možností rozvoje sociálně patologických jevů u jednotlivých žáků a tříd a participace na sledování úrovně rizikových faktorů, které jsou významné pro rozvoj sociálně patologických jevů ve škole.
- 3) Příprava podmínek pro integraci žáků se specifickými poruchami chování ve škole a koordinace poskytování poradenských a preventivních služeb těmto žákům školou a specializovanými školskými zařízeními.

III. Standardní činnosti školního psychologa Diagnostika, depistáž

- 1) Spolupráce při zápisu do 1. ročníku základního vzdělávání.
- 2) Depistáž specifických poruch učení v základních a středních školách.
- 3) Diagnostika při výukových a výchovných problémech žáků.
- 4) Depistáž a diagnostika nadaných dětí.
- 5) Zjišťování sociálního klimatu ve třídě.
- 6) Screening, ankety, dotazníky ve škole.

Konzultační, poradenské a intervenční práce

- 1) Péče o integrované žáky (pomoc při sestavování individuálního vzdělávacího plánu, vedení).
- 2) Individuální případová práce se žáky v osobních problémech (konzultace, vedení).
- 3) Krizová intervence a zpracování krize pro žáky, pedagogické pracovníky a zákonné zástupce.
- 4) Prevence školního neúspěchu žáků (náprava, vedení, apod.).
- 5) Kariérové poradenství u žáků.
- 6) Techniky a hygiena učení (pro žáky).
- 7) Skupinová a komunitní práce s žáky.
- 8) Koordinace preventivní práce ve třídě, programů pro třídy apod.
- 9) Podpora spolupráce třídy a třídního učitele.
- 10) Individuální konzultace pro pedagogické pracovníky v oblasti výchovy a vzdělávání.
- 11) Konzultace se zákonnými zástupci při výukových a výchovných problémech dětí.
- 12) Pomoc při řešení multikulturní problematiky ve školním prostředí.

Metodická práce a vzdělávací činnost

- 1) Participace na přípravě programu zápisu do 1. ročníku základního vzdělávání.
- 2) Metodická pomoc třídním učitelům.
- 3) Pracovní semináře pro pedagogické pracovníky (konzultace a metodické vedení).
- 4) Účast na pracovních poradách školy.
- 5) Koordinace poradenských služeb poskytovaných ve škole (výchovný poradce, školní metodik prevence, třídní učitelé).
- 6) Koordinace poradenských služeb mimo školu a spolupráce se školskými poradenskými zařízeními, zdravotnickými a dalšími zařízeními.
- 7) Metodické intervence z psychodidaktiky pro učitele, včetně podpory při tvorbě školního vzdělávacího programu.
- 8) Besedy a osvěta (zákonným zástupcům).

- 9) Prezentační a informační činnost.
- 10) Participace na přípravě přijímacího řízení ke vzdělávání ve střední škole.

IV. Standardní činnosti školního speciálního pedagoga

Depistážní činnosti

Vyhledávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a jejich zařazení do speciálně pedagogické péče.

Diagnostické a intervenční činnosti (péče o žáka/žáky se speciálními vzdělávacími potřebami)

- 1) Diagnostika speciálních vzdělávacích potřeb žáka (shromáždění údajů o žákovi, včetně anamnézy osobní a rodinné), analýza získaných údajů a jejich vyhodnocení.
- 2) Vytčení hlavních problémů žáka, stanovení individuálního plánu podpory v rámci školy a mimo ni (druh, rozsah, frekvenci, trvání intervenčních činností).
- 3) Realizace intervenčních činností, tj.
  - a) provádění, event. zajištění krátkodobé i dlouhodobé individuální práce se žákem (speciálně pedagogické vzdělávací činnosti, činnosti reedukační, kompenzační, stimulační),
  - b) provádění, event. zajištění speciálně pedagogické vzdělávací činnosti, činností reedukačních, kompenzačních, stimulačních se skupinou žáků,
  - c) participace na vytvoření individuálního vzdělávacího plánu (v kooperaci s třídním učitelem, učitelem odborného předmětu, s vedením školy, se zákonnými zástupci žáka, se žákem a s ostatními partnery podpůrného týmu uvnitř i vně školy),
  - d) průběžné vyhodnocování účinnosti navržených opatření, dle potřeby navržení a realizace úprav,
  - e) úpravy školního prostředí, zajištění speciálních pomůcek a didaktických materiálů,
  - f) zabezpečení průběžné komunikace a kontaktů s rodinou žáka (se zákonným zástupcem),
  - g) speciálně pedagogické poradenské intervence a služby pro žáky, zákonné zástupce a pedagogické pracovníky školy,
  - h) participace na kariérovém poradenství – volba vzdělávací cesty žáka - individuální provázení žáka,
  - i) konzultace s pracovníky dalších poradenských zařízení.

Metodické a koordinační činnosti

- 1) Příprava a průběžná úprava podmínek pro integraci žáků se zdravotním postižením ve škole – koordinace speciálně pedagogických poradenských služeb na škole.
- 2) Kooperace se školskými poradenskými zařízeními a s dalšími institucemi a odbornými pracovníky ve prospěch žáka se speciálními vzdělávacími potřebami.
- 3) Participace na vytváření školních vzdělávacích programů a individuálních vzdělávacích plánů s cílem rozšíření služeb a zkvalitnění péče o žáky se speciálními vzdělávacími potřebami.
- 4) Metodické činnosti pro pedagogické pracovníky školy – specifika výuky a možnosti žáků dle druhu a stupně zdravotního postižení, návrhy metod a forem práce se žáky – jejich zavádění do výuky, instruktáže využívání speciálních pomůcek a didaktických materiálů.
- 5) Koordinace a metodické vedení asistentů pedagoga ve škole.

Příloha č. 2: Vyhláška č. 73/2005, o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných

Částka 20

Sbírka zákonů č. 73 / 2005

Strana 503

73

VYHLÁŠKA

ze dne 9. února 2005

**o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami
a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných**

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy stanoví podle § 7 odst. 3, § 19, § 23 odst. 3, § 26 odst. 4 a § 56 zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon):

**ČÁST PRVNÍ
OBEČNÁ USTANOVENÍ**

§ 1

(1) Vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami (dále jen „speciální vzdělávání“) a vzdělávání dětí, žáků a studentů (dále jen „žák“) mimořádně nadaných se uskutečňuje s pomocí podpůrných opatření, která jsou odlišná nebo jsou poskytována nad rámec individuálních pedagogických a organizačních opatření spojených se vzděláváním žáků stejného věku ve školách, které nejsou samostatně zřízené pro žáky se zdravotním postižením (dále jen „běžná škola“).

(2) Podpůrnými opatřeními při speciálním vzdělávání se pro účely této vyhlášky rozumí využití speciálních metod, postupů, forem a prostředků vzdělávání, kompenzačních, rehabilitačních a učebních pomůcek, speciálních učebnic a didaktických materiálů, zařazení předmětů speciálně pedagogické péče, poskytování pedagogicko-psychologických služeb¹⁾, zajištění služeb asistenta pedagoga²⁾, snížení počtu žáků ve třídě, oddělení nebo studijní skupině nebo jiná úprava organizace vzdělávání zohledňující speciální vzdělávací potřeby žáka.

(3) Podpůrnými opatřeními při vzdělávání mimořádně nadaných žáků se pro účely této vyhlášky rozumí využití speciálních metod, postupů, forem a prostředků vzdělávání, didaktických materiálů, poskyto-

vání pedagogicko-psychologických služeb, nebo jiná úprava organizace vzdělávání zohledňující vzdělávací potřeby těchto žáků.

(4) Za žáky s těžkým zdravotním postižením se pro účely této vyhlášky považují žáci s těžkým zrakovým postižením, těžkým sluchovým postižením, těžkou poruchou dorozumívacích schopností, hluchoslepí, se souběžným postižením více vadami, s autismem, s těžkým tělesným nebo těžkým či hlubokým mentálním postižením. Těmto žákům s ohledem na rozsah speciálních vzdělávacích potřeb náleží nejvyšší míra podpůrných opatření.

**ČÁST DRUHÁ
SPECIÁLNÍ VZDĚLÁVÁNÍ**

§ 2

Zásady a cíle speciálního vzdělávání

Speciální vzdělávání se poskytuje žákům, u kterých byly speciální vzdělávací potřeby zjištěny na základě speciálně pedagogického, popřípadě psychologického vyšetření školským poradenským zařízením³⁾ a jejich rozsah a závažnost je důvodem k zařazení žáků do režimu speciálního vzdělávání. Speciální vzdělávání se poskytuje i žákům zařazeným do škol zřízených při školských zařízeních pro výkon ústavní výchovy a ochranné výchovy⁴⁾.

§ 3

Formy speciálního vzdělávání žáků se zdravotním postižením

(1) Speciální vzdělávání žáků se zdravotním postižením⁵⁾ je zajišťováno

a) formou individuální integrace,

¹⁾ Vyhláška č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních.

²⁾ § 2 odst. 2 písm. f) zákona č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů.
§ 16 odst. 9 školského zákona.

³⁾ § 16 odst. 5 školského zákona.

⁴⁾ Zákon č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů, ve znění nálezů Ústavního soudu uveřejněného pod č. 476/2004 Sb. a zákona č. 563/2004 Sb.

⁵⁾ § 16 odst. 2 školského zákona.

- b) formou skupinové integrace,
- c) ve škole samostatně zřízené pro žáky se zdravotním postižením (dále jen „speciální škola“), nebo
- d) kombinací forem uvedených pod písmeny a) až c).

(2) Individuální integraci se rozumí vzdělávání žáka

- a) v běžné škole, nebo
- b) v případech hodných zvláštního zřetele ve speciální škole určené pro žáky s jiným druhem zdravotního postižení.

(3) Skupinovou integraci se rozumí vzdělávání žáka ve třídě, oddělení nebo studijní skupině zřízené pro žáky se zdravotním postižením v běžné škole nebo ve speciální škole určené pro žáky s jiným druhem zdravotního postižení.

(4) Žák se zdravotním postižením se přednostně vzdělává formou individuální integrace v běžné škole, pokud to odpovídá jeho potřebám a možnostem a podmínkám a možnostem školy.

§ 4

Školy při zdravotnických zařízeních

(1) V mateřské a základní škole při zdravotnickém zařízení se mohou vzdělávat žáci se zdravotním oslabením nebo žáci dlouhodobě nemocní umístění v tomto zdravotnickém zařízení, pokud to jejich zdravotní stav umožňuje. Základní školy mohou poskytovat podle svých možností individuální konzultace ve všeobecně vzdělávacích předmětech i žákům středních škol umístěným v tomto zdravotnickém zařízení.

(2) K zařazení do školy při zdravotnickém zařízení se vyžaduje doporučení ošetřujícího lékaře a souhlas zákonného zástupce žáka. Rozsah a organizaci výuky žáka určuje ředitel školy po dohodě s ošetřujícím lékařem.

§ 5

Typy speciálních škol

Typy speciálních škol pro účely jejich označování⁶⁾ jsou:

- a) mateřská škola pro zrakově postižené, základní škola pro zrakově postižené, střední škola pro zrakově postižené (střední odborné učiliště pro zrakově postižené, odborné učiliště pro zrakově postižené, praktická škola pro zrakově postižené, gymnázium pro zrakově postižené, střední odborná škola pro zrakově postižené), konzervatoř pro zrakově postižené,
- b) mateřská škola pro sluchově postižené, základní

škola pro sluchově postižené, střední škola pro sluchově postižené (střední odborné učiliště pro sluchově postižené, odborné učiliště pro sluchově postižené, praktická škola pro sluchově postižené, gymnázium pro sluchově postižené, střední odborná škola pro sluchově postižené),

- c) mateřská škola pro hluchoslepé, základní škola pro hluchoslepé,
- d) mateřská škola pro tělesně postižené, základní škola pro tělesně postižené, střední škola pro tělesně postižené (střední odborné učiliště pro tělesně postižené, odborné učiliště pro tělesně postižené, praktická škola pro tělesně postižené, gymnázium pro tělesně postižené, střední odborná škola pro tělesně postižené),
- e) mateřská škola logopedická, základní škola logopedická,
- f) mateřská škola speciální, základní škola praktická, základní škola speciální, odborné učiliště, praktická škola,
- g) základní škola pro žáky se specifickými poruchami učení, základní škola pro žáky se specifickými poruchami chování,
- h) mateřská škola při zdravotnickém zařízení, základní škola při zdravotnickém zařízení, základní škola speciální při zdravotnickém zařízení.

§ 6

Individuální vzdělávací plán

(1) Individuální vzdělávací plán⁷⁾ se stanoví v případě potřeby především pro individuálně integrovaného žáka, žáka s hlubokým mentálním postižením, případně také pro žáka skupinově integrovaného nebo pro žáka speciální školy.

(2) Individuální vzdělávací plán vychází ze školního vzdělávacího programu příslušné školy, závěrů speciálně pedagogického vyšetření, popřípadě psychologického vyšetření školským poradenským zařízením, popřípadě doporučení registrujícího praktického lékaře pro děti a dorost nebo odborného lékaře nebo dalšího odborníka, a vyjádření zákonného zástupce žáka nebo zletilého žáka. Je závazným dokumentem pro zajištění speciálních vzdělávacích potřeb žáka.

(3) Individuální vzdělávací plán je součástí dokumentace žáka.

(4) Individuální vzdělávací plán obsahuje:

- a) údaje o obsahu, rozsahu, průběhu a způsobu poskytování individuální speciálně pedagogické nebo psychologické péče žákovi včetně zdůvodnění,

⁶⁾ § 7 odst. 3 školského zákona.

⁷⁾ § 18 školského zákona.

- b) údaje o cíli vzdělávání žáka, časové a obsahové rozvržení učiva, včetně případného prodloužení délky středního nebo vyššího odborného vzdělávání, volbu pedagogických postupů, způsob zadávání a plnění úkolů, způsob hodnocení, úpravu konání závěrečných zkoušek, maturitních zkoušek nebo absolutoria,
- c) vyjádření potřeby dalšího pedagogického pracovníka nebo další osoby podílející se na práci se žákem a její rozsah; u žáka střední školy se sluchovým postižením a studenta vyšší odborné školy se sluchovým postižením se uvede potřebnost nezbytných tlumočnických služeb a jejich rozsah⁸⁾, případně další úprava organizace vzdělávání,
- d) seznam kompenzačních, rehabilitačních a učebních pomůcek, speciálních učebnic a didaktických materiálů nezbytných pro výuku žáka nebo pro konání příslušných zkoušek,
- e) jmenovité určení pedagogického pracovníka školského poradenského zařízení, se kterým bude škola spolupracovat při zajišťování speciálních vzdělávacích potřeb žáka,
- f) návrh případného snížení počtu žáků ve třídě běžné školy, kde se žák vzdělává,
- g) předpokládanou potřebu navýšení finančních prostředků nad rámec prostředků státního rozpočtu poskytovaných podle zvláštního právního předpisu⁹⁾,
- h) závěry speciálně pedagogických, popřípadě psychologických vyšetření.
- (5) Individuální vzdělávací plán je vypracován zpravidla před nástupem žáka do školy, nejpozději však 1 měsíc po nástupu žáka do školy nebo po zjištění speciálních vzdělávacích potřeb žáka. Individuální vzdělávací plán může být doplňován a upravován v průběhu celého školního roku podle potřeby.
- (6) Za zpracování individuálního vzdělávacího plánu odpovídá ředitel školy. Individuální vzdělávací plán se vypracovává ve spolupráci se školským poradenským zařízením a zákonným zástupcem žáka nebo zletilým žákem.
- (7) Ředitel školy seznámí s individuálním vzdělávacím plánem zákonného zástupce žáka nebo zletilého žáka, který tuto skutečnost potvrdí svým podpisem.
- (8) Školské poradenské zařízení sleduje a dvakrát ročně vyhodnocuje dodržování postupů a opatření stanovených v individuálním vzdělávacím plánu a poskytuje žákovi, škole i zákonnému zástupci žáka poraden-

skou podporu. V případě nedodržování stanovených opatření informuje o této skutečnosti ředitele školy.

(9) Ustanovení odstavců 6 a 7 se vztahují na změny v individuálním vzdělávacím plánu obdobně.

§ 7

Asistent pedagoga

(1) Hlavními činnostmi asistenta pedagoga²⁾ jsou pomoc žákům při přizpůsobení se školnímu prostředí, pomoc pedagogickým pracovníkům školy při výchovné a vzdělávací činnosti, pomoc při komunikaci se žáky, při spolupráci se zákonnými zástupci žáků a komunitou, ze které žák pochází.

(2) Žádost o souhlas se zřízením funkce asistenta pedagoga obsahuje název a sídlo právnické osoby, která vykonává činnost školy, počet žáků a tříd celkem, počet žáků se speciálními vzdělávacími potřebami, dosažené vzdělání asistenta pedagoga, předpokládanou výši platu nebo mzdy, zdůvodnění potřeby zřízení funkce asistenta pedagoga, cíle, kterých chce ředitel školy zřízením této funkce ve škole dosáhnout, a náplň práce asistenta pedagoga.

§ 8

Organizace speciálního vzdělávání

(1) Forma a obsah speciálního vzdělávání žáka a míra podpůrných opatření se stanoví podle rozsahu speciálních vzdělávacích potřeb žáka.

(2) Speciální vzdělávání a podpůrná opatření doporučená školským poradenským zařízením zabezpečuje škola ve spolupráci se školským poradenským zařízením.

(3) Ve třídě mateřské školy samostatně zřízené pro děti se zdravotním postižením je rozsah výuky předmětů speciálně pedagogické péče nejvýše 3 hodiny denně.

(4) Žáci se zdravotním postižením, kteří se vzdělávají v základní škole nebo třídě základní školy samostatně určené pro tyto žáky, mohou mít na prvním stupni nejvýše 5 vyučovacích hodin v dopoledním vyučování a 5 vyučovacích hodin v odpoledním vyučování; na druhém stupni nejvýše 6 vyučovacích hodin v dopoledním vyučování a 6 vyučovacích hodin v odpoledním vyučování.

(5) Ve třídách, odděleních a studijních skupinách zřízených pro žáky se zdravotním postižením mohou být zařazeni žáci 2 i více ročníků.

⁸⁾ § 8 odst. 3 zákona č. 155/1998 Sb., o znakové řeči a o změně dalších zákonů.

⁹⁾ Vyhláška č. 65/2005 Sb., kterou se stanoví členění krajských normativů, ukazatele rozhodné pro jejich stanovení, jednotky výkonu pro jednotlivé krajské normativy, vztah mezi ukazateli a jednotkami výkonu, ukazatele pro výpočet minimální úrovně krajských normativů a zásady pro zvýšení krajských normativů (vyhláška o krajských normativěch).

(6) Ve třídách, odděleních a studijních skupinách určených pro žáky s těžkým zdravotním postižením mohou zabezpečovat výchovně vzdělávací činnost souběžně 3 pedagogičtí pracovníci, z nichž 1 je asistent pedagoga.

(7) Ve třídách, odděleních a studijních skupinách, ve kterých se vzdělává žák se zdravotním postižením, může se souhlasem ředitele školy a zákonného zástupce žáka nebo zletilého žáka působit osobní asistent, který není zaměstnancem právnické osoby, která vykonává činnost školy.

(8) Ve vybraných předmětech se žáci se zdravotním postižením v rámci svých možností mohou vzdělávat společně s ostatními žáky školy a být zapojeni do všech činností školy v době mimo vyučování.

(9) Pro osoby s těžkým mentálním postižením, více vadami nebo autismem, které nezískaly základy vzdělání, může základní škola speciální organizovat kurzy k jejich získání.

(10) Pro přípravu na vzdělávání dětí s těžkým mentálním postižením, více vadami nebo autismem lze zřídit přípravný stupeň základní školy speciální.

§ 9

Zařazování žáků se zdravotním postižením do speciálního vzdělávání

(1) Zařazení žáka se zdravotním postižením do některé formy speciálního vzdělávání podle § 3 provádí ředitel školy na základě doporučení školského poradenského zařízení a souhlasu zákonného zástupce žáka nebo zletilého žáka.

(2) Zařazení žáka se zdravotním postižením do některé formy speciálního vzdělávání podle § 3 může předcházet diagnostický pobyt tohoto žáka ve škole, do níž má být zařazen, a to v délce 2 až 6 měsíců.

(3) Dojde-li k významné změně speciálních vzdělávacích potřeb žáka se zdravotním postižením, zařazení tohoto žáka do režimu speciálního vzdělávání přezkoumá školské poradenské zařízení a případně navrhuje úpravu tohoto režimu. V případě přerazení do jiného vzdělávacího programu zařadí ředitel školy žáka do ročníku, který odpovídá dosaženým znalostem a dovednostem žáka.

(4) Pokud ředitel běžné školy nebo ředitel speciální školy nezařadí žáka se zdravotním postižením, který má povinnost plnit školní docházku, do některé z forem speciálního vzdělávání podle § 3, oznámí tuto skutečnost zákonnému zástupci žáka se zdravotním

postižením, krajskému úřadu a obci, v níž má žák trvalý pobyt.

§ 10

Počty žáků

(1) Třída, oddělení a studijní skupina zřízená pro žáky se zdravotním postižením a třída ve škole při zdravotnickém zařízení má nejméně 6 a nejvíce 14 žáků s přihlédnutím k věku a speciálním vzdělávacím potřebám žáků. Třída, oddělení a studijní skupina zřízená pro žáky s těžkým zdravotním postižením má nejméně 4 a nejvíce 6 žáků.

(2) K doplnění počtu žáků ve třídě, oddělení a studijní skupině stanoveného v odstavci 1 mohou být na základě žádosti zletilého žáka nebo zákonného zástupce žáka zařazeni i žáci bez zdravotního postižení. Jejich počet nepřesáhne 25 % nejvyššího počtu žáků ve třídě, oddělení nebo studijní skupině podle odstavce 1.

(3) Ředitel školy může dělit třídy, oddělení a studijní skupiny na skupiny v souladu se školním vzdělávacím programem, pedagogickými, hygienickými, ekonomickými a prostorovými podmínkami¹⁰⁾, požadavky na bezpečnost žáků a ochranu jejich zdraví a charakterem předmětu.

(4) Ve třídě běžné základní nebo střední školy, v oddělení běžné konzervatoře a ve studijní skupině běžné vyšší odborné školy lze s přihlédnutím k rozsahu speciálních vzdělávacích potřeb žáků individuálně integrovat nejvýše 5 žáků se zdravotním postižením.

(5) Při odborném výcviku ve střední škole samostatně zřízené pro žáky se zdravotním postižením se skupiny naplňují do počtu stanoveného zvláštním právním předpisem¹¹⁾, v ostatních případech se skupina při praktickém vyučování naplňuje do počtu 6 žáků.

(6) Speciální škola a škola při zdravotnickém zařízení má nejméně 10 žáků.

§ 11

Péče o bezpečnost a zdraví žáků

(1) V jedné skupině žáků se zdravotním postižením při koupání a plaveckém výcviku neplavců se zdravotním postižením připadají na 1 pedagogického pracovníka nejvýše 4 žáci; vyžaduje-li to zdravotní stav žáka, je možné ve škole při zdravotnickém zařízení a s žáky s těžkým zdravotním postižením konat plavecký výcvik individuálně.

¹⁰⁾ § 7 odst. 1 zákona č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví a o změně některých souvisejících zákonů.

Vyhláška č. 108/2001 Sb., kterou se stanoví hygienické požadavky na prostory škol, předškolních zařízení a některých školských zařízení.

¹¹⁾ Nařízení vlády č. 689/2004 Sb., o soustavě oborů vzdělání v základním, středním a vyšším odborném vzdělávání.

(2) Lyžařský výcvik provádí 1 pedagogický pracovník s nejvýše 8 žáky se zdravotním postižením. U žáků slabozrakých a žáků s tělesným postižením připadá na 1 pedagogického pracovníka nejvýše 6 žáků, u žáků nevidomých na 1 pedagogického pracovníka připadá 1 žák.

(3) Přesahuje-li počet žáků při akci mimo místo, kde se uskutečňuje vzdělávání¹²⁾, počet žáků stanovený na příslušnou třídu nebo skupinu, zabezpečí ředitel školy dozor další zletilé osoby, která je způsobilá k právním úkonům a je v pracovněprávním vztahu k právnické osobě, která vykonává činnost školy.

(4) Ředitel speciální školy může pro žáky se zdravotním postižením zajistit léčebně preventivní a rehabilitační péči.

ČÁST TŘETÍ

VZDĚLÁVÁNÍ ŽÁKŮ MIMOŘÁDNĚ NADANÝCH

§ 12

(1) Mimořádně nadaným žákem se pro účely této vyhlášky rozumí jedinec, jehož rozložení schopností dosahuje mimořádné úrovně při vysoké tvořivosti v celém okruhu činností nebo v jednotlivých rozumových oblastech, pohybových, uměleckých a sociálních dovednostech.

(2) Zjišťování mimořádného nadání žáka provádí školské poradenské zařízení.

(3) Pro mimořádně nadané žáky může ředitel školy vytvářet skupiny, ve kterých se vzdělávají žáci stejných nebo různých ročníků v některých předmětech.

§ 13

Individuální vzdělávací plán

(1) Vzdělávání mimořádně nadaných žáků se může uskutečňovat podle individuálního vzdělávacího plánu, který vychází ze školního vzdělávacího programu příslušné školy, závěrů psychologického vyšetření a vyjádření zákonného zástupce žáka nebo zletilého žáka. Je závazným dokumentem pro zajištění vzdělávacích potřeb mimořádně nadaného žáka.

(2) Individuální vzdělávací plán je součástí dokumentace žáka.

(3) Individuální vzdělávací plán obsahuje:

- a) závěry psychologických vyšetření, která blíže popisují oblast, typ a rozsah nadání a vzdělávací potřeby mimořádně nadaného žáka, případně vyjád-

ření registrujícího praktického lékaře pro děti a dorost,

- b) údaje o způsobu poskytování individuální pedagogické nebo psychologické péče mimořádně nadanému žákovi,
- c) vzdělávací model pro mimořádně nadaného žáka, časové a obsahové rozvržení učiva, volbu pedagogických postupů, způsob zadávání a plnění úkolů, způsob hodnocení, úpravu zkoušek,
- d) seznam doporučených učebních pomůcek, učebnic a materiálů,
- e) určení pedagogického pracovníka školského poradenského zařízení, se kterým bude škola spolupracovat při zajišťování péče o mimořádně nadaného žáka,
- f) personální zajištění úprav a průběhu vzdělávání mimořádně nadaného žáka,
- g) určení pedagogického pracovníka školy pro sledování průběhu vzdělávání mimořádně nadaného žáka a pro zajištění spolupráce se školským poradenským zařízením,
- h) předpokládanou potřebu navýšení finančních prostředků nad rámec prostředků státního rozpočtu poskytovaných podle zvláštního právního předpisu¹³⁾.

(4) Individuální vzdělávací plán je vypracován po nástupu mimořádně nadaného žáka do školy, nejpozději však do 3 měsíců po zjištění jeho mimořádného nadání. Individuální vzdělávací plán může být doplňován a upravován v průběhu školního roku.

(5) Za zpracování individuálního vzdělávacího plánu odpovídá ředitel školy. Individuální vzdělávací plán se vypracovává ve spolupráci se školským poradenským zařízením a zákonným zástupcem žáka nebo zletilým žákem.

(6) Ředitel školy seznámí s individuálním vzdělávacím plánem zákonného zástupce žáka nebo zletilého žáka, který tuto skutečnost potvrdí svým podpisem.

(7) Určený pedagogický pracovník školy sleduje průběh vzdělávání mimořádně nadaného žáka a poskytuje společně se školským poradenským zařízením podporu žákovi i jeho zákonným zástupcům.

§ 14

Přeřazení do vyššího ročníku

(1) Ředitel školy může přeřadit mimořádně nadaného žáka do vyššího ročníku bez absolvování předchozího ročníku na základě zkoušky před komisí, kterou jmenuje ředitel školy.

¹²⁾ § 144 odst. 1 písm. g) školského zákona.

- (2) Komise je nejméně tříčlenná a tvoří ji vždy:
- a) předseda, kterým je zpravidla ředitel školy nebo jím pověřený učitel,
  - b) zkoušející učitel, jímž je vyučující předmětu dané vzdělávací oblasti, v prvním až pátém ročníku základního vzdělávání vyučující daného ročníku,
  - c) přísedící, kterým je učitel vyučující předmětu dané vzdělávací oblasti.
- (3) Termín konání zkoušky stanoví ředitel školy v dohodě se zákonným zástupcem žáka nebo se zletilým žákem. Není-li možné žáka ze závažných důvodů ve stanoveném termínu přezkoušet, stanoví ředitel školy náhradní termín zkoušky.
- (4) Žák může v 1 dni skládat jen 1 zkoušku.
- (5) Ředitel školy stanoví obsah, formu a časové rozložení zkoušky s ohledem na věk žáka. Zkouška ověřuje vědomosti a dovednosti umožňující žákovi plynulý přechod do vyššího ročníku a je zaměřena na jednotlivý předmět nebo vzdělávací oblast.
- (6) Výsledek zkoušky určí komise hlasováním. V případě rovnosti hlasů rozhodne hlas předsedy.
- (7) O zkoušce se pořizuje protokol, který je součástí dokumentace žáka.
- (8) Ředitel školy sdělí výsledek zkoušky prokazatelným způsobem zákonnému zástupci žáka nebo zletilému žákovi.
- (9) Za neabsolvovaný ročník nebude žákovi vydáno vysvědčení. V následujících vysvědčeních se na zadní straně uvede, které ročníky žák neabsolvoval.

ČÁST ČTVRTÁ SPOLEČNÁ A ZÁVĚREČNÁ USTANOVENÍ

§ 15

Pokud tato vyhláška nestanoví jinak, vztahují se na speciální vzdělávání žáků a vzdělávání žáků mimořádně nadaných obecné předpisy upravující oblast předškolního, základního, středního a vyššího odborného vzdělávání.

§ 16

(1) Pokud učební plány a učební osnovy vydané podle dosavadních právních předpisů a konkretizované školou neobsahují části nebo údaje, u kterých tato vyhláška stanovuje, aby byly stanoveny školním vzdělávacím programem, ředitel školy je doplní s platností od 1. září 2005.

(2) Podle § 10 se postupuje od 1. září 2005. Do té doby se postupuje podle dosavadních právních předpisů.

§ 17

Zrušuje se vyhláška Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy č. 127/1997 Sb., o speciálních školách a speciálních mateřských školách.

§ 18

Účinnost

Tato vyhláška nabývá účinnosti dnem jejího vyhlášení.

Ministryně:
JUDr. Buzková v. r.

Příloha č. 3: Dekáda romské inkluze

AKČNÍ PLÁN DEKÁDY ROMSKÉ INKLUZE 2005 – 2015
ČESKÁ REPUBLIKA

1) priorita vzdělávání

Prioritní oblast	Cíl	Úkol	Indikátor měřitelnosti	Monitorovací opatření	Data: Jejich dostupnost a potřebnost	Časový horizont	Financování
1. Včasná péče	Zvýšit účast sociálně znevýhodněných dětí v předškolním vzdělávání.	Vytvoření komplexního systému předškolní péče pro sociokulturně znevýhodněné skupiny. Zavedení mechanismů pro přístup ke vzdělání (bezplatná docházka v posledním roce mateřské školy) a jejich zapracování do školského zákona.	Úspěšnost sociálně znevýhodněných dětí na základní škole.	Statistický výkaz MSMT	Zatím neexistují, ale v okamžiku změny systému financování škol normativy tyto statistiky budou sledovat sociálně znevýhodněné děti a jejich úspěšnost.	2005	Bezplatná docházka v posledním roce mateřské školy bude financována z rozpočtu obcí. Systém předškolní péče pro sociokulturně znevýhodněné děti bude financován ze státního rozpočtu. Přípravné ročníky jsou již financovány ze státního rozpočtu.
2. Základní školství	Inkluze sociálně znevýhodněných žáků do hlavního vzdělávacího proudu.	Podpora revize financování škol normativy.	Počet sociálně znevýhodněných dětí zahrnutých do hlavního vzdělávacího proudu.	Statistický výkaz MSMT	Zatím neexistují, po změně normativu bude umožněno tyto data vést v statistickém výkazu MSMT	2004 – příprava září 2005 začátek	Státní rozpočet a rozpočty krajů.
3. Vysoké školy	Poskytování rovného přístupu ke kvalitnímu vzdělávání na	Projednat s reprezentací vysokých škol mechanismus podpory	Počet podpořených studentů; výroční zpráva programu;	Ročenka činnosti realizátora programu.	V současné době tyto data neexistují.	2004 – příprava září 2005 začátek	Státní rozpočet.

	vysokoškolské úrovni pro romské studenty.	romských studentů na vysokých školách.	využití finanční prostředky; počet studentů, kteří ukončili studium (po 5 letech programu).				
4. Další vzdělávání pedagogických pracovníků	Zvýšení způsobilosti učitelů v oblasti multikulturního vzdělávání.	Projednat s reprezentací vysokých škol a) možnosti uzpůsobení vzdělávacích programů fakult vzdělávajících učitelé s jasným zřetelem na průřezové téma multikultury (úkol pro akreditační komisi). b) možnost přizpůsobení dalšího vzdělávání vysokoškolských pedagogů fakult vzdělávajících učitelé změnám v kurikulu (síťováním VŠ a ÚRVŠ). c) definování problémů u školení v rámci dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků (a na základě této definice pak vytvoření konkrétních školení se zřetelem na multikulturu).	Počet seminářů a počet hodin.	Zprávy ČSI PISA PIRLS	Již existují	2015	Státní rozpočet a soukromé zdroje.
5. Lokální implementace	Implementace národních strategií	Podpora vzniku vzdělávací agentury	Počet seminářů; vyhodnocení	Analýza usnesení rady a	Počet samospráv; počet základních	2005 – práce na vzniku;	Soukromé zdroje.

	na lokální úrovni	pro lokální politiky a statutární zástupce škol.	rozhodnutí politiků a statutárních zástupců škol.	zastupitelstva; analýza vzdělávacích programů a výročních zpráv škol (na základě přijatého modelu).	škol; veřejná dostupnost zápisů z jednání rady a zastupitelstva; veřejná dostupnost výročních zpráv škol a vzdělávacích programů.	2006 – pilot (financovaný z ESF a Romského vzdělávacího fondu); 2006 – návrh do střednědobého plánu státního rozpočtu; 2007 – položka ve státním rozpočtu.	
--	-------------------	--	---	---	---	--	--

2) priorita zaměstnanost

Cíl	Úkol	Indikátor měřitelnosti	Monitorovací opatření	Data: Jejich dostupnost a potřebnost	Časový horizont	Financování
Zvýšit zaměstnanost Romů	1. Zvýšit efektivitu zprostředkování zaměstnání Romů na trhu práce přes propojení již existujících nástrojů: <ul style="list-style-type: none"> - rekvalifikace a odborné výuky - využívání Individuálních akčních plánů při sladování poptávky s nabídkou - tvorby volných míst pro Romy (daňové úlevy, chráněné dílny). 2. Zvýšit motivaci k zaměstnávání Romů prostřednictvím změny poměru výše sociální dávky a minimální mzdy. 3. Pracovní příprava mladých Romů.	Zvýšení podílu podporovaného zaměstnání Romů o 5 - 10 % ročně v porovnání s neromskou populací. Zvýšení počtu romských absolventů profesní přípravy (femesel) o 10 % ročně.	Počet zprostředkovaných míst pro dlouhodobě nezaměstnané na úřadech práce.	V současné době tato data neexistují.	2006	Státní rozpočet.
Zvýšit zaměstnatelnost nezaměstnaných Romů	1. Podpora nevládních neziskových organizací v rozvoji programů zaměřených na trénink, vzdělávání Romů a zprostředkování. 2. Podpora zaměstnavatelů zaměstnávajících dlouhodobě nezaměstnané.	Zkrátit průměr délky dlouhodobě nezaměstnanosti u Romů o polovinu.	Seznamy klientů nevládních neziskových organizací a statistiky úřadů práce.	V současné době tato data neexistují.	2006	Státní rozpočet
Vytvářet kapacity u malých a středních podnikatelů	Vytvoření regionální inkubační agentury pro malé a střední podnikatele, po případě v rámci již existujících nástrojů pro podporu malého a středního podnikání zavádět inkubační systémy pro malé a střední podniky provozované Romy, nebo zaměstnávající Romy.	Zvýšení počtu malých a středních podniků provozovaných Romy a zaměstnávajících Romy.	Počet inkubátorů; počet podnikatelských záměrů realizovaných v rámci inkubátorů; počet podniků, které vydržely na trhu práce po skončení inkubační doby; nárůst pracovních míst	V současné době tato data neexistují.	2007 – příprava; 2008 – realizace.	Státní rozpočet.

Zvýšit provázanost poskytovaných služeb na lokální úrovni	Vytvořit „implementační Agenturu pro sociální smír“, která bude komplexně poskytovat služby v oblasti bydlení, zaměstnanosti, sociálních služeb na lokální úrovni.	Dosáhnout 50 % zvýšení zaměstnanosti v ghettoizovaných lokalitách v průběhu Dekády.	v těchto podnicích. Výroční zprávy o činnosti agentury; dlouhodobé sociologické výzkumy financované státem; statistiky úřadů práce.	V současné době tato data neexistují.	2005	Státní rozpočet, ESF.
Prosazování politiky rovných příležitostí	1. Dokončení legislativních změn v oblasti anti-diskriminačních opatření 2. Školení pracovníků úřadů práce v oblasti anti-diskriminačních opatření. 3. Propagační akce zaměřené na podnikatele.	Změna vnímání podnikatelů při zaměstnávání Romů.	Výzkumy veřejného mínění prováděné mezi podnikateli, počet zaměstnaných Romů v malých a středních podnicích.	V současné době tato data neexistují.	2006	Státní rozpočet, ESF.

3) bydlení

Obecný cíl: zabránit nové bytové segregaci, zlepšit situaci v existujících segregovaných romských lokalitách (ghettech) a zlepšit přístup k bydlení pro sociálně slabé Romy.

Cíl	Úkol	Indikátor měřitelnosti	Monitorovací opatření	Data: Jejich dostupnost a potřebnost	Časový horizont	Financování
Zajištění rovného přístupu Romů ke všem formám bydlení.	Přijetí a implementace anti-diskriminačního zákona a následné aktivity (např. Průvodce dobrou praxí v oblasti bydlení).	Změna postupů při řešení, která nastane díky rozhodnutím v individuálních kauzách (mediaci nebo soudně)	Stálý monitorovací systém, jako součást evaluačních a výzkumných aktivit instituce, který by měla vzniknout na základě schválení anti-diskriminačního zákona. Informace od nevládních neziskových organizací, aktivních oblastí boje proti diskriminaci.	V současnosti je k dispozici jen velmi málo důkazů o diskriminaci Romů v oblasti bydlení. Data budou shromažďována v rámci procesu monitorování.	2005 – přijetí zákona 2010 – první obsáhlý zpráva, navrhované změny zákona nebo politiky, 2015 – finální vyhodnocení	Tato činnost bude financována z rozpočtu nezávislé anti-diskriminační instituce. Doplnkové činnosti nevládních organizací (činnosti zaměřené na zlepšení informovanosti).
Boj se sociálním vyloučením – prevence ztráty bydlení romských domácností.	Posilování sociální práce ve vyloučených romských komunitách a lokalitách a v jiných místech ohrožených sociálním vyloučením.	Podíl samospráv s romskými ghety, které zaměstnávají terénní sociální pracovníky. Podíl úspěšných zákroků jako alternativa k vystěhování.	Zprávy terénních sociálních pracovníků, sociologické výzkumy a studie.	Existující informace vychází z výzkumů a monitoringů zadaných ústředními orgány státní správy (kancelář Rady vlády ČR pro záležitosti romské komunity, ministerstvo vnitra).	2005 - 2015	Ministerstvo práce a sociálních věcí (MPSV) a Rada vlády ČR pro záležitosti romské komunity (RVZRK)
Boj se sociálním vyloučením – reintegrace sociálně vyloučených Romů a romských	Implementace programu "Výstavba podporovaného bydlení" 2 elementy (byty na půl cesty a vstupní byty).	Nepřímý indikátor: Počet samospráv s romskými ghety zapojených do programu. Přímý indikátor: Počet Romů, kteří se díky tomuto	Monitoring bude prováděn ústředními orgány státní správy ve spolupráci s neziskovými organizacemi a s výzkumnými ústavy. (návažnost na monitorovací studie zadávané kanceláří Rady vlády ČR pro záležitosti	Existující informace vychází z výzkumů a monitoringů zadaných ústředními orgány státní správy (kancelář Rady vlády ČR pro záležitosti romské komunity, Ministerstvo vnitra) a ze	2005 - 2015	Ministerstvo pro místní rozvoj (MMR) ve spolupráci se samosprávami, nevládními neziskovými organizacemi a

domácností.		programu úspěšně reintegrovali.	romské komunity). Pro monitoring bude použito také Statistiky Ministerstva pro místní rozvoj	Statistiky Ministerstva pro místní rozvoj.		MPSV a RVZRK.
Zlepšení přístupů chudých romských domácností s nízkými příjmy k nájemnímu bydlení.	Realizace programu Ministerstva pro místní rozvoj Podpora výstavby nájemních bytů	Počet samospráv zapojených do programu (nepřímý indikátor). Počet romských rodin zapojených do programu (přímý indikátor)	Statistiky Ministerstva pro místní rozvoj – nepřímý indikátor. Monitoring ústředních orgánů státní správy ve spolupráci s neziskovými organizacemi a s výzkumnými ústavami (návažnost na monitorovací studie zadávané kanceláří Rady vlády pro záležitosti romské komunity) – přímý indikátor.	V současné době tato data neexistují.	2005-2015	Ministerstvo pro místní rozvoj ve spolupráci se samosprávami, nevládním neziskovým sektorem, MPSV, RVZRK.

4) zdraví

Cíl	Úkol	Indikátor měřitelnosti	Monitorovací opatření	Data: Jejich dostupnost a potřebnost	Časový horizont	Financování
Zlepšit zdravotní stav Romů	Implementovat program „zdravotního sociálního pracovníka“ na krajích a obcích	Počet klientů zdravotně sociálních pomocníků	Sociologické výzkumy a studie	V současné době tato data neexistují.	2005 - zahájení pilotního projektu 2007 – systematizace programu.	ESF – pilotní projekt Státní rozpočet.

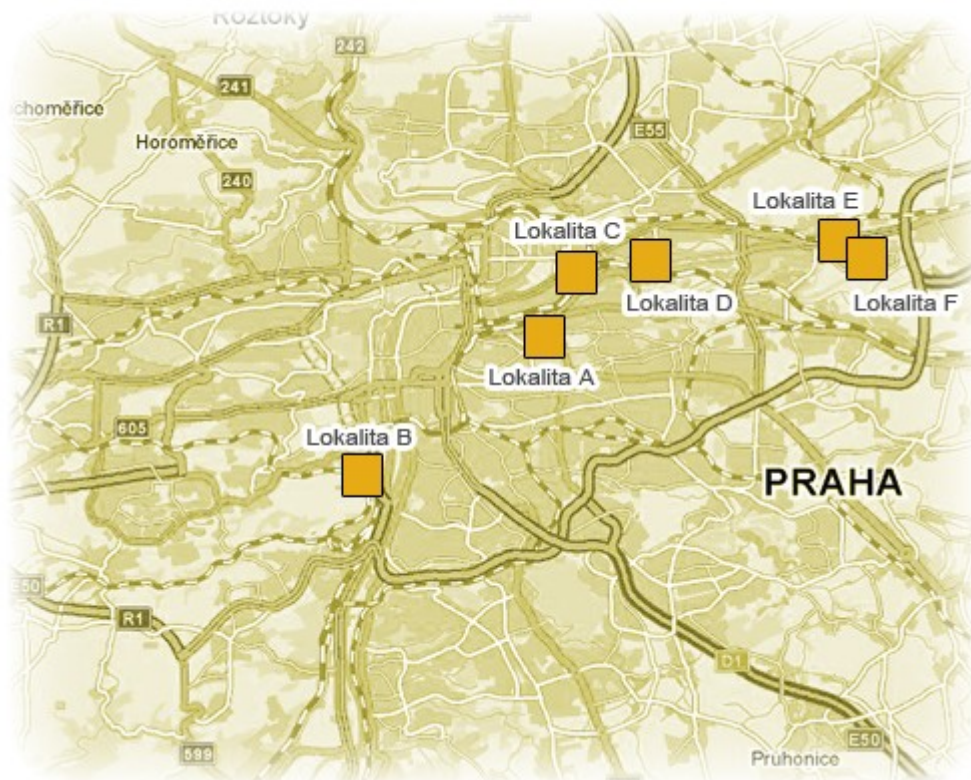
Příloha č. 4: Mapy sociálně vyloučených lokalit
(<http://socialnirevue.cz/item/mapa-socialne-vyloucenych-romskych-komunit>)

Liberecký kraj

Středočeský kraj

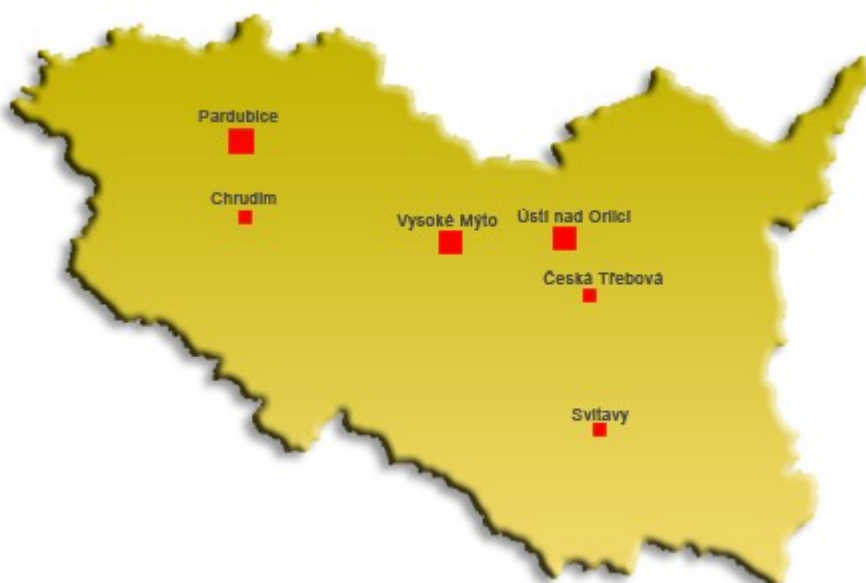
- Lokalita A – Praha 3, Lokalita B – Praha 5, Lokalita C – Praha 8, Lokalita D – Praha 9
- Lokalita E - Dvě ulice na sídlišti, Čtyř-, šesti- a sedmipatrové panelové domy o několika vchodech, každý s cca 20 bytovými jednotkami 1. kategorie
- Lokalita F - Dvě ulice na sídlišti, Sedmipatrové panelové domy o několika vchodech s cca 21 bytovými jednotkami

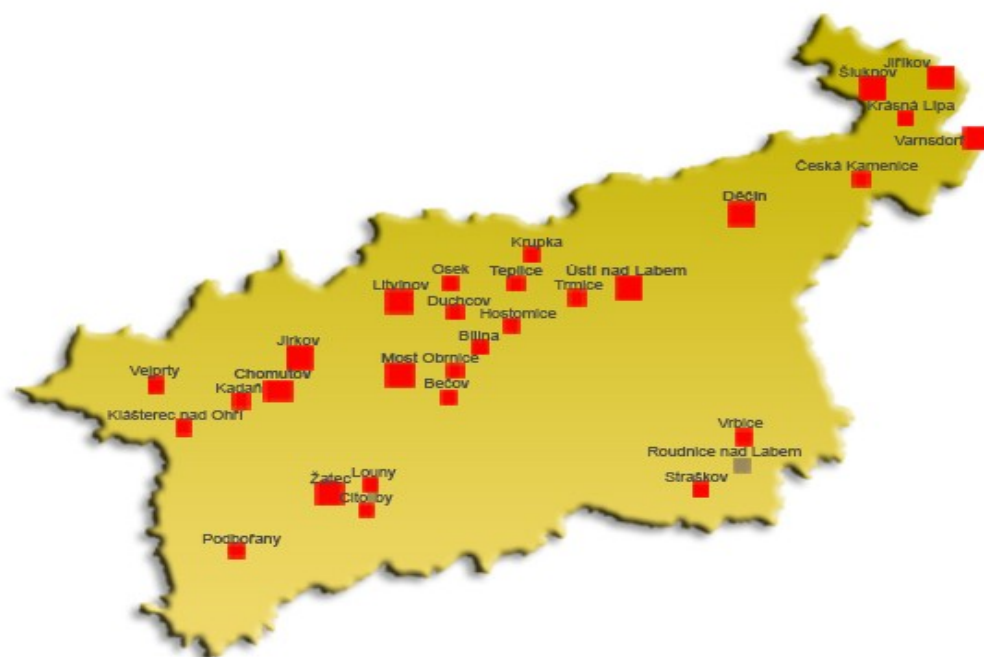
Královéhradecký kraj

Pardubický kraj

Ústecký kraj

Karlovarský kraj

Plzeňský kraj

Jihočeský kraj

Vysočina

Jihomoravský kraj

Zlínský kraj

Moravskoslezský kraj

Olomoucký kraj

Příloha č. 5: Graf nezaměstnanosti

Zdroj: http://vdb.czso.cz/vdbvo/tabdetail.jsp?cislotab=VSPPS+507_1&kapitola_id=15

Úvodní stránka

stróm

Nacházíte se: 3 - Práce, sociální statistiky / 31 - Práce a mzdy

Export | Tisk | Nastavení | Dotazy

Tabulka Graf Mapa

Změnit parametry

Obecná míra nezaměstnanosti podle krajů¹

Kód: VSPPS 507_1

Období: 3. čtvrtletí 2010

Měříci jednotka: procento

	Celkem	Muži	Ženy
Česká republika	7,1	6,0	8,5
Hlavní město Praha	3,7	3,4	4,1
Středočeský kraj	4,7	3,7	6,2
Jihočeský kraj	4,8	4,5	5,2
Plzeňský kraj	5,7	4,3	7,5
Karlovarský kraj	11,5	10,8	12,4
Ústecký kraj	11,1	8,1	15,2
Liberecký kraj	6,6	4,7	9,3
Královéhradecký kraj	6,6	5,1	8,5
Pardubický kraj	6,5	5,2	8,3
Vysočina	6,5	5,7	7,5
Jihomoravský kraj	7,5	6,9	8,4
Olomoucký kraj	9,4	8,0	11,2
Zlínský kraj	8,8	6,9	11,1
Moravskoslezský kraj	9,8	9,3	10,6

Poznámky

¹VSPPS - výběrová šetření pracovních sil

VDB Web 1.3.10

© Český statistický úřad

Vygenerováno 11.04.2011 08:36

Úvodní stránka

Navigační

O Veřejné databázi

Časté dotazy

Definice ukazatelů

Nápověda

stróm

Výběr parametrů pro tabulku - **Specifické míry nezaměstnanosti z VŠPS¹ (200513 - VŠPS a)**

Proveďte výběr hodnot nabízených parametrů, poté potvrďte tlačítkem "Zobrazit tabulku"

Zobrazit tabulku

Aktualizovat

Průměrná hodnota

Čtvrtletí: 2010, 3. čtvrtletí

Území: Česká republika

Měříci jednotka: procento

		Celkem	Muži	Ženy
Obecná míra nezaměstnanosti		7,1	6,0	8,5
Specifické míry nezaměstnanosti		23,6	23,3	23,8
Věkové skupiny	Věk obyvatelstva 15 a více let	8,0	6,4	11,1
	Nejvyšší dosažené vzdělání	5,5	4,7	6,3
	základní a bez vzdělání	2,9	2,8	3,0
	střední bez maturitou	36,9	36,5	42,3
	střední s maturitou	15,8	15,3	16,6
	vyšší a vysokostřední	8,8	8,7	9,0
	15 až 19 let	5,6	2,9	9,9
	20 až 24 let	9,4	3,2	8,3
	25 až 29 let	5,5	4,1	7,1
	30 až 34 let	5,6	5,5	5,8
	35 až 39 let	6,5	5,3	7,8
	40 až 44 let	7,1	7,0	7,3
	45 až 49 let	3,8	3,8	3,9
50 až 54 let	2,3	1,3	3,9	
55 až 59 let	7,1	6,1	8,8	
60 až 64 let				
65 a více let				
15 až 64 let				

Poznámky

¹Zdroj: VSPPS - výběrová šetření pracovních sil

Zobrazit tabulku

Aktualizovat

VDB Web 1.3.10

© Český statistický úřad

Vygenerováno 11.04.2011 08:39

Příloha č. 6: Graf dosaženého vzdělání

Zdroj: http://www.czso.cz/cz/cr_1989_ts/0103.pdf

Tab. 01.03 Nejvyšší ukončené vzdělání obyvatel ČR starších 15 let dle výsledků sčítání lidu

	Rok sčítání					
	1980	1980 (v %)	1991	1991 (v %)	2001	2001 (v %)
Obyvatelstvo celkem						
Celkem	7 879 910	100,0	8 137 779	100,0	8 575 198	100,0
v tom podle vzdělání:						
Základní ¹⁾	3 511 734	44,6	2 696 065	33,1	1 975 109	23,0
Střední odborné	2 566 916	32,6	2 878 645	35,4	3 255 400	38,0
Úplně střední všeobecné	278 303	3,5	342 506	4,2	430 982	5,0
Úplně střední odborné	1 047 780	13,3	1 515 339	18,6	1 892 049	22,1
Jiné ²⁾	11 798	0,1	9 138	0,1	108 140	1,3
Vysokoškolské	393 524	5,0	582 849	7,2	762 459	8,9
z toho: technické	126 307	1,6	201 143	2,5	228 375	2,7
univerzitní ³⁾	180 335	2,3	240 773	3,0	328 230	3,8
ekonomické	30 059	0,4	52 001	0,6	108 393	1,3
Bez škol. vzdělání	20 061	0,3	27 778	0,3	37 932	0,4
Nezjištěno	49 794	0,6	85 459	1,1	113 127	1,3
Muži						
Celkem	3 753 562	100,0	3 891 886	100,0	4 133 067	100,0
v tom podle vzdělání:						
Základní ¹⁾	1 269 447	33,8	961 720	24,7	683 077	16,5
Střední odborné	1 551 137	41,3	1 679 506	43,2	1 873 383	45,3
Úplně střední všeobecné	117 813	3,1	129 213	3,3	153 399	3,7
Úplně střední odborné	515 065	13,7	697 821	17,9	850 039	20,6
Jiné ²⁾	9 431	0,3	5 252	0,1	50 014	1,2
Vysokoškolské	260 336	6,9	365 162	9,4	445 380	10,8
z toho: technické	110 425	2,9	167 233	4,3	191 013	4,6
univerzitní ³⁾	84 666	2,3	100 679	2,6	133 136	3,2
ekonomické	20 330	0,5	29 723	0,8	56 083	1,4
Bez škol. vzdělání	8 140	0,2	12 039	0,3	16 483	0,4
Nezjištěno	22 193	0,6	41 173	1,1	61 292	1,5
Ženy						
Celkem	4 126 348	100,0	4 245 893	100,0	4 442 131	100,0
v tom podle vzdělání:						
Základní ¹⁾	2 242 287	54,3	1 734 345	40,8	1 292 032	29,1
Střední odborné	1 015 779	24,6	1 199 139	28,2	1 382 017	31,1
Úplně střední všeobecné	160 490	3,9	213 293	5,0	277 583	6,2
Úplně střední odborné	532 715	12,9	817 518	19,3	1 042 010	23,5
Jiné ²⁾	2 367	0,1	3 886	0,1	58 126	1,3
Vysokoškolské	133 188	3,2	217 687	5,1	317 079	7,1
z toho: technické	15 882	0,4	33 910	0,8	37 362	0,8
univerzitní ³⁾	95 669	2,3	140 094	3,3	195 094	4,4
ekonomické	9 729	0,2	22 278	0,5	52 310	1,2
Bez škol. vzdělání	11 921	0,3	15 739	0,4	21 449	0,5
Nezjištěno	27 601	0,7	44 286	1,0	51 835	1,2

¹⁾ Vě. neukončeného

²⁾ Podnikové instituty a kurzy na VŠ; v r. 2001 vyšší odborné vzdělání

³⁾ V r. 2001 vě. teologie

Příloha č. 7: Smlouva o výkonu dobrovolnické služby

Smlouva o výkonu dobrovolnické služby

(uzavřená dle § 5 zákona č. 198/2002 Sb., o dobrovolnické službě a o změně některých zákonů)

Smluvní strany:

Člověk v tísni - společnost při České televizi, o. p. s.

Sokolská 18, 120 00 Praha 2

IČ: 257 55 277

zastoupená panem/paní .....

jako vysílající organizace, dále jen organizace

a

paní/slečna/pan: .....

narozen(a): .....

rodné číslo: .....

trvalé bydliště: .....

bankovní spojení: .....

dále jen dobrovolník

uzavírají tuto smlouvu o výkonu dobrovolnické služby:

Článek I.

Předmět smlouvy

Předmětem smlouvy je závazek organizace umožnit dobrovolníkovi za níže stanovených podmínek výkon dobrovolnické služby pro její vlastní potřebu na straně jedné a závazek dobrovolníka vykonávat dobrovolnickou službu svědomitě, pečlivě a bez nároku na odměnu na straně druhé.

Článek II.

Podmínky výkonu dobrovolnické služby

1. Dobrovolník bude vykonávat dobrovolnickou službu od ..... do.....
2. Místem výkonu dobrovolnické služby je .....
3. Dobrovolník bude pověřen následujícími činnostmi: bude spolupracovat s rodinou každý týden 2-3 hodiny v jejím domácím prostředí a je si vědom toho, že v případě pobytu venku s vybraným dítětem za něj přebírá zodpovědnost a doprovodí ho vždy osobně domů.
4. Dobrovolník nebude po dobu výkonu dobrovolnické služby ubytován.

5. Dobrovolníkovi nebude po dobu výkonu dobrovolnické služby poskytnuto stravování
6. Dobrovolník se zavazuje k účasti na předvstupní přípravě organizované organizací a organizace se zavazuje tuto přípravu dobrovolníkovi poskytnout včetně informování dobrovolníka o možných rizicích spojených s výkonem dobrovolnické služby, která by mohla ohrozit jeho život nebo zdraví.
7. Dobrovolník se zavazuje vrátit poměrnou část výdajů vynaložených organizací pro případ ukončení výkonu dobrovolnické služby z jeho strany z jiných než zřetele hodných důvodů.
8. Smluvní strany se dohodly v následujících otázkách takto:
  - náhradu výdajů spojených s nezbytnou přípravou k účasti dobrovolníka na programu Podpora vzdělávání ponese organizace
  - organizace neposkytne dobrovolníkovi kapesné ke krytí běžných výdajů na místě působení
  - organizace neposkytne dobrovolníkovi pracovní prostředky a osobní ochranné pracovní prostředky
  - pracovní doba dobrovolnické služby je stanovena na 2 hodiny týdně
  - rozsah doby odpočinku: 0 hodin
  - podmínky pro udělení dovolené jsou vlastní žádost dobrovolníka a soulad s ustanoveními zákoníku práce.
  - důvody, za kterých lze výkon dobrovolnické služby předčasně ukončit, jsou důležité osobní důvody na straně dobrovolníka, podstatná změna podmínek výkonu dobrovolnické služby a organizační důvody na straně organizace.
9. Dobrovolník nepodává přihlášku k účasti na důchodovém pojištění a organizace se nezavazuje platit za něho pojištění na důchodové pojištění ve smyslu § 5 odst. 3 zákona o dobrovolnické službě. Dobrovolník bere na vědomí, že v případě dohodnutého výkonu dobrovolnické služby nad dvacet hodin týdně, je oprávněn nahlásit příslušné zdravotní pojišťovně, že je jeho plátcem pojistného stát, pokud není plátcem pojistného stát z jiného zákonného důvodu nebo jiná osoba.

Článek III. Závěrečná ustanovení

1. Nedílnou přílohu této smlouvy tvoří písemné prohlášení dobrovolníka, že nebyl v minulosti pravomocně odsouzen pro trestný čin a že v době uzavření smlouvy není proti němu vedeno trestní řízení a dále potvrzení o seznámení s prevencí infekčních nemocí (vyžadují-li to podmínky území, kde bude dobrovolník působit).
2. Dobrovolník se dále zavazuje předložit organizaci nejpozději do 30-ti dnů ode dne uzavření této smlouvy svůj výpis z evidence Rejstříku trestů, ne starší než 3 měsíce. V případě nesplnění této povinnosti dobrovolníkem je organizace oprávněna od smlouvy odstoupit.
3. Organizace prohlašuje, že uzavřela pojistnou smlouvu kryjící odpovědnost na majetku nebo zdraví, kterou dobrovolník při výkonu dobrovolnické služby způsobí z nedbalosti sám nebo mu bude při výkonu dobrovolnické služby způsobena.
4. V otázkách touto smlouvou výslovně neupravených se strany řídí příslušnými ustanoveními zákona č. 198/2002 Sb., o dobrovolnické službě, popř. zákonem č. 40/1964 Sb.(občanský zákoník) v platném znění.

5. Veškeré změny a dodatky k této smlouvě vyžadují písemnou formu.
6. Smluvní strany prohlašují, že tuto smlouvu uzavřely svobodně a vážně a na důkaz toho připojují vlastnoruční podpisy.

V ..... dne .....

<p>.....</p>	<p>ČLOVĚK V TÍSNI společnost při České televizi, o. p. s. IČO: 25 75 62 77, DIČ: CZ25756277 Baarova 527/6, 460 01 Liberec</p>
<p>dobrovolník</p>	<p>za organizaci (jméno osoby oprávněné jednat a podepisovat za organizaci)</p>
<p><i>(týká se dobrovolníků mladších 18 let)</i> Zákonný zástupce dobrovolníka (opatrovník) tímto dává souhlas k výkonu dobrovolnické služby ve smyslu § 7 odst. 4 zákona č.198/2002 Sb., a to za podmínek stanovených touto smlouvou a zákonem o dobrovolnické službě.</p> <p>.....</p>	

Příloha č. 8: Dohoda o mlčenlivosti

Dohoda o mlčenlivosti

Účastníci dohody:

Člověk v tísni – společnost při ČT, o.p.s.
Sokolská 18, 120 00 Praha 2
IČ 25755277
zastoupená .....
dále jen „společnost“

a

jméno: .....
trvale bytem: .....
nar.: .....
číslo OP: .....
dále jen „dobrovolný pracovník“

I.

Dobrovolný pracovník je povinen zachovávat mlčenlivost o skutečnostech, o nichž se dozví při výkonu činnosti pro společnost nebo v souvislosti s tímto výkonem, a které se jakkoliv týkají klientů, nebo jiných osob, pokud tyto informace týkající se jiných osob mají nějaký vztah k činnosti, kterou bude dobrovolný pracovník vykonávat.

II.

Mlčenlivost se nevztahuje na poskytování údajů obecného statistického charakteru, pokud tyto údaje nelze ztotožnit s konkrétním vynaložením jakéhokoliv úsilí.

III.

Mlčenlivost se nevztahuje na sdělování informací v nezbytné míře zaměstnancům či jiným pracovníkům společnosti, pokud je takový postup nezbytný pro plnění úkolů uložených společností a za předpokladu, že tyto osoby jsou vázány obdobnou mlčenlivostí, jaká je upravena v této dohodě.

IV.

Mlčenlivostí není dobrovolný pracovník vázán v rozsahu nezbytném pro řízení před soudem nebo jiným orgánem, je-li předmětem řízení spor mezi ním a klientem nebo jeho právním nástupcem, popřípadě mezi klientem a společností. Povinností mlčenlivosti není dotčena zákonem uložená povinnost přikazat spáchání trestného činu nebo jiné zákonné závazky, které nemohou být omezeny touto smlouvou.

V.

Mlčenlivost podle této dohody trvá i po skončení výkonu činnosti dobrovolného pracovníka pro společnost, a to neomezeně a ve stejném rozsahu.

VI.

Mlčenlivosti může být dobrovolný pracovník zbaven pouze statutárním orgánem společnosti.

VII.

Tato dohoda se činí ve dvojím vyhotovení, pro každou stranu po jednom.

V Praze dne.....

ČLOVĚK V TÍSNI
společnost při české televizi, o. p. s.
IČO: 25 79 62 77, DIČ: CZ25755277
Baarova 62/6, 460 01 Liberec

.....
za společnost

.....
dobrovolný pracovník

Příloha č. 9: Fotografie ZŠ U Soudu, Liberec

Příloha č. 10 – Otázky k rozhovoru

- 1. „Škola bez rozdílů“ - v čem se škola odlišuje?**
- 2. V čem spočívá rozdíl mezi běžnou třídou a speciální? Jak probíhá zařazení žáka do speciální třídy? Za jakých kritérií je žák do této třídy zařazen?**
- 3. Navštěvuje školu handicapovaný žák? Působí na škole asistent pedagoga? Jak probíhá integrace handicapovaného žáka?**
- 4. Má škola zkušenost s IVP?**
- 5. Jaké volnočasové aktivity škola nabízí? Poskytuje škola tyto aktivity zdarma? Je účast vysoká?**
- 6. Spolupracuje škola s rodinami se sociálním a kulturním deficitem? Jak spolupráce probíhá, funguje? Jak hodnotíte spolupráci s těmito rodinami?**